

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Středisko ibero-amerických studií

Diplomová práce

Bc. Markéta Píšová

Československá komunita v Argentině: počátky a současnost

Czechoslovak Community in Argentina: Beginning and Presence State

Praha 2014

Vedoucí práce: PhDr. Vendula V. Hingarová, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala paní PhDr. Vendule V. Hingarové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při psaní této diplomové práce. Také bych zde ráda poděkovala mé rodině a Petrovi, kteří mi byli vždy oporou, nejen při psaní této práce, ale i v průběhu celého studia. Děkuji všem krajským učitelkám, Lauře a dalším přátelům z řad krajanů za otevřenost a věnovaný čas.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 21. 8. 2014

.....
Markéta Pišová

Klíčová slova (česky)

Emigrace, Argentina, Československo, provincie Chaco, Presidencia Roque Saénz Peña, Krajané

Klíčová slova (anglicky):

Emigration, Argentina, Czechoslovakia, Chaco province, Presidencia Roque Saénz Peña, Compatriots

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá problematikou potomků československých imigrantů, jejichž předci začali do Argentiny masově migrovat v průběhu meziválečného období. Do poloviny 40. let minulého století se odhaduje příchod více jak 30 000 lidí s československými kořeny do této jihoamerické země, což z ní dělá po Spojených státech amerických a Kanadě nejpočetnější destinaci československé emigrace v zámoří vůbec. Hlavní pozornost v diplomové práci je věnována krajanům a krajanským spolkům v Buenos Aires a Presidencii Roque Sáenz Peña, jež představují dvě nejvýznamější centra krajanské přítomnosti v Argentině. Diplomová práce mapuje proměnu jednotlivých krajanských spolků ve zkoumaných lokalitách, jejich současnou situaci a vnímání českého původu současnými krajany dle jednotlivých generací.

Abstract

The diploma thesis deals with descendant issue of Czechoslovakian immigrants, whose ancestors massively began to migrate to Argentina during the interwar period. It is estimated that more than 30 000 people with Czechoslovak roots came into this Latin American country by the mid-40s of last century, what makes, after the United States and Canada, the largest destination of Czechoslovak emigration overseas so far. The main attention in this diploma thesis is dedicated to compatriot and compatriotic associations in Buenos Aires and Presidencia Roque Sáenz Peña, which represent two most important centres of compatriotic presence in Argentina. The thesis maps the transformation of particular compatriotic associations in explored localities, their current situation and perception of Czech origin by present compatriots according to particular generations.

OBSAH

ÚVOD.....	8
1 STUDIUM ČESKÉHO VYSTĚHOVALECTVÍ DO ARGENTINY	11
1.1 STUDIUM ČESKÉHO VYSTĚHOVALECTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE	11
1.2 STUDIUM ČESKÉHO VYSTĚHOVALECTVÍ V ARGENTINĚ	14
2 METODOLOGIE VÝZKUMU	17
2.1 KVALITATIVNÍ VÝZKUM	17
2.1.1 <i>Metoda oral history</i>	18
2.1.2 <i>Rozbor textů a dokumentů</i>	18
2.1.3 <i>Metoda zúčastněného pozorování</i>	19
2.1.4 <i>Dotazníky</i>	19
3 TEORETICKÉ ZKOUMÁNÍ MIGRACE.....	21
3.1 OBECNÁ PROBLEMATIKA MIGRACE.....	21
3.2 POJEM „KRAJAN“ A „KRAJANSKÝ SPOLEK“	22
3.3 AKULTURACE A ASIMILACE KRAJANŮ V NOVÉM PROSTŘEDÍ	22
4 EMIGRACE Z ČESKÝCH ZEMÍ DO ARGENTINY.....	26
4.1 POČÁTKY VYSTĚHOVALECTVÍ Z ČESKÝCH ZEMÍ DO ARGENTINY.....	27
4.1.1 <i>První fáze českého vystěhovalectví do Argentiny</i>	28
4.1.2 <i>Druhá fáze českého vystěhovalectví do Argentiny</i>	30
4.1.3 <i>Třetí fáze českého vystěhovalectví do Argentiny</i>	32
4.2 IMIGRAČNÍ POLITIKA ARGENTINY	34
5 POČÁTKY KRAJANSKÝCH SPOLKŮ V ARGENTINĚ.....	37
5.1 ČESKÉ A SLOVENSKÉ KRAJANSKÉ SPOLKY V ARGENTINĚ.....	37
5.2 POČÁTKY KRAJANSKÝCH SPOLKŮ V BUENOS AIRES	38
5.2.1 <i>Krajanské spolky před 1. světovou válkou</i>	39
5.2.2 <i>České národní sdružení</i>	40
5.2.3 <i>Krajanské spolky v meziválečném období</i>	41
5.2.3.1 <i>Československá doplňovací škola</i>	42
5.2.3.2 <i>Ochotnické divadlo</i>	43
5.2.3.3 <i>Krajanská periodika</i>	44
5.2.3.4 <i>Duchovní život</i>	45
5.2.4 <i>Krajanské hnutí během 2. světové války</i>	45
5.2.5 <i>Krajanské spolky po 2. světové válce</i>	47
5.3 POČÁTKY KRAJANSKÝCH SPOLKŮ V SAENZ PEÑA.....	49
5.3.1 <i>Krajanské spolky před 1. světovou válkou</i>	49
5.3.2 <i>České národní sdružení</i>	51
5.3.3 <i>Krajanské spolky v meziválečném období</i>	52
5.3.3.1 <i>Československá doplňovací škola</i>	54
5.3.3.2 <i>Krajanská periodika</i>	55
5.3.3.3 <i>Duchovní život</i>	55

5.3.4	<i>Krajanské spolky po 2. světové válce</i>	56
6	VZTAH ČESKÉ REPUBLIKY KE KRAJANŮM V ARGENTINĚ	58
6.1	VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY PRO KRAJANY	59
6.2	POSKYTOVÁNÍ PENĚŽNÍCH DARŮ NA KULTURNÍ PROJEKTY	60
7	SOUČASNÉ POSTAVENÍ A PERSPEKTIVY KRAJANSKÝCH SPOLKŮ...61	
7.1	SOUČASNÉ POSTAVENÍ KRAJANSKÝCH SPOLKŮ V BUENOS AIRES	61
7.1.1	<i>Český dům</i>	63
7.1.1.1	Rozhlasové vysílání a krajanské noviny	64
7.1.1.2	Hudba a tanec.....	65
7.1.1.3	Český jazyk.....	67
7.1.2	<i>Sociální a sportovní jednota Sparta</i>	69
7.1.3	<i>Česká kulturní centra v Buenos Aires</i>	70
7.1.3.1	České kulturní centrum v Argentině	71
7.1.3.2	Kulturní centrum J. A. Komenského	72
7.2	SOUČASNÉ POSTAVENÍ KRAJANSKÝCH SPOLKŮ V SÁENZ PEÑA.....	72
7.2.1	<i>Československé sdružení kulturní, sociální a sportovní</i>	73
7.2.1.1	Český jazyk.....	75
7.2.1.2	Festival české kultury.....	78
7.2.1.3	Ochotnické divadlo	78
7.2.1.4	Hudba a tanec.....	79
7.2.1.5	Krajanské muzeum.....	81
7.2.1.6	Občanské sdružení Chaco Checo.....	82
8	VNÍMÁNÍ ČESKÉHO PŮVODU SOUČASNÝMI KRAJANY	84
8.1	VÝZKUMNÝ SOUBOR.....	85
8.2	ČESKÉ TRADICE A ZVYKY	87
8.2.1	<i>Dodržování českých tradic a zvyků v Argentině</i>	87
8.2.1.1	Výroční zvyky.....	88
8.2.1.2	Rodinné zvyky	89
8.2.1.3	Předávání českých tradic a zvyků mezi jednotlivými generacemi.....	90
8.3	ČESKÁ KUCHYNĚ	92
8.4	HUDBA A TANEC	93
8.4.1	<i>Lidové písně, dechovka a pěvecké sbory</i>	93
8.4.2	<i>České tance a taneční soubory</i>	95
8.5	ČESKÝ JAZYK.....	96
9	ZÁVĚR	100
10	SEZNAM LITERATURY	105
11	SEZNAM PŘÍLOH.....	115
12	SEZNAM ZKRATEK	133

Úvod

V dnešní době je možné pozorovat patrný nárůst zájmu o téma současného života českých krajanů a podobě krajanských spolků v zemích Latinské Ameriky. Nicméně tato problematika, až na výjimky, stále zaostává co do odborného zpracování. Mluví-li se dnes na veřejnosti o Češích žijících v Americe, nepochybně nejvíce lidí bude tento fakt ztotožňovat s krajany ve Spojených státech amerických, kam vždy mířilo nejvíce českých emigrantů. Málokdo už předpokládá, že státy Jižní Ameriky, především Argentina a Brazílie, sehrály v 1. polovině 20. století významnou roli v životě mnoha českých a slovenských krajanů.

Komunistický režim v Československu dlouho studiu vystěhovalectví nepřál. Emigrace byla pokládána jako nepřátelský tah vůči státu a neméně lichotivý pohled byl na Čechy žijící v zahraničí. I přesto bylo díky práci několika mála historiků představeno mnoho relevantních odpovědí ohledně prvotního navazování kontaktů a vzájemných vztahů s Latinskou Amerikou. V případě českého vystěhovalectví do Argentiny byly podrobně zmapovány počátky tohoto fenoménu a byly odpovězeny základní otázky týkající se složení a profesního zaměření vystěhovalců, hlavních vystěhovaleckých proudů, jejich příčin, způsobů přepravy, vstupu do nové země, praktiky zámořských společností atd. (viz. práce I. Dubovického, J. Opatrného, I. Bartečka, J. Polišenského a B. Baďury).

Při bližším seznamování se s tématem jsem postrádala komplexnější pohled na problematiku krajanských spolků během svých počátků, ale také aktuální informace ohledně současné podoby krajanského spolkového života. Češi v Argentině představují podle odhadů Velvyslanectví České republiky v Buenos Aires největší českou kolonii v rámci celé Jižní Ameriky. Kromě krajanských spolků v Buenos Aires a městě Presidencia Roque Sáenz Peña (dále jen Sáenz Peña), která představují dvě nejdůležitější centra krajanské přítomnosti v Argentině a kterým je v práci věnován hlavní prostor, existují také aktivní české krajanské spolky ve městech Comodoro Rivadavia, Rosario, Santa Fé, Resistencia a Oberá.

Mezi hlavní cíle této práce patří zmapovat podobu současných krajanských spolků a také zjistit vnímání českého původu současnými krajany podle jednotlivých generací. Zajímavý pohled na toto téma přinesli ve své práci významní čeští etnologové Stanislav Brouček a Tomáš Grulich, kteří definovali postoje k češtví dle jednotlivých generací, že nejstarší členové krajanských komunit vidí spolkovou činnost v pravidelné setkávání se,

pořádání společných aktivit, udržování spolkových budov, vydáváním časopisu atp., čímž si vytváří jakýsi morální závazek k příslušnosti ke skupině, a tedy i závazek k češtví (českoslovenství). Jejich potomci a střední generace to již v takové míře necítí a spolek považují za místo kolektivní zábavy. Motivací nejmladších příslušníků komunity je dílem zvědavost, dílem snaha vyhovět přání svých prarodičů prezentovat se v krajaňské komunitě.¹ V diplomové práci budu zkoumat, zda tato teorie platí i v případě vybraných krajaňských komunit v Argentině. Dále se pokusím najít odpovědi na následující otázky:

- 1) Jaké české tradice a zvyky se v současné době v krajaňských komunitách v Argentině slaví?
- 2) Kdo má největší podíl na udržování českých zvyků a tradic. Krajaňský spolek či rodina?
- 3) Jak dochází k předávání českých tradic a zvyků mezi jednotlivými generacemi krajaňů?
- 4) Jakou roli hraje česká kuchyně, lidové písně a tanec v současných krajaňských komunitách?
- 5) Jaká je úroveň znalosti českého jazyka, způsoby jeho udržování a předávání jeho znalosti mezi jednotlivými generacemi?

Díky semestrálnímu studijnímu pobytu v Argentině v roce 2013 a následně měsíčnímu pobytu v červenci 2014 v rámci projektu Střediska Ibero-amerických studií, Filozofické fakulty Karlovy Univerzity v Praze - České země a Argentina: migrace a kulturní spolupráce, jehož jsem spoluřešitelkou, jsem měla možnost osobně navštívit jednotlivé krajaňské spolky, poznat jejich představenstvo a členy, a dokonce se jistou mírou aktivně zapojit do některých krajaňských aktivit. Bez této zkušenosti bych práci nemohla ve zvolené podobě napsat. Ačkoliv je možné prostřednictvím českých médií najít určité informace ohledně současného krajaňského života v Argentině, nebylo dosud publikováno mnoho studií ohledně této problematiky.

Diplomová práce je členěna na 8 samostatných celků. První kapitola pojednává o možnostech studia českého vystěhovalectví do Argentiny, jednak v českém prostředí, ale i v Argentině. Dostupnost jednotlivých materiálů v daných oblastech mnohdy předurčuje objekty dalších výzkumů.

¹ BROUČEK, Stanislav a GRULICH, Tomáš. *Domácí postoje k zahraničním Čechům v novodobých dějinách (1918-2008)*. Praha: Public History ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, 2009, s. 196.

Druhá kapitola zachycuje hlavní metody výzkumu, které byly využity jednak ke sběru potřebných faktů, k jejich analýze, ale hlavně k vyhodnocení, které vedlo k odpovědím na hlavní cíle práce. Jelikož napsání této práce předcházela studijní pobyt v Argentině, zvolené metody adekvátně odpovídají potřebám kvalitativního výzkumu.

Třetí kapitola se zabývá problematikou migrace obecně, definuje základní pojmy, jenž se v práci vyskytují a hlavně podává vysvětlení základních principů procesu adaptace, akulturace a asimilace, ke kterým dochází po příchodu emigrantů do nové vlasti.

Čtvrtá kapitola charakterizuje hlavní období českého vystěhovalectví do Argentiny, které jsem zobecnila do tří základních etap. Každá z etap měla specifický dopad na vznik a následný rozvoj krajanského života. Kromě jiného je zde přiblížena i imigrační politika Argentiny, která umožnila do 2. poloviny 20. století příchod několika miliónům vystěhovalců z Evropy.

Pátá kapitola mapuje postupný vývoj a problémy prvních krajanských spolků v Argentině během předválečného, meziválečného a poválečného období. Nejdříve je tato analýza aplikovaná na krajanskou komunitu v Buenos Aires, která pro české krajany představovala nejdůležitější městskou kolonii a dále na město Sáenz Peña. Tam krajanské spolky a krajany čekala složitější situace, jelikož v době příchodu prvních Čechů se jednalo o pusté území, kde museli začít s budováním ekonomického, hospodářského a kulturního života doslova od nuly.

Šestá kapitola má za cíl upozornit na základní formu podpory směřované z České republiky krajanským komunitám ve světě. Jedná se jednak o programy vzdělávací, ale taktéž o poskytování peněžních dotací na kulturní projekty. Obě formy podpory jsou krajany hojně využívány, jak tomu bude dokazováno konkrétně v následujících kapitolách.

Sedmá kapitola se snaží o co nejširší pohled na současné postavení a perspektivy krajanských spolků v obou zmíněných lokalitách. Pozornost je dále věnována hlavním aktivitám těchto spolků, jimiž se hlásí současní krajané k odkazu svých předků. Tato kapitola přináší pohled na celkovou proměnu podoby jednotlivých spolků během své až několik desítek let trvající existence.

Osmá kapitola byla zpracována na základě dotazníkového šetření, které jsem realizovala během října a listopadu 2013 v krajanských spolcích Český dům, Sparta (Buenos Aires) a Československé sdružení (Sáenz Peña). Na základě dotazníků byly zodpovězeny způsoby vnímání českého původu současnými krajany podle jednotlivých generací.

1 Studium českého vystěhovalectví do Argentiny

1.1 Studium českého vystěhovalectví v České republice

Studium české emigrace do zahraničí bylo zásadně ovlivněno událostmi, ke kterým došlo v Československu během 20. století. Mezi léty 1939 a 1989 představovala vystěhovalecká otázka jistý politický problém. Samotný akt emigrace byl považován jako nepřátelský tah vůči režimu a neméně lichotivý byl i pohled na Čechoslováky žijící v zahraničí, kteří představovali nejen podezřelou osobu, ale i potenciálního záškodníka. Není divu, že v akademických kruzích zastávali dlouhou dobu jistý rezervovaný postoj k dané tématice.² Nástup 60. let minulého století s sebou přinesl znovuotevření vystěhovalecké otázky. Pozornost badatelů, navazujících na podněty historika a diplomata Vlastimila Kybala, se obrátila na osudy krajanů v Argentině a Brazílii, představující rozhodující země Československého vystěhovalectví 1. poloviny 20. století v rámci Latinské Ameriky. Navíc došlo k založení dvou významných institucí zabývajících se problematikou českého vystěhovalectví v podobě Komise pro dějiny krajanů – Čechů a Slováků v zahraničí (1962) při Historickém ústavu ČSAV a Střediska ibero-amerických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy (1967). Později se otázka vystěhovalectví dostala do popředí zájmu Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV (následně Akademii Věd ČR).³

Prvorepublikové produkce poznání vystěhovalecké otázky vycházely z činnosti institucí a jednotlivců spojených s československou zahraniční službou. V kontextu Latinské Ameriky je tato skutečnost doložena působením Vlastimila Kybala, který během 20. a 30. let působil jako československý velvyslanec v Brazílii a později také v Mexiku. Svůj zájem o danou problematiku Kybal demonstroval v díle *Po československých stopách v Latinské Americe* (Praha 1935).⁴ Mnohými autory je tak označován za propagátora československo-latinskoamerické politické, hospodářské, sociální a kulturní spolupráce.

Tématy vystěhovalectví na americký kontinent a možnostmi vztahů středoevropského a latinskoamerického světa se podrobněji mezi prvními badateli začal

2 OPATRŇÝ, Josef. „La emigración checa a America Latina“. In: *Emigración centroeuropea a América Latina*. Praha: Karolinum, 2000, s. 57.

3 BARTEČEK, Ivo. „Česká krajanská komunita v Latinské Americe“. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*, [online]. 1998, č. 28, s. 122, [cit. 2013 – 15 – 09]. Dostupné z: publib.upol.cz/~obd/fulltext/histor28/histor28-14.pdf

4 BARTEČEK, Ivo. „Vystěhovalectví do Latinské Ameriky“. In: *Češi v cizině 9*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1996, s. 174.

zajímat ve svých pracích Josef Polišínský, především v dílech *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky I. Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky 1848-1914* (Praha 1992) a *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky II. Češi a Amerika* (Praha 1996). I když je ve zmíněných pracích zájem věnován hlavně vystěhovalectví do Spojených států amerických, nalezneme zde již první poznámky směřované k Argentině a Kanadě, kam byl po zavedení kvótových zákonů ve Spojených státech amerických odkloněn vystěhovalecký proud meziválečného období. Ve studiu českého vystěhovalectví v rámci Evropy, ale i mimo ni, je možné vycházet dále z novějších publikací autorů, Jaroslava Vaculíka, Leoše Šatavy, Stanislava Broučka či Tomáše Grulichy.

Základní zdroje ke studiu vystěhovalectví lze nepochybně nalézt v knihovnách a archivech, které poskytují celou řadu materiálů v podobě aktů úřední povahy, statistických a pasových evidencí, korespondenci mezi konzulárními úřady v Argentině a Československem, dokladů o kolonizačních projektech, zpráv z informačních cest příslušných pracovníků jednotlivých úřadů atd. Konkrétně se jedná o Národní archiv Prahy a Ministerstva zahraničních věcí. V rámci Národního archivu Prahy jsou nejcennějším zdrojem informací fondy Československého ústavu zahraničního a bývalého Ministerstva sociální péče.

Stranou hlavního zájmu studia vystěhovalectví dlouhou dobu stály přímé prameny od vystěhovalců, jakými jsou např. korespondence rodinám do vlasti, zachovalé deníky, fotografie, krajanský tisk atd. V českém prostředí je možné získat tyto materiály např. v Náprstkově muzeu v Praze či Národní knihovně ČR. V rámci obou institucí je možné nahlédnout do dobových periodik vydávaných jednak krajany v Argentině (*Nová Doba*, *Venkov Čakenský*, *Jihoameričan*), ale také časopisů vydávaných v Československu, avšak svou produkcí zaměřených na československé spolky v zahraničí (*Český vystěhovalec*, *Vlast'*, *Zahraníční Sokol*).⁵ Mnohé z krajanských periodik jsou dostupné jen v neúplných číslech a ročnících.

Neméně zajímavý materiál pro studium českého vystěhovalectví představuje dobová literární tvorba od krajanů. Příspěvky Jana Jetmara *Hrst úvah o Argentině a české inmigraci* jsou dokonce považovány za nejlepší souhrnné informace o Argentině v češtině pro první desetiletí 20. století. Dokonce vycházely jako příloha na pokračování zmíněného

⁵ BAĎURA, Bohumil. „K historii prvních spolků českých a slovenských vystěhovalců v Argentině“. In: *Sborník k problematice dějin imperialismu. Sv. 11*. Praha, 1981, s. 292.

časopisu Český vystěhovalec.⁶ Většina knih vydaných českými emigranty po návratu do Československa odkazovala na těžké podmínky a osudy prvních českých krajanů v Argentině. Jak tomu bylo např. v případě sociálních románů Miloslavy Štěpkové *Emigranti* (Praha 1930) a Boženy Čvančarové *Na tvrdém úhoru* (Praha 1931). Kniha krajanky Anny Kodýtkové *21 let v Argentině* (Praha 1951) byla dokonce využita v rámci negativní propagandy vystěhovalectví.⁷ Význam těchto děl spočívá v tom, že všichni zmínění autoři vycházeli z osobních zkušeností ze života v emigraci, kterou se literárním zpracováním pokusili zprostředkovat široké československé populaci a dokreslují celkový pohled na české vystěhovalectví.

Z novější produkce přinášejí velmi cenný materiál k problematice vystěhovalectví nejen do Argentiny sborníky vydávané Ústavem věd pro etnografii a folkloristiku působící při Akademii věd České republiky - Češi v cizině a Český lid či ročenky publikované od 70. let Střediskem Ibero-amerických studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy Ibero-Americana Pragensia a Ibero-Americana Pragensia Supplementum. Pro tuto práci byly přínosné především příspěvky Ivana Dubovického, Josefa Opatrného, Bohuslava Baďury a Ivo Bartečka. Posledně zmíněný autor se sám v posledních letech aktivně podílel na zmapování krajanské problematiky a přítomnosti ve Venezuele a Chile. Podrobné zpracování současného života Čechů v Argentině na své odborné zpracování stále ještě čeká.

V současné době je patrný nárůst zájmu o studium vystěhovalectví jednak díky větší dostupnosti nových pramenů k dané problematice, ale i lehčímu přístupu do archivů, knihoven a muzeí. Díky obnovení styku České republiky s krajany a krajanskými spolky, jsou v poslední době velmi přínosné výzkumy a poznatky přímo z krajanských spolků.

Z pramenů jež jsou dostupné v českém prostředí, lze odpovědět na mnohé otázky týkající se složení a profesního zaměření vystěhovalců, hlavních vystěhovaleckých proudů, jejich příčin, způsobu přepravy, vstupu do nové země, praktiky zámořských společností atd. O dalších osudech našich krajanů v nové zemi už toho tolik napsáno nebylo.

⁶ BAĎURA, Bohumil, Op. cit., 1981, s. 282.

⁷ OPATRŇÝ, Josef. „Ferdinand Missler y la propaganda pro-emigratoria“. In: *Ibero-Americana Pragensia. Supplementum 10/2002*, Praha: Karolinum, 2002, s. 191.

1.2 Studium českého vystěhovalectví v Argentině

Historický vývoj Argentiny je do jisté míry nepochybně spjat s událostmi 2. poloviny 19. a začátku 20. století, kdy do této druhé největší jihoamerické země mířily statisíce evropských emigrantů ve snaze nalézt lepší budoucnost, než je čekala na starém kontinentu. I když počet emigrantů s československými, resp. českými a slovenskými kořeny, nedosahoval nikdy závratných čísel, odhaduje se, že jich do Argentiny emigrovalo v průběhu meziválečného období více jak 30 000. I přestože zanechali naši krajané na mnohých místech Argentiny svoji znatelnou stopu, v odborných pracích pojednávajících o emigraci se s mnoha zmínkami o nich neseťkáme.

Odborných děl obecně se zabývajících migrací je možné najít v tamním prostředí nesčetné množství. Důležitý zdroj představují jednak data o sčítání lidu, tak i informace z Národního ředitelství pro migraci (Dirección Nacional de Migraciones) či díla jednotlivých historiků. Za zmínku tak stojí např. práce současného argentinského historika Fernanda Devota *Historia de la inmigración en la Argentina* (Buenos Aires 2003), *Movimientos migratorios: historiografía y problemas* (Buenos Aires 1992). Dále můžeme zmínit autory, jakými jsou Mario Rapport *Historia económica, política y social de Argentina 1880 – 2003* (Buenos Aires 2008) nebo Mirta Zaida Lobato, významná argentinská historička, jež je spoluautorkou pátého a šestého svazku publikace *Nueva Historia Argentina*.

Hlavní město Buenos Aires dále nabízí možnost vycházet z práce a publikací výzkumných institucí zabývajících se migrací. Velmi důležitou institucí je v tomto případě Centrum studií Latinskoamerických migrací (Centro de Estudios Migratorios Latinoamericanos), založené roku 1985, jež disponuje obsáhlou knihovnou zaměřenou na vystěhovalectví do Argentiny. Ve svých archivech nabízí přes 4 000 knih a publikací. Mimo jiné vydává dvakrát ročně vlastní časopis *Estudios Migratorios Latinoamericanos*. Další významnou institucí je např. Museo de los Inmigrantes, které sídlí v původní budově Hotelu Imigrantů. V rámci stálé expozice se může návštěvník seznámit s historií vystěhovalectví do Argentiny. V archivu Národní knihovny Buenos Aires je dokonce možné nalézt vydání některých ročníků krajanských časopisů – Tábor, Jihoameričan, Nová Doba, Dělnické listy, Naším dětem, Svornost, atd., která jsou v českém prostředí nedostupná.

Velmi cenné informace a prameny o životě krajanů v Argentině je možné získat především od krajanů samotných. V rodinných archivech je možné nalézt soukromé

deníky, korespondenci s rodinnými příslušníky ve vlasti, fotografie, oficiální listiny potřebné pro emigraci (např. oddací, domovský a křestní list, lékařské osvědčení, vojenskou knížku), knihy, pozvánky na krajanské akce (taneční zábavy, divadla, výroční oslavy, veřejná cvičení), krajanské periodika atd.

Dále se jedná o materiály, které jsou uchovávány v jednotlivých krajanských spolcích. I zde však badatele čeká řada obtíží. Jedná se především o celkovou neorganizovanost v dokumentech spolků. Mnoho dokumentů se v současné době nachází mimo spolky (po domovech původních členů či jsou již naprosto ztracené). Problém v tomto případě sehrála situace ve 40. letech, kdy došlo k úplnému úpadku či značnému omezení krajanského života, k jehož obnově došlo až na začátku 90. let. Během několika desítek let nečinnosti se mnoho materiálů z různých důvodů poztrácelo či sami krajané je byli nuceni pod nátlakem nepříznivé doby, či pouze z čirého strachu, spálit. V dnešní době záleží na ochotě jednotlivých spolků, zda budou materiály, jenž jsou pro badatele hodnotné, zpřístupněny. Ne vždy to bývá samozřejmostí.

Ani zde nesmíme opomenout literární tvorbu samotných krajanů. Bohužel se jedná pouze o několik málo známých exemplářů a jejich dostupnost není vždy nejlehčí. Tato díla je možné rozdělit do dvou kategorií - románová tvorba a díla mapující historii jednotlivých lokalit a rodin. Románová díla zastupují knihy krajanky Ángely Ondo Misi *Vinieron y se quedaron* (Córdoba 2011) a *Miško y Zúzka. Retrato de una familia: novela autobiográfica* (Resistencia 2004). Pro téma českého vystěhovalectví do Argentiny mají však přínos spíše díla laických historiků, kam patří knihy Blanky Česal - *Chaco Tierra de Esperanzas* (Buenos Aires 2012) a Simona Perčika *Inmigración Checoslovaca en Argentina. Ciudad de Santa Fé y localidades vecinas 1900-1950. Kde domov můj? ¿Dónde está mi hogar?* (Santa Fé 2011). Obě díla sice mapují život krajanů v konkrétní lokalitě (Chaco a Santa Fé) a poskytují i přehled o jednotlivých krajanských rodinách a spolcích, v mnohých případech se však jedná o příliš strohá vyjádření rodinných historií a krajanského života, které by si nepochybně zasloužila větší pozornost.

Zajímavou kapitolu představují díla vydaná argentinskými spisovatelkami se zájmem o evropské vystěhovalectví do Argentiny. Dílo spisovatelky Patricie Garrido *Sbohem...Adiós...Zbohom...* (Mar del Plata 2007) zachycuje několik osudů českých krajanů z hlavních oblastí českého přítomnosti v Argentině. Autorka se v textu odkazuje dokonce na díla historika Jiřího Chalupy či slovenského etnografa Jána Botíka. O odbornější literární podání české a slovenské emigrace se dále zasloužili autorky Alicia Gaña a Mirta

Zaida Lobato. První autorka je manželkou současného starosty města Saénz Peña Gerarda Cipolliniho, který aktivně podporuje krajanskou aktivitu Čechů a Slováků v Chacu. Ve svém dvousvazkovém díle *Pequeña historia Ilustrada de la Gran Familia Saenzpeñense. Tomo I a Tomo 2* (Presidencia Roque Saénz Peña 2002), autorka věnuje pozornost historii prvních rodin usazených ve městě, ve kterém Češi a Slováci sehráli důležitou roli. Druhá autorka je významnou argentinskou historičkou, která v díle *La vida en las fábricas: trabajo, protesta y política en una comunidad obrera, Berisso 1904 – 1970* (Buenos Aires 2001), zachycuje těžký život emigrantů pracujících v mrazárnách ve městě Berisso. Zahrnuti jsou zde i osudy Čechoslováků. V knihovnách Buenos Aires je však tato kniha nedostupná.

2 Metodologie výzkumu

2.1 Kvalitativní výzkum

Pro celkové zachycení problematiky českých krajanů v Argentině je v práci použita metoda kvalitativního výzkumu. „Ač má kvalitativní přístup ke zkoumání společnosti dlouhou tradici, pojem kvalitativní metodologie je poměrně nový a o jeho vymezení se vedou spory. Vzniká v reakci na vzestup kvantitativních metodologií ve společenských vědách v 50. a 60. letech 20. století.“⁸ Jak dále doplňuje Hendl „kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců. Výzkumník se snaží získat integrovaný pohled na předmět studie, na jeho kontextovou logiku, na jeho explicitní a implicitní pravidla, která fungují v dané oblasti.“⁹

Jelikož jedním z hlavních předpokladů zvolené metody je delší a intenzivnější kontakt s terénem, proběhla hlavní část výzkumu během mé stáže na Universidad Nacional de San Martín v Buenos Aires v období srpen až prosinec 2013 a doplněna o poznatky z pobytu v Argentině v červenci 2014. Hlavní pozornost byla soustředěna na největší české krajské komunity – v Buenos Aires a městě Sáenz Peña. Terénní výzkum nepochybně představoval výhodu v možnosti získání nových dat na základě pozorování, rozhovorů, fotografií, poznámek, deníků, úředních dokumentů, knih a všeho, co podává výpověď ohledně všedního života zkoumaných osob.¹⁰ V mnoha případech se jednalo o materiály a podklady nedostupné v českém prostředí.

I přes relativně delší dobu, jež jsem v Argentině strávila, nebyla práce v terénu snadná a často jsem se musela potýkat s rezervovaným postojem a celkovou nedůvěřivostí ze strany krajanů ohledně sdílení dat týkající se jejich osudů a krajské činnosti. S přibývajícím časem stráveným v krajských komunitách se tento postoj postupně zlepšoval, avšak v žádné se mi nepodařilo navodit pocit plné důvěry. Obě zkoumané oblasti krajské přítomnosti byly v posledních několika letech relativně často navštíveny českými výzkumníky, umělci a dokonce i filmaři z České televize.

V rámci zvolené metodologie byly využity zejména metody: oral history, pozorování, rozbor textů a dokumentů, dotazníky.

⁸ DRULÁK, Petr a kol. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008, s. 14.

⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008, s. 51-52.

¹⁰ *Ibid.*, s. 51.

2.1.1 Metoda oral history

Metoda oral history (orální historie) je v současné době využívána mnoha badateli nejrůznějších společenských věd a humanitních oborů. Hlavní přínos orální historie spočívá v tom, že často může být významným zdrojem informací o určité události z lidské minulosti, především v případech, kdy jsou písemné prameny z řady důvodů nedostupné či zničené. Tazatel na základě nahrávaných rozhovorů může prostřednictvím ústního sdělení respondenta rekonstruovat obraz (lidské) minulosti a tím i formovat další pramen pro bádání. Metodu oral history můžeme definovat jako: „...řadu propracovaných, avšak stále se vyvíjejících a dotvářejících postupů, jejichž prostřednictvím se badatel v oblasti humanitních a společenských věd dobírá nových poznatků, a to na základě ústního sdělení osob, jež byly účastníky či svědky dané události, procesu nebo doby, které badatel zkoumá, či osob, jejichž individuální počitky, postoje a názory mohou obohatit badatelovo poznání o nich samotných, případě o zkoumaném problému obecně.“¹¹ Nevýhodou této metody nepochybně představuje selektivita paměti a zkreslování vzpomínek uchovaných vjemů a jejich následné interpretaci ze strany respondenta.

V krajanských komunitách v Buenos Aires a Sáenz Peña jsem pořídila několik rozhovorů a interview, při kterých byl respondentům ponechán prostor pro spontánní vyprávění ohledně příchodu rodiny do Argentiny, krajanském životě, udržování českých tradic a spolkových aktivitách. Většina použitých rozhovorů v práci byla realizována v rámci projektu Střediska Ibero-amerických studií, Filozofické fakulty Karlovy Univerzity v Praze - České země a Argentina: migrace a kulturní spolupráce.

Při interpretaci rozhovorů je důležité mít na mysli, že „interpretaci nemůžeme pojímat jako definitivní výsledek terénního výzkumu...archivovaný pramen, publikovaná studie či nový rozhovor s narátorem může posloužit jako odrazový můstek dalším inovativním a zcela odlišným interpretačním a analytickým úvahám.“¹²

2.1.2 Rozbor textů a dokumentů

Základní texty a dokumenty, kterých bylo v práci využito, pocházely jednak z českého prostředí, značná část byla získána díky pobytu v Argentině. Na začátku byl důležitý sběr primárních a sekundárních zdrojů k dané problematice, jenž byl následně analyzován a zasazován do širšího společenského a socioekonomického kontextu.

¹¹VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007, s. 11.

¹² *Ibid.*, s. 125.

V českém prostředí je obtížné získat novodobé informace ohledně aktuálního dění v krajaňských komunitách, což představuje jeden z cílů této práce. Jako zdroj inspirace aktuálního dění mohou sice sloužit články na internetových stránkách Radio Praga, Český dialog, Krajaňané či občanského sdružení Chaco Checo, bez hlubších znalostí souvislostí je však těžké hodnotně tyto informace využít.

2.1.3 Metoda zúčastněného pozorování

Metodu zúčastněného (participačního) pozorování jsem zvolila, jelikož je označována jako jedna z nejdůležitějších v rámci kvalitativního výzkumu. Nepochybná výhoda této metody spočívá, že „je možné popsat co se děje, kdo nebo co se účastní dění, kdy a kde se věci dějí, jak se objevují a proč“.¹³ Osobní účast pozorovatele v situacích, kdy se předmět výzkumu projevuje v přirozeném prostředí, tak umožňuje odhalit vnitřní perspektivy účastníků.¹⁴

Tuto metodu jsem použila při osobních kontaktech s krajaňy, účasti na významných krajaňských výročích a oslav, imigrantských festivalech a v rámci stáže na českém velvyslanectví v Buenos Aires, skrz kterou jsem měla další možnost, jak se s krajaňy setkávat.

2.1.4 Dotazníky

Poslední metodou kvalitativního výzkumu představoval dotazník s otevřenými, polostrukturovanými a uzavřenými otázkami. Na základě realizovaných dotazníků bude možné odpovědět na otázku uchování, přenosu a dodržování českých tradic, zvyků a českého jazyka mezi jednotlivými generacemi v krajaňských komunitách a tím dokreslit pohled na současnou identitu českých krajaňů v Argentině. Realizovaný dotazník byl v redukované formě převzat z projektu Masarykovy univerzity v Brně – *Transgenerační přenos české lidové kultury v krajaňských souborech v zahraničí* z roku 2007.¹⁵

V rámci realizovaného dotazníkového šetření během období říjen až listopad 2013 v krajaňských spolcích v Buenos Aires a Sáenz Peña bylo pracováno celkově s 25 dotazníky. Největší počet respondentů zastupoval věkovou kategorii 60 a více let, po 6 respondentech bylo ve věkovém rozmezí 46 – 60 let, pro střední generaci 31 – 45

¹³ HENDL, Jan. Op. cit., 2008, s. 193.

¹⁴ Ibid., s. 193.

¹⁵ *Transgenerační přenos české lidové kultury v krajaňských souborech v zahraničí - dotazník*: [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/104756/pedf_m/5552659/03_-_Dotaznik_nacisto.txt

se v žádném spolku nenašel zástupce vůbec. Kategorie méně jak 20 a 21- 30 let byla zastoupena v obou případech po 2 respondentech. Více jak 2/3 dotazovaných tvořily ženy.

3 Teoretické zkoumání migrace

3.1 Obecná problematika migrace

Problematicke migrace obecně, ale i jejich konkrétních podob, se v současné době věnuje s menší či větší intenzitou řada společenských věd. Ať se jedná o etnologii, sociologii, psychologii, politologii, demografii, historii nebo lingvistiku. Zájmu se těší relativně krátkou dobu, jelikož ještě v 19. století stála stranou zmíněných vědních disciplín. Samotné pojetí pojmu migrace (stěhování) a jejich dvou stránek emigrace (vystěhovalectví) a imigrace (přistěhovalectví) se v průběhu historického vývoje různě měnilo a modifikovalo.

Lidé migrovali ve všech etapách svého historického vývoje, nejedná se tudíž o novodobou záležitost. S různou podobou migrace se můžeme setkat na celém světě dodnes. Jedná se o odchody obyvatel z důvodu politické či jiné perzekuce, územních změn, změny společenského dění, přírodních katastrof a v nespolední řadě i o ekonomicky motivované odchody. U migračních procesů se nadále badatelé nejvíce zajímají jejich motivací, vznikem, průběhem a následky. Kulisher se k problematice vyjádřil následně: „[...] migrační proces neustále narušuje existující společnosti a vytváří nové. Migrační hnutí je časově omezené a zároveň věčné, lokální a univerzální. Nikdy nekončí, nikoho nenechá stranou, ale protože dá do pohybu stále jen určitou skupinou lidí, vyvstane iluze stability populace“.¹⁶

Jak již bylo zmíněno na začátku této podkapitoly, termíny pro klasifikaci pojmu emigrace (vystěhovalectví) se neustále proměňovaly. Názornou ukázkou vývoje významu migrace slouží předkládané definice. První definice pojmu je vybrána ze Slovníku naučného vydaného na konci 19. století, který odlišuje význam slova emigrant a vystěhovec. V této práci je však využíváno obou pojmů ve stejném významu, tj. ve smyslu osoby, která se přesunula za hranice daného státu.

Slovník naučný definoval vystěhovalectví jako „opuštění státu, jehož občanem někdo jest, v tom úmyslu, aby se usadil v jiném, a tam občanství nabyt...Liší se tedy vystěhovalectví, které se děje ve vlastním interesu a bez přičinění státu, od emigrace, úmyslem svým jinde stále se usadit...emigranti neopouštějí se naděje a úmyslu, vrátili se do vlasti za změněných okolností, až by pominuly příčiny, pro které ji

¹⁶ KABELA, Mirek. „Psychické problémy migrantů“. In: *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století: symposium o českém vystěhovalectví, exulantství a vztazích zahraničních Čechů k domovu*, 29. - 30. června 1998. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, s. 112.

opustili... Emigrant zůstává tedy příslušníkem své vlasti, kdežto vystěhovalec takovým býti přestává“.¹⁷ Zatímco vystěhovalectví podle Všeobecné encyklopedie z roku 2003 je definováno jako: „Prostorové přemísťování obyvatelstva, obvykle souvisí se změnou trvalého bydliště. M. vnitrostátní probíhá mezi územními jed. státní (m. za prací, do málo osídlených krajin, z vesnice do m.), m. mezistátní přes hranice státu, což se projevuje přírůstkem a úbytkem obyv. i přenášením kulturních zvyklostí. Mezistátní migrace může být imigrací (přistěhovalectvím) n. emigrací (vystěhovalectvím)“.¹⁸

Pod pojmem migrace můžeme obecně chápat pohyb osob z jednoho místa na druhé, přičemž rozlišujeme mezi migrací vnitřní (nejsou překročeny hranice daného státu) a vnější (migrující osoba překonává státní hranice). V této práci bude výchozím právě druhý zmíněný typ migrace. Pod pojmem imigrant (přistěhovalec) chápeme jedince, který se v dané zemi nenarodil, ale přišel do ní za účelem pobytu dlouhodobého charakteru, během kterého si osvojil jisté charakteristiky hostitelské země.

3.2 Pojem „krajan“ a „krajanský spolek“

V diplomové práci se vyskytují dva hlavní pojmy, které je potřeba vysvětlit. Pod pojmem „krajan“, který je v této práci hojně používán, označují jedince, jejichž předci či dokonce oni sami se narodili na českém území. Jelikož většina krajanů v Argentině ovládá český jazyk pasivně či vůbec, krajana nevymezují jazykově, ale etnicky. Krajané dnes udržují vztah k původní vlasti, mnohdy např. formou účasti na krajanských akcích, vařením českých jídel, tancem, atd.

Pojmem „krajanský spolek“ označují samostatné a dobrovolné sdružení, jenž má právní statut a jeho členové jsou vedeni společným zájmem (kulturním, vzdělávacím, atd.).

3.3 Akulturace a asimilace krajanů v novém prostředí

Předtím než je možné hodnotit a posuzovat přístup a samotné chápání "češství" současnými českými krajanmi dle jednotlivých generací, je nutné pochopit základní podmínky a procesy akulturace a asimilace emigrantů v novém prostředí. Za obecně platný fakt můžeme označit skutečnost, že si emigranti po odchodu z mateřské země uchovávají po jistou dobu, jež je u každého jedince či skupiny zcela individuální mnoho společných

¹⁷ RIEGER, František Ladislav, ed. a MALÝ, Jakub, ed. *Slovník naučný. Díl devátý, Š-Vzývání svatých. [Část 1, Š-Turopolje]*. V Praze: I. L. Kober, 1872, s. 1333. [cit. 2014 - 01 - 25]. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=5127855&mcp=&idpi=25747561&author=>

¹⁸ *Nové universum: všeobecná encyklopedie A-Ž.*, Praha: Knižní klub, 2003, s. 663.

rysů, jakými je např. etnické povědomí, kultura, způsob života, strava, jazyk a další. Tyto společné znaky jsou brzo po usazení v novém prostředí ovlivňovány a přechylovány do reality nové. Brouček a Grulich vymezili tři základní fáze procesu přechylování krajanského světa na podmínky jinonárodního prostředí. Jedná se o fázi adaptační, akulturační a asimilační.

První (adaptační) fáze začíná bezprostředně po příchodu jedince do nového prostředí, kde se v roli přistěhovalce musí s novou realitou vyrovnat a sžít. V této fázi ještě nebývá výrazněji zasažen jeho způsob života. Během druhé fáze tzv. akulturace dochází k přebírání kulturních a sociálních norem, zvyků, způsobu chování a tím pádem i k postupnému včleňování jedince do kulturních vzorců a způsobu života země nové. Podle intenzity druhé fáze, nastupuje proces poslední – asimilace. Samotný rozsah asimilace závisí na mnoha dalších proměnných, které ovlivňují na jedné straně sami emigranti, na straně druhé postoj a způsob jejich přijetí místním obyvatelstvem.¹⁹ Při asimilaci se jedinec začne cítit jako jeden z místních a okolím je tak i sám brán. Liší se pouze svým původem, způsobem myšlení či přízvukem.²⁰

Možností, jak se ubránit a zmírnit asimilační tlak nového prostředí, existovalo několik. Mezi základní podmínky k zachování etnické specifčnosti (jakou je jazyk, kultura, způsob života či samotné etnické povědomí) patřily zajisté následující činnosti.

Důležitý význam měly lidové slavnosti. Ty jednak slouží k integraci určitého společenství a vyjádření pocitu sounáležitosti s příslušníky vlastní skupiny, etnické, lokální či jiné, ale také působí jako odkaz na něco kontinuitního, stabilního, co má vlastní tradici a historicky pevné zakotvení. Mezi její další přednosti patří nepochybně zapojení jedinců do příprav slavnosti, čímž se rozvíjely interpersonální, interskupinové a intergenerační vztahy. Pro formování společné identity zastávaly a zastávají velmi důležitou pozici.²¹

Za další důležitý jev pro uchování etnického a kulturního povědomí emigrantů v novém prostředí je mnohými autory považován styk s mateřskou vlastí. Úzký vztah k vlasti se v případě českých emigrantů projevil v nejvyšší míře během událostí 1. světové války, kdy se poprvé české krajanské hnutí dokázalo sjednotit a výrazně se angažovat v boji za osamostatnění a vznik Československého státu. V podstatě zcela poprvé ve větším měřítku Češi v Argentině aktivně projeví svou etnickou sounáležitost.

¹⁹ BROUČEK, Stanislav a GRULICH, Tomáš. Op. cit., 2009, s. 12 - 13.

²⁰ KABELA, Mirek. Op. cit., 2000, s. 119-120.

²¹ PARGAČ, Jan. „Lidové slavnosti jako faktor etnické, regionální a lokální identity a integrity“. In: *Kulturní symboly a etnické vědomí*. Praha: Bohemia, 1995, s. 54-59.

V případě předávání jazyka dochází u každé následující generace ke značným změnám. „Přistěhovalec myslí česky, doma užívá svou rodnou řeč, v obchodě a ve veřejném životě již však mluví řečí dané země. První generace narozená v nové zemi je dvojjazyčná, rodná řeč ustupuje z prvního místa na druhé, doma se mluví rodnou řečí s rodiči, je to řeč mluvená ne již spisovná. Druhá generace ztrácí mluvený projev, vzpomínka na původ prarodičů se vrací jen při slavnostních příležitostech. Třetí generace se za svůj původ stydí nebo jej zapomněla.²²

Mnoho autorů zabývajících se problematikou uchování etnické specifikace definuje další faktory, k jejichž bližšímu poznání, byly využity poznatky I. Heroldové:²³

Tabulka 1. Příčiny a faktory pro uchování etnické specifiky

1. geografické podmínky nového prostředí (shoda či rozdílnost s prostředím původním)
2. demografické hledisko (věk vystěhovačů, stěhování jednotlivců či celých rodin)
3. forma osídlení (vesnice – město)
4. povolání a zaměstnání kolonistů (výkon původního povolání či jeho změna)
5. příčiny, které vedly k vytvoření menšiny (náboženská, politická, ekonomická, atd.)
6. rozdíl ve vývojovém stupni hospodářské, sociální a kulturní struktury etnik, která se spolu dostala do styku
7. shoda či rozdílnost v náboženském vyznání příslušníků menšiny a domácího obyvatelstva
8. národní povědomí příslušníků menšiny a stupeň jejich národního uvědomění
9. existující společenský řád jinonárodního prostředí a jeho vztah k národnostním menšinám

Zdroj: ŠATAVA, Leoš. „České etnikum v jinonárodním prostředí“. In: *Češi v cizině 4*, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1989, s. 63 – 64.

Je dokázáno, že tam, kde vystěhovanci byli na vyšší civilizační úrovni než jejich okolí, což znamenalo, že se v malé míře podíleli na společenském a politickém životě, byly podmínky pro udržení a popřípadě další rozvoj specifických etnických rysů příznivější než u vystěhovaleckých skupin ve vyspělých zemích. K rychlejšímu přijetí způsobu života a zvyklostí dané země zpravidla dochází v městských podmínkách a průmyslové zemi,

²² Loechemův model uvedený v Šatavově studii, byl sice vytvořen na základě studia asimilace německých přistěhovačů v USA, lze jej však v jistém měřítku aplikovat i na českou emigraci do zámoří 19. století. Sledované faktory v modelu jsou zaměřeny na jazykovou stránku třígeneračního asimilačního procesu a opomíjí činitele společensko-ekonomické. ŠATAVA, Leoš. *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. Praha: Univerzita Karlova, 1989, s. 62.

²³ ŠATAVA, Leoš. „České etnikum v jinonárodním prostředí“. In: *Češi v cizině 4*, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1989, s. 63.

než je tomu např. ve venkovském prostředí. Zemědělské populace mají díky jisté izolovanosti, vázanosti k půdě či malé migraci obyvatel větší sklon k tomu být konzervovanější, co do udržení tradičních forem kultury.²⁴ Nemalý význam na uchování etnické specifikace má početní velikost menšiny. Ta je navíc ovlivněná demografickými faktory, jakými je věk či mobilita, ale i činiteli v podobě zaměstnání emigrantů, vlivu nového prostředí či styky se starou vlastí.

V neposlední řadě je nutné mít na paměti, že společenské vědomí přistěhovalců je zakonzervováno na úrovni doby, kdy odešli ze svých domovů. V 1. polovině 20. století existoval mezi badateli ještě názor, že se u každé následující generace imigrantů oslabuje vztah k domovské zemi. Až od konce století se začaly brát v potaz úvahy, že generace vnuků a pravnuků imigrantů opět posilují vztah k zemi svých předků ve snaze najít vlastní kořeny.²⁵

²⁴ KOŘALKA, Jiří a KOŘALKOVÁ, Květa. „Základní tendence českého vystěhovalectví a české reemigrace do počátku dvacátých let 20. století“. In: *Češi v cizině 7*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993, s. 38 – 39.

²⁵ UHEREK, Zdeněk. „Migrace, postmigrační procesy a jejich teoretická tematizace“. In: *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*, Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008, s. 75 – 76.

4 Emigrace z českých zemí do Argentiny

Emigrace představuje proces, který je součástí lidského život od nepaměti. Její kořeny můžeme sledovat již v prehistorii, kdy byly pohyby obyvatelstva motivovány jednak změnami klimatu, hledáním nových zdrojů potravy či proměnami sociálních systémů. Za zásadní mezník pro evropskou populaci v otázce migračních vln do zámoří bývají označovány velké zámořské objevy a následné technologické a technické proměny, ke kterým došlo v Evropě během 16. a 17. století. O více jak 200 let později nabraly migrační vlny nebývalého rozsahu a měřítka co do porovnání s předchozími etapami. Jednalo se o masovou emigraci do Spojených států amerických, Kanady, Argentiny, Brazílie a Austrálie, k nimž docházelo ve velké míře po celou 1. polovinu 20. století.

I přestože nemůžeme českou emigraci do Argentiny srovnávat do počtu jako např. emigraci do okolních evropských států, hrála právě Argentina velmi důležitou roli v otázce českého vystěhovalectví do zámoří. Na počátku 20. let minulého století se stala jednou z hlavních cílových destinací na americkém kontinentu.

Během předválečného období Argentina zaujala významné postavení dodavatele obilí a hovězího masa do Evropy, kde vzrostl zájem právě o tyto suroviny. K uspokojení takovéto poptávky disponovala jednak množstvím ladem ležící půdy, ale i vhodnými klimatickými podmínkami. Ve prospěch argentinské ekonomiky přišel vhod vynález chladících zařízení, díky kterému bylo možné přepravovat hovězí maso na delší vzdálenosti bez ztráty jeho kvality. Bylo však třeba zajistit levnou pracovní sílu. Samotná nutnost potřebné pracovní síly dala zelenou následným silným migračním vlnám evropského obyvatelstva do Argentiny, jejichž příchod byl ulehčen díky citelnému rozvoji lodní dopravy, který způsobil značný pokles cen lodních lístků, které byly dosažitelné pro mnohem větší skupinu lidí.²⁶

²⁶ DUBOVICKÝ, Ivan. „Krajanská kolonie Presidencia Roque Sáenz Peña. (Příspěvek k počátkům vystěhovalectví do Argentiny)“. In: *Češi v cizině 2*, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1897, s. 141 – 142.

4.1 Počátky vystěhovalectví z českých zemí do Argentiny

Do 1. poloviny 19. století je charakteristický pohyb obyvatelstva v rámci Rakouského císařství, zejména do oblastí málo osídlených a vojensky nedostatečně zajištěných. Za hranice země se dostávali lidé spíše jednotlivě, jednalo se hlavně o cestovatele nebo obchodníky. Ke změně tohoto trendu došlo o půl století později, za Rakouska – Uherska, kdy se projevil počátek masového vystěhovalectví za hranice monarchie ovlivněné ekonomickou situací země, zrušením roboty a v neposlední řadě i právní úpravou předpisů o vystěhovalectví, které umožnili jejich liberalizaci.²⁷

Oficiální politika rakousko-uherské monarchie byla v otázce vystěhovalectví spíše pasivní. Jednalo se o politiku, která dávala před konkrétními činy přednost vydávání varování a výstrah před možnými neúspěchy a nezdary. S odchodem ze země byla spojena ztráta státního občanství. Vystěhovalci museli podepsat protokol, že se po opuštění vlasti už nikdy zpátky nevrátí. Mimo jiné bylo nutné prokázat, že nezanechali žádné dluhy a disponují dostatkem financí na cestu. Mužům, kteří nesplnili povinnou vojenskou službu, byla legální forma emigrace odepřena.²⁸

K emigraci se uchylovali jedinci produktivního věku tj. mezi 20 a 40 rokem.²⁹ Mezi hlavní důvody odchodu ze země patřila touha po zlepšení ekonomické situace, platilo však, že „většina vystěhovalců z českých zemí do zámoří nebyli lidé nejchudší a nejvíce zbídačení, nýbrž ti, kteří ztratili vyhlídky na hospodářské a společenské uplatnění ve svém domově, ale měli ještě dostatek tělesných a duševních sil k tomu, aby začali nový život ve zcela odlišném prostředí“.³⁰

Nejchudší obyvatelé do zámoří odejít nemohli, jelikož nedisponovali kapitálem, který by pokryl minimálně náklady na cestu. Platilo, že lidé z nejnižších sociálních skupin odcházeli především do zemí s vyšší hospodářskou úrovní, kde tvořili levnou pracovní sílu. Zatímco v zemích s nižší hospodářskou úrovní našli uplatnění odborníci z různých odvětví průmyslu, zemědělci, inteligence, atd., kteří do dané země přinesli své zkušenosti

²⁷Detailněji o problematice právního režimu vystěhovalectví pojednává: DUBOVICKÝ, Ivan. „Právo a vystěhovalectví. (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva)“. In: *Češi v cizině 7*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993.

²⁸KOŘALKA, Jiří a KOŘALKOVÁ, Květa, Op. cit., 1993, s. 33.

²⁹VACULÍK, Jaroslav. *Češi v cizině - emigrace a návrat do vlasti*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2002, s. 10.

³⁰NEŠPOR, Zdeněk R. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2002, s. 36.

a dovednosti.³¹ Intenzita vystěhovaleckých vln z českých zemí v neposlední řadě závisela na měnících se politických a hospodářských poměrech ve vlasti, i na situaci přijímající země.

Autoři zabývající se problematikou českého vystěhovalectví do Argentiny rozdělují periodizaci dějin československé později české vystěhovalecké problematiky pomyslnými mezníky – předválečným obdobím, vznikem první republiky, meziválečným obdobím a následně léty 1938/9, 1968 a po roce 1989. Emigrace z posledně zmíněných let stále ještě čeká na své podrobnější zpracování.

4.1.1 První fáze českého vystěhovalectví do Argentiny

Počátky 1. fáze hromadného českého vystěhovalectví do Argentiny můžeme sledovat již od 2. poloviny 19. století, kdy v Evropě populační exploze převyšovala tempo hospodářského růstu. Mezi nejvíce postižené oblasti patřily neprůmyslové zemědělské zóny, kde vysoký nárůst obyvatel vytvořil základnu pro hromadné vystěhovalectví. Naprostá většina emigrantů při odchodu do zámoří v předválečném období směřovala do Spojených států amerických. V důsledku americké hospodářské krize 70. let 19. století, se poprvé na chvíli do popředí zájmů dostaly i země Latinské Ameriky (Brazílie a Argentina).³²

Počáteční období českého vystěhovalectví do Argentiny bylo několikanásobně nižší, než tomu bylo během pozdějších meziválečných let. Celkově se odhaduje, že před 1. světovou válkou odešlo do Argentiny 2 000 – 3 000 Čechů a Slováků,³³ jednalo se o malé skupinky či jednotlivce, kteří většinou záhy po svém příchodu, splynuly v davu jiných národů.³⁴

Hlavní pohnutkou k emigraci byla zmíněná touha po změně sociálně – ekonomické situace obyvatel, kteří byli nespokojeni se svou dosavadní životní úrovní a toužili po výhodách, které jim emigrace nabízela. Této skutečnosti dokázali vhodně využít agenti lodních společností.

Lodní doprava zažila výrazný rozvoj, který s sebou přinesl její zlevnění a zrychlení. Mezi hlavní taktiky loďařským firmám patřilo pořádání rozsáhlých informačních kampaní

³¹BROUČEK, Stanislav a GRULICH, Tomáš. Op. cit., 2009, s. 11.

³²NEŠPOR, Zdeněk R. Op. cit., 2002, s. 36.

³³DUBOVICKÝ, Ivan. „La política emigratoria de Bohemia en relación con Argentina, 1848-1938“. In: *Ibero-Americana Pragensia*, XXII, Praha: Karolinum, 1989, s. 116.

³⁴DUBOVICKÝ, Ivan. Op. Cit., 1987, s. 140.

o výhodných podmínkách přepravy do zámoří.³⁵ Nejvýraznějším agentem propagujícím emigraci do Argentiny u nás byl nepochybně Ferdinand Missler, zmocněnec loďařské společnosti Lloyed sídlící v Brémách. Misslerovi se přičítá značný podíl na zvýšení emigrace Čechů a Slováků do Argentiny díky důkladné agitaci, ale i vydáváním informativních brožurek, ve kterých byla označena Argentina rájem pro přistěhovalce či distribucí stručných česko-španělských slovníků obsahujícím základní konverzační fráze. Na několika stranách Misslerových brožurek byla vylíčena obecná charakteristika země (popisující její rozlohu, podnebí, zvyky), ale i stručně popsány výhody jednotlivých provincií, možnosti zaměstnání a k tomu odpovídající plat. Missler užíval srovnání podmínek pro emigraci do USA s Argentinou, která v té době byla, dle jeho slov, jednak svými imigračními zákony otevřenější novým vystěhovalcům ale i levnější. Pravdivost svých slov dokazoval přiloženými dopisy vyjadřující spokojenost nově usazených přistěhovalců.³⁶

Misslerova aktivita tímto nekončila. Založením pobočky v Buenos Aires v centru města na ulici Florida 735 byl k dispozici pro emigranty i nadále po opuštění starého kontinentu, kde zprostředkoval kontakty na krajany, kteří byli v regionu již usazeni. Ivan Dubovický Misslera označil jako prvního, kdo se pokusil o systematické umístění Čechů v Argentině.³⁷

Emigrace z českých zemí nebyla podporována rakousko-uherskou politikou a tak nedocházelo ke vzniku koncentrovaných zemědělských center a kolonií české emigrace, jak tomu bylo v případě jiných evropských národností.

Začátek nového století s sebou přinesl myšlenku kolonizačního projektu v Argentině, kdy byla rakousko-uherským představitelům nabídnuta oblast Patagonie k odkoupení a kolonizaci středoevropskými vystěhovalci. Průzkumná expedice vedená Ferdinandem Klinderou původem z Čech, uznávaným zemědělským odborníkem, měla za cíl kolonizační projekt přímo na místě posoudit a vypracovat zprávu o perspektivě a možného využití dané oblasti. Expedice došla k závěru, že vytyčené místo není pro kolonizaci vhodné. Získané poznatky Klindera zužitkoval v díle *Český rolník napříč Argentinou*, které je považováno za nejlepší zdroj informací o Argentině až do 2. poloviny 20. století.³⁸

³⁵ VACULÍK, Jaroslav. *Češi v cizině 1850-1938*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 143.

³⁶ OPATRŇÝ, Josef. Op. cit., 2002, s. 180 – 182.

³⁷ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1989, s. 116.

³⁸ OPATRŇÝ, Josef. Op. cit., 2002, s. 184 – 190.

Čeští vystěhovalci se neusazovali pouze v Buenos Aires, které představovalo vstupní bránu Argentiny. Češi a Slováci založili několik dělnických kolonií ve městech Taří Viejo, Tucumán, Córdoba, Comodoro Rivadavia, ale také ve městech Rosario a Berisso. Důležitým znakem československé emigrace této doby byla snaha lépe situovaných krajanů či těch, kteří měli větší vliv, dosazovat krajany na lepší pracovní pozice.³⁹ Hlavní uplatnění nacházeli krajané v dělnických profesích, továrnách na masové konzervy, jatkách, strojírenství, stavbách železnic a zavlažovacích zařízení, dolech, cukrovarech, petrolejových polích, atd. Ženy často jako pomocnice v domácnosti.⁴⁰

Kromě dělnických kolonií zakládali krajané i kolonie zemědělské. První zemědělskou kolonií byla osada Veronica v provincii Buenos Aires. Největšího úspěchu a významu dosáhla zemědělská kolonie v severní provincii Chaco, ve městě Saénz Peña, kde převládala povolání spojené s pěstováním bavlny a chovem dobytka. Během meziválečného období se z města Saénz Peña stala jedna z nejvýznamnějších českých kolonií v Argentině a celé Jižní Americe vůbec.⁴¹ Ve všech uvedených místech se postupem času začaly formovat první krajanské spolky, které přistěhovalcům vytvářely prostor pro alespoň nějaký kulturní a společenský život.

4.1.2 Druhá fáze českého vystěhovalectví do Argentiny

Hlavní proud českého vystěhovalectví do Argentiny spadá do meziválečného období, zahrnující 20. a 30. léta 20. století. Tato skutečnost souvisí s přijetím restriktivních zákonů ve Spojených státech amerických v letech 1921 a 1924, které zužovaly okruh osob, kterým byl povolen vstup do země. Navíc pro vstup do USA bylo vyžadováno již od roku 1906 povinné finanční minimum a pořizovací náklady na vlastní farmu nebyly taktéž zanedbatelné. Vystěhovalci byli nuceni hledat nové destinace, což vedlo k nárůstu počtu nových imigrantů zejména v Kanadě, Argentině či Brazílii.⁴²

V případě Argentiny měl zmíněný postoj Spojených států amerických vůči emigrantům velmi pozitivní přínos na celkový rozvoj země. I z mnoha dalších důvodů se stala druhou nejatraktivnější zemí amerického kontinentu. Za nejzásadnější činitele růstu atraktivity pro evropské imigranty bývá považována liberální imigrační politika, nabídka volné půdy a mírné klima, na které byli Evropané zvyklí ze starého kontinentu.

³⁹ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1989, s. 122 – 125.

⁴⁰ DUBOVICKÝ Ivan. „Formování českého a slovenského etnika v Argentině“. In: *Češi v cizině 4*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1989, s. 131 – 132.

⁴¹ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1989, s. 125.

⁴² DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1987, s. 149.

V neposlední řadě hrála důležitý faktor nadějná hospodářská budoucnost země. Navíc argentinský zákon č. 817 z roku 1876 velmi usnadňoval kolonizaci země.⁴³ Nově příchozím imigrantům byla zajišťována řada výhod. Více se touto problematikou bude zabývat podkapitola 4.2 Imigrační politika Argentiny.

Argentina díky svému hospodářskému rozvoji a liberální politice přilákala v průběhu posledních desetiletí 19. a začátku století 20. značné množství přistěhovalců, kteří sem přijížděli s nadějí lepší budoucnosti a s vidinou osobního vlastnictví půdy. Mnohým se tato přání vyplnila. Ve prospěch jim hrály jednak nízké pořizovací náklady ke koupi pozemků, množství pracovních příležitostí či značná podpora ze strany argentinské vlády. Postupem času se však situace změnila. Dřívější podpora ze strany státu byla omezována, neustále narůstal počet nových přistěhovalců, čím dál častěji docházelo ke značným machinacím s půdou, což její získání do osobního vlastnictví značně ztěžovalo. Značný dopad měla dále na osud přistěhovalců světová krize roku 1929, a později i krize argentinského hospodářství ze 40. let.

Je těžké definovat přesné počty Čechů a Slováků, kteří se v meziválečném období nacházeli v Argentině. Jednak to bylo způsobeno nedokonalou statistickou evidencí týkající se vystěhovalectví. Až do vzniku Československa byli ve statistikách čeští krajané uváděni mnohdy pod hlavičkou emigrantů z Rakouska-Uherska. Nebylo neobvyklé, že se nově příchozí emigranti dostávali do země i bez pasu. Neméně důležitou okolností byla doba vzniku statistiky a odborná připravenost autorů v souvislosti s využitím statistického materiálu.⁴⁴ Za reprezentativní údaj z doby první republiky o československém vystěhovalectví do Latinské Ameriky považuje řada současných autorů údaj uvedený v pátém svazku Československé Vlastivědy (Stát) z roku 1931, uvádějící na 30 000 emigrantů v Argentině, 7 000 v Brazílii, 600 v Mexiku, 500 v Uruguayi a po 200 na Kubě a v Paraguay.⁴⁵ Jestliže je počet československých emigrantů v Argentině před 1. světovou válkou odhadován na 2 000 – 3 000 lidí, v rozmezí let 1919 – 1936

⁴³ S velmi pozitivním postojem argentinské vlády vůči emigrantům se můžeme setkat již v ústavě z roku 1853, která si stanovila jako jeden z hlavních úkolů republiky: „... , zajistit blaho svobody pro nás, naše potomstvo a všechen lid světa, který by se chtěl usadit na argentinské půdě.“ Následně začala vláda s intenzivní kampaní na kolonizaci Pamp. CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*. Praha: Lidové noviny, 2012, str. 8.

⁴⁴ BARTEČEK, Ivo. „Vystěhovalectví a studium vystěhovalectví – občanský či národnostní princip? (Příklad vystěhovalectví do Latinské Ameriky z Československa v letech 1918 – 1938)“. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. [online]. 1996, č. 27, s. 206. [cit. 2014 – 02 - 02]. Dostupné z: publib.upol.cz/~obd/fulltext/HIST27/Historica27_22.pdf

⁴⁵ BARTEČEK, Ivo. Op. cit., 1996, s. 174.

můžeme pozorovat jeho několikanásobný nárůst. Celkový odhad 30 000 Čechoslováků představuje nejvyšší číslo československé emigrace do Argentiny v celé její historii vůbec.⁴⁶ Vlastimil Kybal odhadoval, že více jak polovinu uvedeného čísla tvořili hlavně Slováci a Karpatorusové.⁴⁷

Další zlomový okamžik pro československé vystěhovalectví přinesl Mnichov 1938 a následná nacistická okupace Československa. Emigrace, jež byla původně motivována hospodářskými a sociálními důvody, se nyní stávala emigrací politickou (exil). Emigranty vedly k odchodu politické důvody spojené s obavou perzekuce. Ze země odcházeli Židé, kteří se obávali rasových represí, mladí muži, co chtěli proti okupantům bojovat, studenti, vědci, komunisté atd. Za primární destinaci, opět jako před 1. světovou válkou, volili mnozí Spojené státy americké, kam bylo stále obtížnější se dostat.⁴⁸ V případě odchodu do zemí Latinské Ameriky často hrály v potaz příbuzenské a přátelské styky a kontakty s vystěhovalci dřívější etapy.⁴⁹

Velmi zajímavé téma československého vystěhovalectví do Argentiny představuje nepochybně skutečnost aktivní angažovanosti krajanského hnutí v rámci československého zahraničního odboje během obou světových válek, kterému bude věnován větší prostor v 5. kapitole.

4.1.3 Třetí fáze českého vystěhovalectví do Argentiny

První léta po konci 2. světové války s sebou přinesla nečetné případy emigrace Čechů a Slováků z Československa. Šlo o rodinné příslušníky těch, kteří se po válce z různých důvodů odmítli vrátit zpět, a také o stoupence protibenešovské opozice.⁵⁰ Odhaduje se, že se vrátilo na 370 krajanů z Argentiny.⁵¹ Jestliže se 1. republika potýkala po svém osamostatnění s problémem nezaměstnanosti, pro rok 1945 vyvstal zcela opačný problém v podobě nedostatku pracovních sil, které by nahradily vysídlené Němce a volná pracovní místa v pohraničí. Oficiální kruhy československé vlády navrhovaly řešení problému vysídleného pohraničí pomocí navrátilivších se reemigrantů ze zahraničí. Než byla tato praxe prakticky uplatněna, řada usedlostí byla dávno obsazena a zbylé statky

⁴⁶ DUBOVICKÝ, Ivan. Op.cit., 1989, s. 117.

⁴⁷ BARTEČEK, Ivo. Op. cit., 1996, s. 174.

⁴⁸ VACULÍK, Jaroslav. Op. cit., 2002, s. 28 -29.

⁴⁹ NEŠPOR, Zdeněk. Op. cit., 2002, s. 43.

⁵⁰ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1993, s. 81.

⁵¹ BROUČEK, Stanislav a GRULICH, Tomáš. Op. cit., 2009, s. 88.

se velmi často nacházely ve špatném stavu. Pro reemigranty to opět znamenalo nepříznivou situaci a opět se museli vypořádat s řadou komplikací.⁵²

Zásadní okamžik třetí vlny československé emigrace přinesly události po 2. světové válce, ke kterým došlo v Československu. Jedná se hlavně o roky 1948 a 1968, kdy nebylo nikdy dosaženo takových závratných čísel vystěhovalců, jak tomu bylo v předešlých letech. Změnily se i důvody, proč se lidé rozhodli opustit rodnou vlast. První ránu zasadil únor 1948 a nástup komunistického režimu. Pro režim zahraniční Čechoslovák představovat nejen podezřelou osobu, ale i potenciálního záškodníka. Komunisté během následujících několika desítek let všemožnými způsoby bránili lidem odchodu do zahraničí. Vypracovali způsoby zastrahování, zamezovali přenosy zpráv a informací z exilu do Československa, zavedli cenzuru poštovní korespondence v obou směrech, atd. Emigrace byla postavena na úroveň velezrady, jednoho z nejtěžších zločinů vůbec. Události srpna 1968 vyvolaly další vystěhovaleckou vlnu emigrace z Československé republiky motivovanou opět politickými důvody, kdy většina přistěhovalců v tomto případě nepočítala s brzkým návratem do vlasti.⁵³

Emigranti politického exilu z let 1948 a 1968 v Argentině byli intelektuálně a kapitálově zdatní jedinci, kteří se nenapojili na aktivitu existujících krajanských spolků. Smutnou realitou zůstává fakt, že vlivem historických událostí v Argentině (vlády Juana Dominga Peróna a následnými vojenskými diktaturami), nejsou v krajanském životě zapojeni ekonomicky silní a vlivní jedinci dodnes.⁵⁴

Rokem 1989 došlo k opětovnému navázání vzájemných kontaktů mezi původní vlastí a latinskoamerickými státy, s čímž nepochybně souvisí současné znovuoživení krajanského spolkového života a obnovení zájmu o mateřskou zemi.

⁵² VACULÍK, Jaroslav. Op. cit., 2002, s. 40 – 42.

⁵³ VACULÍK, Jaroslav. Op. cit., 2009, s. 20 – 28.

⁵⁴ BARTEČEK, Ivo. Op. cit., 1998, s. 122.

4.2 Imigrační politika Argentiny

Argentina je po Brazílii druhou největší zemí Jižní Ameriky a osmou největší zemí světa. Mezi léty 1870 – 1930 došlo v důsledku řady faktorů k masovému vystěhovalectví obyvatel ze starého kontinentu právě do této jihoamerické země. Hlavním podmětem bylo jednak zavedení vystěhovaleckých kvót ve Spojených státech amerických, kam až do 20. let 20. století mířilo nejvíce evropským emigrantů, ale také dostatek volné úrodné půdy, příhodné klima pamp, příznivá imigrační politika, atraktivní platy v porovnání s Evropou, naději sociálního vzestupu, ale především nadějná hospodářská situace země, kterou zajišťovala zemědělská produkce v podobě exportu primárních produktů (ovčí vlna, obilí, len a mražené hovězí maso). Hlavní vlna emigrantů do Argentiny mířila primárně z románských zemí. Největší procento představovali Italové následováni Španěli, Francouzi, Turky, Rusi, Portugalci a dalšími národnostmi.⁵⁵

Po 2. světové válce bylo evropské přistěhovalectví nahrazeno přistěhovalectvím z latinskoamerických států, v případě Argentiny hlavně z Paraguaye, Bolívie, Chile či sousední Uruguaye.⁵⁶

I přestože nezávislost Spojených provincií La Plata byla vyhlášena roku 1816, k ústavněprávnímu uspořádání země došlo až po roce 1862, kdy můžeme poprvé mluvit o Argentinské republice. Jejím vyhlášením byly ukončeny několik desítek let trvající spory mezi zastánci federativního uspořádání země s příznivci unitární Argentiny s centrem v Buenos Aires. Argentinský pohled a samotný přístup k vystěhovalcům procházel během následujících let mnohými změnami. V prvních fázích je viditelná liberální politika, vycházející z podpory emigrace ze strany státu, který měl velký zájem o dovoz levných pracovních sil a na zemědělském osidlování, čímž měla být usnadněna kolonizace země. Časem se ve vládě prosadily politické skupiny s návrhy uzákonění protiimigračních předpisů selektivní povahy.⁵⁷

Ústava z roku 1853 otevřela brány evropskému přistěhovalectví, články 20 a 25 vystěhovalcům uznaly všechny občanská práva, stejná jako měli Argentinci, svobodu náboženského vyznání a dokonce nebyli povinni sloužit v národním vojsku. Taktéž nebyli

⁵⁵ DEVOTO, Fernando. *Historia de la inmigración en la Argentina*. Buenos Aires: Sudoamericana, 2003, s. 247 – 252.

⁵⁶ CHALUPA, Jiří. Op. cit., 2012, s. 9.

⁵⁷ Ibid., s. 120 – 157.

nuceni přijmout povinně argentinské občanství, které bylo možné získat již po dvou letech nepřerušného pobytu v zemi.⁵⁸

I když bylo přijetí ústavy z roku 1853 velmi důležitým krokem ve vystěhovalecké otázce, až zákon Imigrační a kolonizační, označován jako Ley Avellaneda z roku 1876, položil pevné základy k podpoře vystěhovalectví do Argentiny. Poprvé definoval práva a úkoly emigrantů, došlo k systematizaci celé řady podpor, které měly jednak formu bezplatného ubytování v Hotelu Imigrantů v Buenos Aires,⁵⁹ ale taktéž představovaly bezplatnou přepravou emigrantů vlakem či parníkem do místa určení. Kancelář přímo v prostorách Hotelu Imigrantů sloužila ke zprostředkovávání práce.⁶⁰

V období let 1857 až 1930 přicestovalo do země více jak 6 miliónů emigrantů, z kterých pouze polovina v zemi zůstala trvale. Migrační pohyby, i přes tato vysoká čísla, bývaly často kolísavé a záleželo na mnoha proměnných. Nejvíce emigrantů do země přišlo v prvním desetiletí 20. století, hlavně v letech těsně před vypuknutím 1. světové války. Rozdílná čísla mezi příchozími a těmi, co v zemi zůstali trvale, představují emigranti, kteří si zvolili Argentinu pouze jako přechodné místo, odkud mohli později pokračovat do Spojených států, Kanady či Brazílie. Největší odliv obyvatel způsobovala tzv. „inmigración golondrina“, což představovalo migraci sezónních pracovníků (z Itálie a Španělska). Ti se do Argentiny dostávali díky podpoře argentinského státu v podobě úplné či částečně placené dopravy (nebylo to však vždy platným pravidlem). Jednalo se hlavně o zemědělce, kteří během evropské zimy, dojížděli na sezónní práce a po jejich dokončení se vraceli zpátky do vlasti.⁶¹

Zemědělská produkce byla hlavním pohonem argentinské ekonomiky až do 2. poloviny 20. století. Závisela však na dispozici vhodné půdy ke kultivaci plodin a chovu dobytka. V roce 1879 proběhla v Argentině vojenská kampaň s názvem "Conquista de Desierto". Jednalo se o území zahrnující prakticky celou Patagonii, oblast pamp

⁵⁸ *Constitución de 1853*. [online]. [cit. 2014 – 02 - 03]. Dostupné z:

<http://www.oni.escuelas.edu.ar/olimpi98/Histon@utaS/Constitución%20Nacional/53/con53%201%20.htm>

⁵⁹ Hotel Imigrantů, nacházející se v přístavu v Buenos Aires, byl otevřen roku 1911 a fungoval po celých 42 let. Před jeho otevřením v přístavu však existovala již od roku 1810 první „azylová“ zařízení, která ve městě přijímala evropské emigranty. V hotelu bylo možné bezplatně ubytovat až na 2 000 lidí, kteří byli rozmístěni na dvou podlažích. V každém podlaží byly 4 místnosti. V každé místnosti mohlo být uložen až 250 lidí. Kromě ložnic, byla v komplexu hotelu umístěná velká jídelna, prádelna, koupelny, nemocnice, kancelář zajišťující práci, nemocnice a pošta.

⁶⁰ *Ley de fomento de la inmigración europea de 1876*. [online]. [cit. 2014 – 02 - 05]. Dostupné z:

<http://archivohistorico.educ.ar/content/ley-de-fomento-inmigración-europea>

⁶¹ RAPOPORT, Mario. *Historia económica, política y social de la Argentina (1880-2003)*. Buenos Aires: Emecé, 2008, s. 54.

a vnitrozemí, které byly pod kontrolou několika indiánských kmenů. Již dříve bylo realizováno několik válečných kampaní k trvalému převzetí kontroly nad daným územím, které bylo obsazeno až pod vedením generála Julia A. Rocy.⁶²

Počáteční období masové emigrace do Argentiny bylo motivované možností získat půdu do osobního vlastnictví, jejíž dispozice úzce souvisela s výše zmíněnými dobovačnými kampaněmi. S přibývajícím počtem nových emigrantů a také dílem role spekulantů možností osobního vlastnictví půdy ubývalo. Narůstající počet nově příchozích navíc začal znepokojovat i ty vrstvy argentinské společnosti, které byly původně emigraci do země nakloněny. Jednak část přistěhovalců dosáhla významného postavení, čímž se mohla podílet na hospodářském a politickém chodu země. Imigranti představovali hrozbu nekvalifikované pracovní síly, ovlivněné anarchistickým smýšlením, které bylo na přelomu století nejvlivnější politickou silou. V argentinské společnosti nabraly na významu a intenzitě debaty ohledně přijetí nových mechanismů k regulaci migračních proudů. Nebylo tomu poprvé, již na konci 19. století bylo poukazováno na špatné dopady imigrace (sociální nepokoje, prostituce, příchod politických agitátorů, atd.).⁶³

Počáteční otevřená imigrační politika dospěla k prvnímu omezení roku 1902 v podobě "Ley de Residencia" (Residenční zákon), který umožňoval vyhoštění nebo zákaz vstupu do země všech emigrantů, kteří byli považováni za nebezpečné (stíhané pro trestní činy ve vlasti, delikventy, šířitele nebezpečných myšlenek) a to bez nutnosti soudního procesu.⁶⁴ Během následujících let byly přijaty další zákony omezující vstup do země. Mezi hlavní důvody přijetí nových omezení patřil trvající strach před ohrožením společnosti následkem revolučních myšlenek anarchistů a marxistů. Do Argentiny byl zakázán přístup osobám starším šedesáti let, ženám s nezletilými dětmi a nemocným. Nově bylo vyžadováno vlastnictví osobního cestovního pasu s fotografií, úředně ověřených listin o trestní bezúhonnosti, lékařská potvrzení o mentálním a fyzickém zdraví. Během následujících let (1923, 1938 a 1949) se objevily další pokusy k zavedení nových kontrolních mechanismů emigrace, což byl obrat v porovnání s velmi liberální politikou zastávanou v letech 1852 až 1914.⁶⁵ Podmínky pro vystěhovalce se dále zhoršily během celosvětové hospodářské krize a následném politickém převratu.

⁶² RAPOPORT, Mario. Op. cit., 2008, s. 42.

⁶³ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1897, s. 144.

⁶⁴ DEVOTO, Fernando. Op. cit., 2003, s. 274 – 275.

⁶⁵ DEVOTO, Fernando. „La llave de cristal: El estado argentino y la inmigración centroeuropea entre dos posguerras (1919 – 1949)“. In: *Ibero-Americana Pragensia, Supplementum 8/2000*, Praha: Klementinum, 2000, s. 9.

5 Počátky krajských spolků v Argentině

Má-li se tato práce zabývat tematikou současného postavení českých krajanů a krajských spolků v Argentině, je nepochybně zapotřebí zmínit jejich období hlavního rozkvětu. Jelikož se jedná o rozsáhlé téma, byla hlavní pozornost věnována pouze dvou nejdůležitějším krajským oblastem. Na straně jedné se jedná o hlavní město Argentiny Buenos Aires, jež bylo vstupní branou nejen do Argentiny, ale i dále do ostatních zemí Jižní Ameriky. Na straně druhé o 1 118 km vzdálené město Saénz Peña. Cílem této práce není podrobná analýza krajských aktivit prvních spolků, které budou v následující kapitole vyličený spíše všeobecně. Považuji za nutnost nastínit jejich prvotní podobu, abychom mohli lépe pochopit jejich aktuální situaci a vystihnout proměnu v rámci několika desítek let.

Češi se v rámci Argentiny neusazovali pouze v Buenos Aires a Sáenz Peña. Mezi další významná centra, kde se až dnešních dní můžeme setkat s aktivním krajským děním, patří města Comodoro Rivadavia, Santa Fé, Rosario, Las Breñas, Resistencia a Oberá. Krajské spolky v Cordóbě a Mendoze, které jsou uvedeny na stránkách české ambasády v Buenos Aires, již nejsou v současné době formálně organizovány a jejich činnost je minimální. Tímto nelze výčet krajanů v Argentině ukončit. Je třeba konstatovat, že tematika jejich širší působnosti je stále nedostatečně zpracovaná.

5.1 *České a slovenské krajské spolky v Argentině*

České a slovenské vystěholectví do Argentiny má mnoho společných znaků, než by se dalo na první pohled předpokládat. Pro obě národnosti jednak představují krajané usazení v Argentině nejvýznamnější a největší komunitu v rámci celé Jižní Ameriky. Dále v obou případech došly největší vystěhovecké vlny v meziválečném období a můžeme dokonce pozorovat mnohdy provázaný vývoj spolkových aktivit. Již od počátku 20. let, během kterých docházelo k zakládání prvních spolků, je viditelný oddělený rozvoj českých a slovenských spolků. Nevylučovalo se, že se Slováci podíleli na spolkovém životě Čechů a naopak. Docházelo k tomu v případech, byl-li daný spolek dostupnější, nebo jediný v blízkém okolí. Vzájemná účast na krajských oslavách či v představenstvech opačných spolků je mnohdy patrná až dodnes. Mnohdy úzká spolupráce mezi Čechy a Slováky bývá vysvětlována jednak jazykovou a kulturní blízkostí, ale i dlouhodobou společnou historií v rámci Československa.

Výjimkou není, ani nebylo, prezentovat krajaňské spolky jako československé. V názvu některých současných spolků se toto označení uchovalo dodnes, např. u spolku Československý spolek (Unión Checoeslovaca) v Saénz Peña, Asociace Československý domov (Asociación Hogar Checoslovaco) v Rosariu, Československé sdružení Bratři všichni (Asociación Civil Checoslovaca de Resistencia Bratři Všichni) či Sdružení „Náš Domov“ Čechů a Slováků v Comodoro Rivadavia (Asociación de Checos y Eslovacos de Comodoro Rivadavia „Náš Domov“). Jak můžeme vidět, rozpad Československa, krajaňské spolky nijak více nepoznamenal a řada z nich se prezentuje do dnešní doby jako československé. Díváme-li se na to z čistě pragmatického hlediska, tento postoj v mnohých případech dovoluje pobírat finanční příspěvky a pomoc od obou nově vzniklých republik.

5.2 Počátky krajaňských spolků v Buenos Aires

Již před 1. světovou válkou se můžeme v Buenos Aires setkat s prvními pokusy organizování krajaňského života. Až do založení Českého národního sdružení (dále ČNS) byla však takováto činnost poměrně chabá a zaměřovala se hlavně na nenáročný styl zábavy, jakým byly taneční zábavy, karban a hospodské pitky.⁶⁶ O prvních krajaňských spolcích a jejich činnosti dodnes není známo mnoho. Jednak pro tuto tematiku existuje nedostatek materiálů, ale i samotná spolková činnost byla prováděna pouze v malém měřítku. Je třeba nezapomínat na fakt, že před 1. světovou válkou došlo do Argentiny pouhých několik tisíc Čechů, kteří se v důsledku nezájmu rakousko-uherské politiky na organizovanou kolonizaci, ztratili v Argentině v záplavě ostatních cizinců. Historik Bohuslav Baďura upozornil v jedné ze svých prací na pár významných pramenů k počátkům spolkového života v Buenos Aires. Jednalo se o závěrečné zprávy ČNS z let 1917 a 1918, Kroniku z Argentiny od krajanů Jana Jetmara a v neposlední řadě o články publikované v dobových periodikách československé produkce *Český vystěhovalec* a *Vlast'*.⁶⁷

⁶⁶ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1989, s. 122.

⁶⁷ BAĎURA, Bohumil. Op. cit., 1981, s. 279 – 286.

5.2.1 Krajské spolky před 1. světovou válkou

Buenos Aires představovalo nejvýznamnější centrum městské kolonizace českého a slovenského vystěhovalectví. Z prvních krajských spolků zde založených jsou nám v dnešní době známy spolky Slavia, Beseda Jihoamerických Čechů v Buenos Aires, Svobodná obec, Ohlas, Dobytek, Chudoba zlámané lhoty či T. J. Sokol. Aktivita těchto uskupení byla často odlišná a přizpůsobovala se zájmům svých představitelů. Některé ukazatele měly v předválečné době všechny spolky stejné. Ať se již jednalo o malou členskou základnu, nedostatek financí anebo časné vnitřní spory mezi svými členy. To buď vedlo k jejich brzkému zániku, anebo naopak k pokusům o sloučení do silnějších celků. Jak tomu bylo např. u Československého klubu, který vznikl spojením uskupení Besedy Jihoamerických Čechů v Buenos Aires, Chudoby zlámané lhoty a Slavie.⁶⁸ Již v této době byly dokonce u některých uskupení stanoveny vzdělávací a podpůrné cíle, kterých chtěly dosáhnout. I přesto Bohumil Baďura, který se v českém prostředí doposud problematice prvních krajských spolků věnoval nejvíce, ve své práci shledal aktivitu prvních krajanů obecně na nízké úrovni. K těmto závěrům jej vedl úsudek, že krajané na počátku svého příchodu do Argentiny nebrali společné sdružování se jako hlavní prostředek ke kulturnímu povznesení krajské obce.⁶⁹

Nejvíce informací se dochovalo o spolku Slavia, který je často zmiňován v souvislosti vůbec prvního krajského spolku v Argentině. Na jeho vzniku se podílel i známý český cestovatel Alberto Vojtěch Frič. Z dobových zpráv je možné dedukovat, že počáteční činnost byla zaměřena na zprostředkování informací a pomoci nově příchozím vystěhovalcům z vlasti. Jelikož v Buenos Aires nebyl až do roku 1907/1908 na Rakousko-Uherském konzulátu přítomný úředník, který by ovládal češtinu, jeho činnost nahrazovala právě tato organizace. Její členové pomáhali s překlady, zprostředkováním informací a s hledáním práce.⁷⁰ Spolek Slávia se může pyšnit privilegiem ve vydání prvních česky psaných krajských novin v Argentině.⁷¹

⁶⁸ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1989, s. 122 – 123.

⁶⁹ BAĐURA, Bohumil. Op. cit., 1981, s. 290 – 293.

⁷⁰ Ibid., s. 290 - 299.

⁷¹ BAĐUROVÁ, Anežka. „Comienzos de la historia de las revistas de compatriotas Checoslovacas en América Latina, 1902 – 1923. In: *Ibero Americana Pragensia*, XVII, Praha: Karolinum, 1983, s. 284.

5.2.2 České národní sdružení

Krajanské hnutí za 1. světové války sehrálo velmi důležitou roli, jelikož krajanské osady v zahraničí představovaly často jedinou oporou zahraničního odboje. Myšlenka vzniku samostatného Československa napomohla výrazně pozvednout krajanskou angažovanost a podnítila mnoho dalších aktivit. Za zásadní okamžik pro rozvoj spolkového života je považován vznik ČNS v Buenos Aires, které představovalo až do 20. let 20. století nejdůležitější krajanskou organizaci v Latinské Americe. ČNS se podařilo získat rozsáhlou členskou základnu dosahující až několika sta členů, což bylo pro předešlá uskupení něco nepředstavitelného, ale také propojit a koordinovat svou činnost s dalšími krajany a krajanskými spolky po celé Argentině, především s krajany z Tafí Viejo, Córdoby, Rosaria, Saénz Peña a Santa Fé. Jejich společná aktivita nejednou přesáhla hranice země a šířila se dále po Jižní Americe.⁷²

Činnost ČNS v Buenos Aires se datuje do roku 1917, kdy vznikla jako jedna z odboček politické organizace ČNS se sídlem v Chicagu vzniklé během 1. světové války pro podporu zahraničního odboje Čechů a Slováků proti rakousko-uherské nadvládě a za vlastní samostatný stát. V Jižní Americe vystupovala pod statutem krajského výboru pro celou Jižní Ameriku, kromě Argentiny měla zastoupení ještě v brazilském São Paulu. Mezi hlavní činnost patřila nejen propagace projektu samostatného Československa a odhalování despotické vlády Rakouska - Uherska, ale také zajišťování hmotné podpory pro zahraniční odboj a získání sympatií pro Čechy a Slováky v jihoamerické společnosti. ČNS dále svým členům zajišťovalo osvědčení, které je distancovalo od rakousko-uherské státní příslušnosti a řadilo je na stranu nepřítele ústředních mocností. Mnoho zaměstnavatelů v Argentině znevýhodňovalo osoby národností, které vedli proti jejich mateřským zemím válku.⁷³

⁷² NÁLEVKA, Vladimír. „Krajanské hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války“. In: *Češi v cizině 8*, Praha: Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, s. 36.

⁷³ BAĐURA, Bohumil. „Los Checoslovacos en Argentina durante la primera guerra mundial“. In: *Ibero-Americana Pragensia, XXIII*, Praha: Klementinum, 1989, s. 213 - 237.

5.2.3 Krajské spolky v meziválečném období

Od 20. let je možné sledovat narůstající tendence vzniku krajských uskupení a jimi pořádaných aktivit. Tento jev byl přirozenou reakcí na vzniklé okolnosti, jelikož právě v meziválečném období mířil do Argentiny největší příliv českých a slovenských emigrantů. Krajské spolky nevznikaly pouze přímo v Buenos Aires, ale objevuje se i jejich četná zastoupení v přilehlých provinciích, které nabízely pracovní možnosti v přístavu, dílnách, továrnách na masové konzervy či v rafinériích nafty.⁷⁴ Během tohoto období nebývalo nic zvláštního, že si krajané kupovali stavební pozemky blízko sebe. Nebylo to pravidlem. Z vyprávění pamětníků víme, že se vedle sebe usazovali sousedé z měst či vesnic původní vlasti, na straně druhé se často vyhledávali sami Slované, kteří měli díky historické a kulturní zkušenosti k sobě blízko.

V oblastech s velkou krajskou přítomností docházelo ke stavbě budov nových krajských spolků, jež byly budovány především na vlastní náklady a formou dobrovolného přičinění samotných členů. Potřebné finance krajané ke stavbě a provozu získali jednak ze členských příspěvků, ale také díky přičinění krajanů, kterým se ekonomicky dařilo lépe, a mohli na tento počín přispět větším finančním obnosem, i již částečně za podpory československého zastupitelského úřadu. Jak tomu bylo už u prvních spolků i tyto nově vznikající se musely stále vyrovnávat s celou řadou problémů. Jednalo se o vnitřní rozpory mezi krajaney. Počáteční nadšení často opadalo s prvními problémy a neúspěchy. Ne nadarmo se dnes mezi krajaney v Buenos Aires traduje rčení: „Kde jsou dva Češi, jsou tři spolky“. Kromě těchto rozporů se jednalo i problémy ekonomické spojené s událostmi hospodářské krize ve 30. letech.

Nejvíce krajských spolků v Argentině vzniklo v Buenos Aires. Do začátku 2. světové války víme o existenci následujících spolků: Československý klub, Československé národního sdružení, T.J. Sokol, Čsl. Dělnického družení, Slovenský robotnický spolok a Divadelní družina Pokrok, Spolek Komenský Villa Devoto, Čsl. sdružení Villa Devoto, Čsl. Katolické sdružení, Čsl. kulturní spolek „Svornost“. V blízkých provinciích dále existovaly: T.J. Sokol Villa Domínico, Čsl. sdružení Villa Domínico, Čsl. sdružení Avellaneda, Kroužek čsl. kuželkářů v Olivos, Čsl. sportovní

⁷⁴ VACULÍK, Jaroslav, Op. cit., 2010, s. 84 – 85.

a kulturní klub „Slavia“ Temperley, T.J. Sokol Temperley, T.J. „Sokol“ La Plata, Čsl. podpůrný spolek v Berisso.⁷⁵

5.2.3.1 Československá doplňovací škola

Touha po českém vzdělání a udržení kontaktu s vlastí má v Argentině mezi krajany dlouhou tradici. V roce 1937 došlo k založení Čsl. Matice školské, která podporovala zakládání a provoz československých doplňovacích škol. První čsl. doplňovací školy zahájily svou činnost od konce 20. let minulého století. Doba nebyla příznivá a tato krajanská aktivita musela čelit mnoha nástrahám své doby. Stavba a následné fungování škol bylo zasaženo vypuknutím 2. světové války, následně i hospodářskými poměry způsobenými neúrodami důležitých zemědělských plodin. Provoz škol značnou částí závisel na podpoře krajanských spolků a dalších příspěvků. Než došlo k vybudování místnosti či samotné školy, kde mohla výuka probíhat, organizovaly se hodiny češtiny v jednotlivých spolcích (pokud již disponovaly vlastními prostory) nebo po domech krajanů.⁷⁶

Nejstarší čsl. doplňovací škola byla postavena ve městě Berisso. Podmět k jejímu vybudování však nedaly krajanské spolky, nýbrž mladé krajanky Božena Čvančarová a Miloslava Štěpková, které v té době přišly do Argentiny pracovat jako vychovatelky v lepších argentinských rodinách. Vzpomínky na tuto aktivitu vydaly po svém návratu do Československa v knize *Na tvrdém úhoru*. První čsl. doplň. školu v Buenos Aires založili krajané ve Villa Devoto, následně byla postavena čsl. doplň. škola Masarykova v Avellanedě a ve Villa Domínico čsl. doplň. škola Eduarda Beneše.⁷⁷

První hodiny českého jazyka zaštiťovali samotí krajané, od konce 30. let se podařilo vyjednat příchod učitelů z Československa vysílaných za podpory československé vlády, kteří měli zajistit výuku českého jazyka, kultury a dějin mezi dětmi krajanů. Mezi první vyslané učitele do Buenos Aires, patřil např. Oto Skála, Miloš Brunclík, Daniel Bučenec, učitelé Bartoš, Valenta, Karel Vejman a Bohuslav Stříž.

⁷⁵ Kromě uvedených krajanských spolků v Buenos Aires dále existovali: Čsl. klub v Córdobě, Čsl. klub Rosario, Čsl. sdružení Godoy Cruz Mendoza a Čsl. klub v Santa Fé. Krajanským spolkům v provincii Chaco bude věnována větší pozornost v další podkapitole.

⁷⁶ *Ročenka Československé Kolonie v Jižní Americe 1943*. Buenos Aires. Leden 1943, s. 158 – 163.

⁷⁷ *Ibid.*

Mnozí se angažovali ve své činnosti také při výuce českého jazyka mezi krajanů v severní provincii země Chacu.⁷⁸

Doplňovací školy fungovaly na základě dobrovolnosti a v rámci dopoledních hodin byl vyučován dějepis, čeština a ruční práce.⁷⁹ V rámci některých škol fungovaly i mateřské školky. Oficiálně byli československým ministerstvem školství vysíláni učitelé až do roku 1950, kdy došlo k změně politické situace v obou zemích, jenž pokračování této činnosti nepřála.⁸⁰

5.2.3.2 Ochotnické divadlo

Každý krajanský spolek disponoval různými financemi, od kterých se vyvíjelo jeho zařízení i samotný program. Hlavní zaměření většiny krajanských spolků tvořila tělovýchovná a divadelní činnost. Obecně lze konstatovat, že všechny spolky disponovaly společenskými prostory (často s menším pódium) ve kterých se odehrávaly lidové zábavy ve formě tanečních zábav, operet, hostin nebo vystoupení ochotnických divadel, která byla velmi v oblibě, soudě dle zpráv o činnosti jednotlivých klubů. Kromě divadelní činnosti dospělých ochotníků, probíhala i žákovská divadla nacvičená v rámci školní výuky v doplňovacích školách. Na zábavách hrály české kapely a orchestry, které do spolků dojížděly i z krajanských komunit mimo Buenos Aires. Kuchyň a výčep byly nedílnou součástí krajanských spolků. V pozdější době byly ve spolkových budovách zařízeny prostory pro kuželkové turnaje. Krajanské spolky zastávaly důležité místo pro uchování společného povědomí, byly místem určeným k potkávání se, zábavě, vzpomínání na vlast a hlavně místem, které umožňovalo alespoň na chvíli zapomenout na mnohdy nelehký život v Argentině.

Hlavní dění krajanského života v Buenos Aires se odehrávalo v T. J. Sokol Buenos Aires, nacházející se na ulici San Juan 782, nedaleko od centra města. Kromě tělovýchovných aktivit, se zde velmi dařilo zmíněnému ochotnickému divadlu a operetám, po kterých následovaly taneční zábavy pod taktovkou českých kapel. Mezi nejznámější v krajanské obci nepochybně patřily kapely Aloise Paducha, Cyrila Němce, Miroslava Koláře, krajana Surého a dalších.⁸¹ V rámci ochotnického divadla

⁷⁸ VOLDAN, Helena. *Centro cultural Johannes Amos Comenius. Buenos Aires 2002 – 2012*, Buenos Aires: Ekumene – Comenius Center, 2012, s. 27.

⁷⁹ *Ročenka Československé Kolonie v Jižní Americe 1944*. Buenos Aires. Junio 1944, s. 187 – 188.

⁸⁰ VAŠÍČKOVÁ, Šárka. *Historie Československého sdružení v Avellanedě*.

⁸¹ Výstřižky programů některých divadelních her a operet T. J. Sokol Buenos Aires a Československého klubu Buenos Aires 1953 - 1969. Archiv M.P.

se vyznamenal krajan Ladislao Schwarz, kterému je připisováno zpracování více jak 120 divadelních her, pojednávajících o české historii (Jan Hus) nebo interpretací významných děl českých autorů, jakými jsou např. Bílá nemoc od K. Čapka, Dobrý voják Švejk od J. Haška, dramata G. Preissové Její pastorkyňa (v Argentině spíše známé pod názvem Jenůfa) a mnoha dalších.⁸² Ochetnické divadlo nebylo doménou pouze členů Sokola, ale prostory v centru města často využívali nejen k divadelním představením i krajané z ostatních českých spolků.

5.2.3.3 Krajská periodika

Neméně důležitou aktivitou provozovanou krajanů, kterou je třeba zmínit, představuje zakládání krajských periodik, které vycházely buď jako čtrnáctideníky nebo jako měsíčníky. Některé byly psány pouze česky nebo španělsky, jiné používaly oba jazyky. Každé periodikum bylo zaměřené na určitou skupinu lidí a podle toho vypadal předkládaný obsah. Můžeme konstatovat, že většina periodik přinášela nejen informace z Československa a o Československu, ale i pohled na události probíhající ve světě, strasti prvních krajanů či informace o jednotlivých krajských spolcích. Pozoruhodné jsou i reklamy loďařských společností, nebo krajských podniků a nabízených služeb, které bývaly nedílnou součástí novin. Jen v rámci Buenos Aires byla vydávána celá řada krajských periodik, jejich životnost se různila. Víme o existenci nejméně 12, kam patřil: Argentinský týdeník Čechoslováků v Latinské Americe, Jihoamerické ilustrované listy s přílohou Besedy české a slovenské, Československý dělník, Československý vlastenec, Československý zpravodaj,⁸³ dále Dělnické listy, Jihoamerický Čechoslovák (později vycházející pod názvem Jihoameričan), Jihoamerický svět se zábavnou přílohou Mosquito, Nová doba, Obrana (později znám pod názvem Svornost),⁸⁴ Tábor a katolický časopis Velehrad.⁸⁵

⁸² VOLDAN, Helena. Op. cit., 2012, s. 28.

⁸³ Seznam krajských periodik z Náprstkova muzea v Praze.

⁸⁴ ŠTĚDRONSKÝ, František a MOUCHOVÁ, Stanislava, ed. *Zahraniční krajské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha: Národní knihovna, 1958, s. 15 – 16.

⁸⁵ FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří a PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajských tisků vydávaných po roce 1945*. Praha: Ježek, 1999, s. 16 – 17.

5.2.3.4 Duchovní život

I když mnohé z pramenů ohledně duchovního života krajanů v Buenos Aires jsou nám stále neznámé, jsme schopni si alespoň částečně na základě informací z krajanských ročenek vydávaných v Buenos Aires, vytvořit představu o této aktivitě. První zmínky o organizovaném duchovním životě pocházejí ze začátku 30. let, kdy došlo k založení Čsl. katolického sdružení Buenos Aires, které disponovalo vlastními duchovními i spolkovou místností na ulici Junín. Významnou aktivitou spolku byla jednak aktivní duchovní činnost v podobě pořádání pravidelných českých mší, kde se dokonce zpívaly československé kostelní písně každou první neděli v měsíci. Tato kázání se konala v kapli františkánského kostela sv. Rocha na rohu ulic Adolfo Alsina a Defensa přímo v samotném centru Buenos Aires. Čeští duchovní působili i v nedalekém městě Glew.⁸⁶

Od 40. let vydávalo katolické sdružení vlastní církevní časopis Velehrad – Alcazar s podtitulem Časopis českých protikomunistických exulantů, jenž vycházel s různou nepravidelností až do 60. let. Kromě náboženských textů přinášel svým čtenářům informace nejen o událostech z domova, krajanských spolků či čsl. vyslanectví, ale také pravidelné rubriky pojednávající o všedních tématech jakým bylo např. včelařství či rubriky věnované dětem.⁸⁷

Čsl. katolické sdružení se aktivně angažovalo ve 40. letech v rámci Čsl. Matice školské, Čsl. Sjednocení a Čsl. Pomocného komitě při argentinském Červeném kříži. Ze záznamu o činnosti Katolického sdružení vyplývá, že na počátku 40. let bylo možné účastnit se v hlavním městě půlnoční mše vánoční, květnových pašijí či slavnostní mše k oslavě 28. října.⁸⁸

5.2.4 Krajanské hnutí během 2. světové války

Stejně jako za 1. světové války, i v letech 1939 – 1945 bylo krajanské hnutí v Argentině součástí československého zahraničního odboje. Jelikož se největší forma odporu odehrávala tentokrát přímo na domácí frontě, zastávalo krajanské hnutí v porovnání s předešlým obdobím spíše pasivní roli. Zásadní okamžik přinesl rok 1939 a mnichovská okupace Československa. Krajanské spolky odmítly vytvoření protektorátu a Slovenského státu. Jako první v rámci Latinské Ameriky se podařilo pro zahraniční odboj získat sjednocené krajanské spolky v Argentině. Krajanské spolky v Buenos Aires se rozhodly

⁸⁶ *Ročenka Československé kolonie v Jižní Americe 1944*, Op. cit., s. 190.

⁸⁷ FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří a PŘIBÁŇ, Michal. Op. cit., 1999, s. 17.

⁸⁸ *Ročenka Československé kolonie v Jižní Americe 1943*. Buenos Aires. Leden 1943, s. 190.

pro efektivnější podporu zahraničního odboje sjednotit do silnějšího celku v podobě federace Československého sjednocení, který postupně rozšířily i další krajanská uskupení z celé Argentiny.⁸⁹

Československé sjednocení od svých počátků provázela řada nepříjemností. Vlivem mnichovské okupace se prohloubily rozpory mezi českými a slovenskými spolky, vznikly spory mezi krajany a čsl. diplomaty, kterým bylo vyčítáno předání československých zastupitelských úřadů Němcům. Zmíněné okolnosti znemožňovaly efektivní spolupráci mezi jednotlivými krajany. Změna poměrů v Československu do Argentiny opět přivedla další vlnu českých vystěhovalců, které více jak ekonomické pohnutky vedly k odchodu politické či dokonce rasové důvody. Ani v tomto případě nebyl jejich příchod dalším podnětem k větší krajanské aktivitě, jak tomu bylo během meziválečného období. Mezi nově přichozími emigranty a krajany v Argentině již usazenými docházelo ke vzájemným sporům a tudíž spolupráce těchto dvou skupin nebyla v mnohých případech možná.⁹⁰

Hlavní aktivita krajanského hnutí v Americe se během 2. světové války omezila na vytváření vhodného zázemí pro obnovení diplomatických styků mezi státy Jižní Ameriky a Československem. Pro činnost zahraničního odboje byly vybírány finance pomocí četných finančních sbírek či pořádáním řady kulturních a osvětových akcí.⁹¹

⁸⁹ NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha: Universita Karlova, 1972, s. 32 – 33. Krajanskou federaci Československého sjednocení do roku 1945 tvořilo celkově 21 spolků, kam patřily: Československá aliance ve Villa Domínico, Československá aliance v Avellaneda, Československá katolická společnost v Buenos Aires, Slovenské sjednocení v Avellaneda, Československý klub v Buenos Aires, Československý klub v Olivos, Československý výbor pro pomoc spojencům v Buenos Aires, Sokol Buenos Aires, Sokol Villa Domínico, Svornost v Buenos Aires, Sportovní klub Morava v Temperley, Československý domov v Berisu, Svobodné Československo v Chaco, Československá společnost T. G. Masaryk v Chaco, Kulturní společnost Komenský v Presidencia Roque Sáenz Peña, Československé sjednocení v Tafi Viejo, Československá kulturní společnost v Concordii, Slovenské sdružení Štefánik v Bajo Hondo, Československý klub v Santa Fé, Sokol v Chaco.

⁹⁰ NÁLEVKA, Vladimír. Op. cit., 1995, s. 36 – 42.

⁹¹ Ibid.

5.2.5 Krajské spolky po 2. světové válce

Období po 2. světové válce negativně zasáhlo do dalšího rozvoje krajské spolkové činnosti. Nástup prezidenta Juana D. Peróna přinesl tvrdý zásah proti veškeré slovanské spolkové činnosti. Zlepšení situace nepřála ani následující období, kdy se moci v zemi ujaly vojenské diktatury. Ani samotná situace v Československu nepřála udržení vzájemných kontaktů s krajany žijícími v zahraničí. Těchto několik desítek let omezení aktivit a nečinnosti zasadilo tvrdou ránu krajské komunitě v Argentině, která ztratila mnoho ze své bohaté činnosti předešlých let. Navíc byly vychovány další generace potomků již bez řádné podpory a potřebného zázemí k navázání na tradice svých předků. V řadě případů byly zpřetrhány důležité vazby a kontakty mezi jednotlivými krajany usazených nejen v Buenos Aires, ale i v celé Argentině.

Radikální útlum krajských aktivit nepřišel znenadání, ale docházelo k jeho postupnému naplňování. Jednak zásadní úlohu sehrál již zmiňovaný zákaz spolkové činnosti vydaný za vlády prezidenta Peróna a následně vyvolaný strach mezi krajany jakkoliv se angažovat, ale také přerušení kontaktů s mateřskou zemí. Z dobových periodik se dozvídáme, že již po 2. světové válce se řada spolků potýkala s problémem mála členů, nezájmem o spolkové aktivity a nedostatkem potřebných financí na provoz spolku.

Až do začátku 70. let si významnou pozici v krajské komunitě udržela T. J. Sokol Buenos Aires. Dnes můžeme pouze odhadovat, jak by to s krajskými aktivitami vypadalo, kdyby nebyl tento spolek během roku 1971 zbourán. Než byla budova srovnána se zemí, udrželo se zde gymnastické cvičení žen, mužů i dětí, výuka lidových tanců, divadelní představení, operety či taneční zábavy. Okolnosti 50. let však přinesly spolku první výrazná omezení. Na schůzích byli např. jeho členové nuceni komunikovat pouze ve španělštině a přítomná byla i státem vyslaná osoba, jenž na schůzi dohlížela. T. J. Sokol se jako ostatní spolky musela vyrovnat i se značným poklesem svých členů. Řada krajanů se z obav pronásledování nebo jiných druhů postihu přestala ke krajským aktivitám i dokonce k československé příslušnosti zcela hlásit.⁹²

Ještě na podzim roku 1968 se českým a slovenským krajanům sdružených v T. J. Sokol Villa Domínico a T. J. Sokol Buenos Aires, podařilo oslavit padesátileté výročí vzniku Československa.⁹³ V poválečném období se zhruba do 60. let udrželo několik krajských periodik vydávaných v Buenos Aires, které již měly různě trvající životnost.

⁹² DE KLEGA, María A. S. Fundación de la Unión Gimnástica Sokol – Bs. As. *Naše doba. Periódico Nuestro Tiempo*. Numero 5. Abril 2005. Capital federal – República Argentina, 2005, s. 14 – 16.

⁹³ Ibid.

Kromě pravděpodobně nejdéle vydávaných novin Nová doba, vycházel po válce dále Československý vlastenec, Československý zpravodaj, Rozhled, Tisková služba ústředí Čechů a Slováků v Argentině a citovaný Velehrad.⁹⁴

Více informací ohledně fungování ostatních krajských spolků v Buenos Aires se mi i přes samotný pobyt přímo v Argentině nepodařilo získat. Následnou situaci po ukončení činnosti T. J. Sokol Buenos Aires, která se vždy aktivně angažovala v krajské činnosti, můžeme rekonstruovat díky vzpomínkám žijících pamětníků, kteří popsali další setkávání členů fungujících krajských spolků jako velmi nepravidelné. Dozvídáme se např. o pořádání kuželkových zápasů a volejbalových turnajů během sobot. I tyto aktivity brzy úplně opadly a setkávání malé části krajanů se omezilo na návštěvy v rodinných kruzích a po blízkých přátelích.⁹⁵

Jak je možné vidět, krajské uskupení v Buenos Aires se po celou dobu své existence musela potýkat s řadou problémů a komplikací. Většinou se jednalo především o vnitřní rozbroje mezi jednotlivými členy či dokonce i s čl. diplomaty a zástupci. Patrný je opakující se problém v podobě malé členské základny a nedostatečným finančním zajištěním. Během meziválečného období jsme svědky největší krajské činnosti, která souvisela s příchodem masové vlny československých emigrantů. Zprvu role krajských spolků byla umocněna neznalostí jazyka a prostředí nově příchozími českými vystěhovalci. Tím pádem mnozí vyhledávali krajské spolky, které ve svých počátcích zajišťovala svépomocí pomoc informativního rázu. V průběhu adaptace na tvrdé podmínky velkoměsta a ekonomické stabilizace krajanů dochází k proměně programu spolků z informativního na kulturní a edukativní. Docházelo k zakládání českých doplňovacích škol, organizování lidových slavností, vydávání vlastních novin, atd. Události 2. světové války znamenaly konec tohoto období. Jakmile byl přerušen kontakt mezi mateřskou zemí a krajskými spolky, došlo k rapidnímu úpadku většiny jejich činností.

⁹⁴ FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří a PŘIBÁŇ, Michal. Op. cit., 1999, s. 16 – 17.

⁹⁵ Rozhovor s Martou Matoušek, Český dům, Buenos Aires, listopad 2013. Archiv M.P.

5.3 Počátky krajaňských spolků v Sáenz Peña

Jestliže město Buenos Aires představovalo nejvýznamnější centrum tzv. "městské" kolonizace, v případě kolonizace "venkovské" je ji rovnocenným partnerem město Saenz Peña, kolem kterého je koncentrováno dosud mnoho krajanů s československými kořeny. V počátcích této kolonie se krajané neusazovalo přímo ve městě Sáenz Peña, ale byli rozptýleni po okolních čákrách,⁹⁶ v místech, kde se dnes nachází města Las Breñas, Tres Isletas, Villa Berhet, Charata, Quitilipi, La Clotilde, Pampa Grande, atd. Česká a slovenská přítomnost zde snad více než v ostatních místech v Argentině zanechala svoje neodmyslitelné stopy v historii a vývoji samotného města, jak bude dokázáno níže. Jestliže bylo obtížné rekonstruovat vznik a vývoj prvních krajaňských spolků v Buenos Aires, v případě krajaňské kolonie v Saenz Peña je situace naprosto odlišná.

5.3.1 Krajaňské spolky před 1. světovou válkou

Severoargentinská provincie Chaco představovala až do příchodu prvních vystěhovalců pusté území obývané pouze několika indiáňskými kmeny, které stálo prakticky až do konce 19. století na okraji většího zájmu. Hlavní potenciál provincie rozsáhlé území kvalitní půdy a zásoby kebračového dřeva byl využit až v rámci argentinské kolonizační politiky. Po několika neúspěšných expedicích během 19. století bylo Chaco vojensky podrobena a došlo k jeho napojení na železniční dráhu, která se stala hlavním nástrojem pro kolonizaci této části Argentiny. Kolem celé délky železničních drah byly vystavěny vojenské stanice, které sloužily k zabránění případným konfliktů s domorodým obyvatelstvem.

Zásadní okamžik pro historii města Sáenz Peña představovalo rozhodnutí velitele vojenské posádky Carlose D. Fernandéze, který na základě vládního dekretu z 8. ledna 1912 nechal stejného roku položit jeho základy, označené tehdy pouze kótou 173 kilometru.⁹⁷ První české rodiny, jejichž představitelé jsou až do dnešní doby považováni za zakladatele budoucí největší české kolonie, se sem dostali necelý rok na to. Jednalo se především o rodiny Petra Šašvaty z Velkých Bílovic u Břeclavi a Jana Novotného ze Svinného u Litomyšle. Během první vlny emigrace nově vzniklá česká kolonie v Chacu představovala pouze nepatrné množství krajanů tvořených zhruba 23

⁹⁶ Čakra představovala základ zemědělského hospodaření. Pod tímto pojmem si lze představit rodinou farmu o rozloze několik desítek až stovek hektarů.

⁹⁷ GAÑA, Alicia. *Pequeña Historia Ilustrada de la Gran Familia Saenzpeñense. Tomo 1. (1912 – 1929)*. Presidencia Roque Sáenz Peña, 2002.

rodinami v počtu 50 osob.⁹⁸ K výraznému nárůstu krajanské obce došlo stejně jako v případě Buenos Aires až během meziválečného období. Pro rok 1927, tedy necelých 14 let od příchodu prvních Čechů se již odhaduje na 500 krajanů, o 3 roky později 3 000 krajanů žijících ve městě Sáenz Peña.⁹⁹ V porovnání s Buenos Aires, představoval život a následná adaptace v Chacu spoustu práce, dřiny a odříkání. Vše se teprve budovalo od začátku. Na rozdíl od rozvinutého hlavního města, se první stavení, obchody, služby i komunikace budovaly teprve s příchodem prvních emigrantů označovanými jako kolóni.

I přesto severní provincie země představovala nejen v průběhu předválečné doby velmi lákavou oblast. Poměrně dlouho dobu zde bylo možné získat pozemky za slušnou cenu. Cena pozemků kolem Buenos Aires brzo podléhala častým pozemkovým spekulacím a záhy nebylo možné vlastní pozemek získat. Mnozí emigranti zastávali práci najaté pracovní síly (peónů) nežli roli majitelů vlastního pozemku. Navíc postoj argentinské vlády, která až do poloviny 20. let nepožadovala vrácení dlužných částek za půdu, umožnil prvním emigrantům v Chacu získat v některých případech značné pozemky ještě před příchodem hlavní emigrační vlny.¹⁰⁰ Hospodářský typ kolonizace byl spojený s hospodářskými pracemi. Bývalo běžnou praxí, že první vydělané peníze předválečných kolonistů směřovaly do dalších investic na nákup potřebného materiálu a nástrojů.

Proces adaptace nebyl pro mnohé krajany nikterak lehký. Příchod do neobydlené krajiny znamenal začít s hospodářským, společenským a kulturním životem prakticky od nuly. Bylo nutné překonat prvotní klimatický šok. Chaco se rozprostírá v subtropickém pásmu, kde teploty mohou přesahovat v letním období až přes 40°C. Navíc si první kolonisté museli dokonce sami připravit půdu pro zemědělství a chov dobytka. První úkol spočíval v očištění půdy od pralesa, teprve potom bylo možné koupit osivo, dobytek a potřebné vybavení na pole. Další podstatný úkon představoval nutnost postavení si vlastního příbytku¹⁰¹, studny, atd.

Krajané zpočátku žili v improvizovaných obydlích. Až s prvními výdělky se mohli pustit do stavby lepšího bydlení. Nelehké počátky jim znepříjemňoval místní hmyz a nebezpečná zvířata žijící v oblasti. Pro řadu krajanů toto období představovalo značný pokles životní úrovně, na kterou byli zvyklí z Evropy. I zde se z vyprávění krajanů

⁹⁸ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1987, s. 156 – 157.

⁹⁹ BOTÍK, Ján. „Adaptácia českej komunity“. In: *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století: symposium o českém vystěhovalectví, exulantsví a vztazích zahraničních Čechů k domovu, 29 - 30. června 1998*. Praha: Karolinum, 2000, s. 124.

¹⁰⁰ DUBOVICKÝ, Ivan. Op. cit., 1989, s. 134.

¹⁰¹ První obydlí představovaly jednoduché přístřešky často pouze slepené z trávy a hlíny.

dozvídáme, že mnoho z nich po poznání pravé reality, se snažilo o brzký návrat zpět do vlasti, který byl již velmi složitý vzhledem k nedostatku financí potřebných na zpáteční cestu.¹⁰²

Odlišnost přírodních a ekonomických podmínek znemožňovala či vůbec nedovolovala využití zažitých systémů hospodaření z původní vlasti. Jednalo se o chov dobytka, který společně s pěstováním bavlny patřil mezi základní zdroje obživy. Tímto byli Češi nuceni přijmout velmi rychle praktiky nové a s tím i celou řadu spojených místních zvyklostí jakými byla např. celoroční pastva dobytka, ustájení pod širým nebem, jízda na koni, gaučovské praktiky, příprava místních jídel, popíjení maté, atd.¹⁰³ Proces adaptace byl urychlen do procesu akulturace.

Teprve po překonání nejzávažnějších hospodářských otázek a patřičné adaptaci na místní prostředí bylo možné organizovat krajanskou činnost, která byla ve svých počátcích omezena pouze na vzájemné návštěvy krajanů na čákrách. K většímu rozvoji krajanského života v Chacu napomohl až příchod dalších českých rodin, během meziválečného období. Příchod nových rodin bývá často v odborné literatuře spojován s činností krajanů Šašvaty a Novotného, kteří o perspektivních podmínkách pro hospodaření a možnosti snadného získání půdy do osobního vlastnictví informovali další Čechy prostřednictvím dopisů do vlasti, ale i příspěvky publikovanými v krajanských časopisech např. v Chicagském Amerikánu. Patrné je propojení zmíněných krajanů s Misslerovou kanceláří v Buenos Aires.¹⁰⁴ Agitace prostřednictvím známých a příbuzných byla nejčastější praxí, všech nově příchozích. Na počátku krajanské kolonie v Sáenz Peña je možné vysledovat silné příbuzenské vazby mezi prvními kolonisty. Vzájemné vazby prvních krajanů byly později udržované prostřednictvím uzavírání manželství mezi příslušníky jednotlivých českých a slovenských rodin.

5.3.2 České národní sdružení

Za první krajanský spolek vzniklý v Chacu můžeme považovat Odbočku Českého národního sdružení v Buenos Aires (přejmenovanou později na čsl. podpůrný spolek Slavia¹⁰⁵ a čsl. podpůrný spolek T. G. Masaryk), kterou založila necelé 4 roky po svém

¹⁰² Rozhovor s Lídií Soldanovou a Karlem Damborským vedla Markéta Píšová a Markéta Režová, 22. 10. 2013. Sbirka Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

¹⁰³ BOTÍK, Ján. Op. cit., 2000, s. 125 – 126.

¹⁰⁴ KAZIMOUR, Karel (ed.). *Památník československé kolonie v argentinském Čaku 1912-1937*. Presidencia Roque Sáenz Peña, 1937, s. 64.

¹⁰⁵ Sociedad de Socorros Mutuos Slavia

příchodu hrstka přítomných krajanů. Hlavní činnost odbočky stejně jako v Buenos Aires, spočívala v propagaci protirakouského odporu a podpory Masarykovy a Benešovy zahraniční akce. Po vyhlášení Československa se hlavní zájem spolku přeorientoval na pořádání kulturních akcí, mezi které patřila ochotnická divadelní představení a lidové taneční zábavy.

Krajané se taktéž mohli scházet v rámci tamburašského sboru či fotbalové jedenáctky. Mezi důležité počiny čl. spolku Slávia patřilo dále založení nemocnice, zavedení podpůrného fondu, jenž sloužil k podpoře krajanů v případě nemoci nebo úmrtí, poradny pro krajskou veřejnost, atd. I zde se počáteční krajská činnost potýkala se stejnými problémy, jak tomu bylo v případě krajských spolků v Buenos Aires. Jednalo se o nedostatek potřebných financí, nezájem o aktivity a osobní spory a rozbroje mezi jednotlivými krajanými. Spousta ze zmíněných aktivit tímto neměla dlouhého trvání.¹⁰⁶

V případě Chaca je nutné brát v potaz, že mnoho krajanů na počátku nebydlelo přímo ve městě, kde krajské spolky existovaly, ale na čákrách vzdálených i několik desítek kilometrů od města. Pro mnoho krajanů povyražení představovalo "luxus", který si zprvu nemohli dovolit.

5.3.3 Krajské spolky v meziválečném období

Vrcholu krajské činnosti bylo dosaženo s příchodem dalších rodin během meziválečného období. Kromě zachování některých aktivit již dříve zmíněných se rozrostl zájem z řad krajanů o sportovní činnost, kterou zaštiťovala T. J. Sokol Saézn Peña, jejíž počátky sahají do roku 1926. Kromě pořádání veřejných cvičení žen a mužů se spolek angažoval v pořádání výročních oslav založení Československa, organizování divadelních představení a operet, atd. Ve 40. letech byla aktivita T. J. Sokol rozšířena o činnost Československého sportovního klubu Morava (dále spolek Morava). Ten nabízel svým členům účast na celé řadě sportovních disciplín. Hlavních úspěchů dosáhli členové spolku Morava ve volejbalu, který do té doby téměř nikdo v Chacu neznal. Kromě sportovně zaměřených aktivit pořádali humoristické večírky, divadelní představení, společenské a vzdělávací zábavy.¹⁰⁷ Do poloviny 40. let je datován taktéž vznik dodnes fungujícího Československého sdružení, které v důsledku komplikované politické situace získalo právní status až v roce 1966.¹⁰⁸

¹⁰⁶ KAZIMOUR, Karel (ed.). Op. cit., 1937, s. 110 – 124.

¹⁰⁷ *Ročenka Československé Kolonie v Jižní Americe 1943*. Op. cit., 1943, s. 173 – 206.

¹⁰⁸ BOTÍK, Ján. Op. cit., 2002, s. 170.

Kromě spolků zaměřujících se na tělovýchovnou a kulturní činnost je třeba zmínit významných úspěchů, kterých bylo dosaženo v hospodářské oblasti. Důležitou roli zde sehrál již zmíněný Petr Šašvata, který využil v Chacu cenné zkušenosti, kterých nabyl během svého sedmiletého pobytu v Texasu v pěstování bavlny. Komodity, která byla označovaná místními obyvateli jako bílé zlato, jelikož představovalo hlavní hybnou páku čákeňské ekonomiky. V oblasti pěstování bavlny se krajan Šašvata zasloužil v modernizaci technologických způsobů jejího pěstování a společně s ostatními Čechoslováky stál při vzniku prvních zemědělských kooperativ. Nejdříve vznikala zemědělská sdružení nabízející práci všem kolónům bez jakékoliv etnické diverzifikace, brzo mezi krajany vznikl podnět k založení vlastní kooperativy - Zemědělské sdružení Jednota, s.r.o. (Cooperativa La Unión Ltda. de Presidencia Roque Sáenz Peña), jejíž počátek se datuje ke konci 30. let. Hlavní zastoupení v kooperativě měli naši krajané, kteří v ostatních kooperativách v počátcích naráželi na jazykovou bariéru zabraňující komunikaci s ostatními pracovníky. Postupně se česká kooperativa rozrostla o příslušníky dalších slovanských národností žijících v Sáenz Peña.¹⁰⁹

I přes fakt, že čeští krajané ve většině případů nedosáhli v argentinské společnosti významnějších pozic, ve městě Sáenz Peña řada z nich zanechala v podobě města svou pevnou stopu. V místní architektuře se prosadil se svými stavbami např. krajan Francisco Marvánek, který byl architektem dvou významných krajanských hotelů Slavia a Moravia, kde se odehrávala až do vzniku Československého sdružení značná část krajanských aktivit. Dále je možné zmínit práci krajana Antonia Skupiny, zakladatele termálních lázní ve městě, které jsou v dnešní době jednou z hlavních turistických atrakcí města. Důležitou roli představovali i první významní čeští podnikatelé Teófilo a Silva Derka (zakladatelé podniku Derka Hermanos značně prosperujícího až do dnešních dní), Francisco Lukeščík (majitel knihkupectví a fotograf) či José Běla (významný majitel mrazíren). V takovémto výčtu by bylo možné pokračovat ještě dále. Řada krajanů v Chacu vlastnila pekárny, obchody se smíšeným zbožím, zeleninou a ovocem, autodílny atd.¹¹⁰ Samozřejmě i v Buenos Aires by bylo možné české podnikatele vysledovat, ale jejich aktivita se mnohdy ztrácela v konkurenčním davu podnikatelů působících v hlavním městě.

¹⁰⁹ CESAL, Blanka. *Chaco tierra de esperanzas*, Buenos Aires: Elemento, 2012, s. 193 – 194.

¹¹⁰ GAÑA, Alicia. *Pequeña Historia Ilustrada de la Gran Familia Saenzpeñense. Tomo 2. (1928 – 1939)*. Presidencia Roque Sáenz Peña, 2003, s. 38 – 286.

5.3.3.1 Československá doplňovací škola

Stejně jako u krajské komunity v Buenos Aires, i v Chacu se velmi záhy po příchodu prvních krajanů objevují snahy o zavedení výuky českého jazyka pro děti. První pokus o veřejnou výuku mateřskému jazyku se v Chacu datuje rokem 1922, kdy na čakře krajanů Jana Osičky (synovec Petra Šašvaty a jeden ze zakladatelů spolku Slávia), probíhaly ještě bez řádného učitele hodiny českého jazyka a historie pro 15 dětí. Vyučování nemělo dlouhého trvání a brzo zaniklo. Na výuku se navázalo až roku 1930, kdy v rámci projektu společné Československé školy v zázemí hotelu Moravia, bylo vyučováno jak českému, tak slovenskému jazyku. Po roce společného působení i tento projekt ztroskotat. Škola s výukou slovenského jazyka byla přenesena na Bajo Hondo, kde byli Slováci v rámci celé provincie Chaco koncentrováni nejvíce. Čeští krajané si vybudovali vlastní školu Komenský přímo ve městě Saénz Peña. Stále v české komunitě chyběl kvalifikovaný český učitel, který by ve škole zajistil pravidelné a řádné vyučování.¹¹¹ Jejich touhy byly vyslyšeny ke konci 30. let, kdy se do Chaca dostal odborný český učitel Miloš Brunclík, který mohl naplnit dlouho očekávanou touhu po kvalitním vzdělání české krajské mládeže.¹¹²

Unikát v rámci českého školství v Argentině představovala stavba vlastního školního internátu v Saénz Peña, který umožnil, aby se doplňovací výuky mohli účastnit děti z odlehlejších čaker, nacházející se i několik desítek kilometrů od města. Kromě internátu krajané vystavěli novou školní budovu nesoucí název čsl. doplňovací škola T. G. Masaryk a malý domek pro učitele, ve kterém při svém pobytu v Argentině na konci 40. let pobývali několik týdnů známí cestovatelé Miroslav Zikmund a Jiří Hanzelka.

Pro rok 1948, tedy necelé dva roky před uzavřením doplňovacích škol v Argentině, existují záznamy, že ve školním penzionátu bylo ubytováno 24 žáků (z toho 14 chlapců a 9 děvčat), kteří v rámci školy navštěvovali předměty: náboženství, psaní a cvičení řeči, pravopis, sloh, prvouka, vlastivěda, zeměpis, dějepis, zpěv, kreslení, dívčí ruční práce a nauka o domácím hospodářství.¹¹³

¹¹¹ Roku 1940 byla škola Komenský pronajata argentinské státní škole, v jejíž původní budově a pod stejným názvem probíhá výuka argentinské mládeže až dodnes.

¹¹² *Ročenka Československé Kolonie v Jižní Americe 1943*. Buenos Aires. Leden 1943, s. 158 – 163.

¹¹³ Výkaz o docházce a prospěchu žactva čsl. doplňovací školy T. G. Masaryka 1948. Archiv Československého spolku, Saénz Peña.

Smutnou realitu školní výchovy a vzdělání představuje skutečnost, že mnoho krajanů dětí představujících první generaci narozenou v Argentině, odchodilo v rámci školní výuky pouze několik základních stupňů (3. – 4. třída). Mnohdy i tyto ročníky nepravidelně, jelikož byla jejich přítomnost zapotřebí na čákrách při sezónních pracích během sklizně bavlny či jiných hospodářských úkonech.¹¹⁴

5.3.3.2 Krajská periodika

Krajské noviny představovaly nepochybně důležitý zdroj informací o společenském dění nejen v kolonii, ale přinášely zprávy jak z domova, tak ze světa. Mezi úplně první česky psaná periodika, která se mezi krajany do Chaca dostala, patřila zprvu Československá samostatnost vycházející ve Francii a Amerikán ze severoamerického Chicaga.¹¹⁵ Až počátkem 30. let začali krajané ze Saenz Peña vydávat vlastní krajské noviny. Jednalo se o čtrnáctideník vydávaný krajanem Karlem Kazimourem - Venkov Čakenský s podtitulem Časopis Zemědělského sdružení v Chaco. Později bylo toto periodikum rozšířeno o hospodářskou přílohu Hospodář.

I v případě periodika Venkova Čakenského najdeme kombinaci textů psaných jak v českém, tak španělském jazyce. Kromě zpráv z kolonie, domova a ze světa, i zde tvořila dobová inzerce a romány na pokračování značnou část obsahu novin. Společně s krajským periodikem Nová doba, vydávaným v Buenos Aires, se jednalo o nejdéle vydávané krajské noviny v Argentině.¹¹⁶ Kromě těchto novin bylo chvíli vydávané v Chacu také periodikum Obzor Rudolfem Vávrou¹¹⁷, ale i publikace zaměřené na čakeňské děti Naším dětem¹¹⁸ a Bubeníček.¹¹⁹

5.3.3.3 Duchovní život

Nejvýraznější odkaz na církevní život českých krajanů v Saenz Peña představuje česká kaplička v katedrále Sv. Rocha, kterou zde mají Češi jako jediná etnická skupina ve městě. Kapličku tvořenou oltářem se soškou Pražského Jezulátka doplňují po bocích umístěné sochy českých věrozvěstů Sv. Cyrila a Metoděje. Kromě toho je zde umístěn

¹¹⁴ Rozhovor s Valeriem a Elenou Bařinovi vedla Markéta Pišová a Markéta Režová, 19. 10. 2013. Sbírká Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

¹¹⁵ KAZIMOUR, Karel (ed.). Op. cit., 1937, s. 64.

¹¹⁶ Venkov Čakenský vycházel až do 50. let minulého století.

¹¹⁷ *Venkov Čakenský*. Único periódico de la colectividad Checoslovaca del Chaco. No. 40, 10. ledna 1936, Pcia- Roque Saenz Peña, s. 2.

¹¹⁸ Ze seznamu krajských periodik vydávaných v Argentině z Náprstkova muzea v Praze.

¹¹⁹ GAŇA, Alicia. Op. cit., 2003.

obraz patrona českých zemí Sv. Václava a Korunované Rodičky Boží na svatém Hostýně. Pamětní deska při vchodu do katedrály informuje, že kaple byla zasvěcena rodině Šašvatů, zakladatelům české kolonie a kostela sv. Rocha.

Kromě krajanů katolického vyznání představovaly v Sáenz Peña důležitou skupinu věřících evangelíci a luteráni. Krajané těchto vyznání se nejdříve společně scházeli ke zpěvu náboženských písní a četbě Písma svatého v rámci rodiny nebo širšího příbuzenstva, později jednou do měsíce ve větším počtu v oblasti Bajo Hondo. Zde měl ve 30. letech vyslaný slovenský učitel Daniel Bučenec od biskupského úřadu na Slovensku povoleno křtít, oddávat a pochovávat, do té doby, než byl ve městě řádně vysvěcen vlastní kněz.¹²⁰

Nejdříve vystavěli v Saénz Peña kostel s farou slovenští luteráni na konci 40. let, čeští evangelíci o několik let později. Dnes se v obou kostelech káže již ve španělštině, jelikož se duchovní snaží oslovit větší skupinu věřících, ale až do 70. let bylo možné v českém evangelickém kostele slyšet ještě kázání české. V současné době se v obou místech schází stále početná skupina krajanů, která se již mnohdy neúčastní jiných krajaných aktivit.¹²¹

Je třeba konstatovat, že otázky ohledně českého evangelického sboru jsou dosud nedostatečně, ne-li vůbec, probádané a v českých odborných textech je možné najít pouze nepatrné zmínky v porovnání se slovenskou produkcí textů o slovenském luteránském církevním zboru v Saénz Peña.

5.3.4 Krajané spolky po 2. světové válce

Období po 2. světové válce nepřálo většímu rozvoji krajaných spolků a aktivit ani v Chacu. Je však možné domnívat se, že dopad doby zde byl mírnější než v krajané komunitě v Buenos Aires. Důležitou roli sehrálo zemědělské sdružení Jednota, evangelická a luteránská církev a sportovní kluby Morava a Sokol, v rámci jejichž činnosti se krajané i přes nepříznivou situaci dále mohli scházet. Mnoho krajanů bylo navíc navzájem spojeno příbuzenskými vztahy, což znesnadňovalo přerušení vzájemných kontaktů. Také samotný hospodářský styl života je mezi sebou jistým způsobem propojoval a jejich vzájemný kontakt tím pádem zde nebyl nikdy zcela přerušen. Důležitou roli sehrála v tomto období

¹²⁰ BOTÍK, Ján. Op. cit., 2002, s. 136 - 137.

¹²¹ Rozhovor s Karlem Černíkem vedla Markéta Píšová a Markéta Režová, 23. 10. 2013. Sbirka Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

i samotná rodina, ve které docházelo k určitému předávání českých tradic, zvyků a jazyka na nejmladší generace. Výchova dětí často spadala do režie prarodičů. Dle mnoha vzpomínek krajanů se velká část krajanského života po 2. světové válce odehrávala spíše na jednotlivých čákrách nežli v krajanských spolcích. Krajané se na konci týdne vzájemně navštěvovali a pořádali společné pikniky, zabijačky či jiné druhy zábavy doprovázené hudbou, zpěvem, tancem a hraním karet.¹²²

Na veřejnosti bylo zakázáno mluvit jiným jazykem než španělsky, byla uzavřena československá doplňovací škola, školní penzionát a výrazně omezena krajanská aktivita ve městě. S nepravidelností se krajanům dařilo oslavovat v rámci spolku Československého sdružení vznik Československa, argentinské státní svátky či se společně setkávat při společných hostinách, argentinském „asadu“ a kuželkových zápasech.

Oba tělovýchovné spolky Morava a T.J. Sokol Sáenz Peña pokračovaly po 2. světové válce téměř bez přerušení činnosti ve své aktivitě. Už se však nevymezovaly pouze na členy z řad krajanů a otevřely se pro širokou veřejnost, což platí až do dnešních dní. Stejně jako v případě T.J. Villa Domínico v Buenos Aires jsou tyto spolky považovány již za argentinské.

O větší krajanské aktivitě je možné zjistit zmínky dále až od 80. let, kdy štáb Československé televize zaznamenal ve svém dokumentu V krajině bíleho zlata viditelnou snahu střední generace krajanů navázat na tradice svých rodičů a prarodičů. I v Chacu byly během této doby velmi oblíbené víkendové turnaje v kuželkách a krajané se dokonce sami začali více organizovat a v rámci Československého sdružení byl vyučován český jazyk. Tato tendence se dlouho neudržela a krajanská komunita musela počkat na svůj další rozvoj ještě několik let, o čemž bude pojednááno více v kapitole 7.

¹²² Rozhovor s Patricií Březina vedla Markéta Píšová, 19.7. 2014. Sbírká Čestí krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

6 Vztah České republiky ke krajanům v Argentině

Nemůžeme mluvit o současných krajanech a krajanských spolcích, bez toho, aby nebyla zmíněna zprostředkovávaná pomoc České republiky, která se dle mého názoru výraznou měrou podílí na životaschopnosti existujících krajanských spolků v Argentině.

Ministerstvo zahraničních věcí (dále MZV) předpokládá, že ve světě žije na 2 miliony českých krajanů. Jedná se o jedince, kteří představují několikátou generaci potomků českých vystěhovalců, ale také o Čechy, kteří ze země odešli relativně nedávno. Česká republika se snaží různorodým způsobem podporovat jejich kulturní činnost a tímto způsobem napomoci k udržení integrity krajanského života v zahraničí.

Hlavní formu podpory představují peněžní dary na kulturní projekty a realizaci vzdělávacích programů, ale i příspěvky na údržbu a opravu krajanských nemovitostí. Kromě hmotné podpory zprostředkované zastupitelskými úřady a konzuláty je třeba vyzdvihnout samotnou činnost zastupitelských úřadů v zahraničí, které mnohdy krajanům nabízí dále pomoc v podobě udržování krajanských knihoven a videoték, ale i pořádáním a zaštiťováním kulturních a společenských aktivit.¹²³

Od 90. let se krajanská agenda v rámci MZV vystřídala v řadě odborů, nejprve spadala pod odbor krajanských a nevládních styků (OKNS), poté byla součástí odboru kulturních a krajanských styků (OKNS). Nyní v rámci hierarchie MZV, patří pod pracoviště pro krajanské záležitosti. V rámci tohoto pracoviště působí Zmocněnec pro krajanské záležitosti, který v rámci MZV představuje pro krajany konkrétní osobu, na kterou mohou směřovat své podmínky. Kromě spolupráce s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a jeho příspěvkovou organizací Domem zahraniční spolupráce (dále DZS), Stálou komisí Senátu Parlamentu ČR pro krajany žijící v zahraničí, spolupracuje se subjekty, jakými jsou např. Česká škola bez hranic, Národní muzeum, Národní archiv atd. Důležitou složku hraje i podpora MZV na provoz zahraničního vysílání českého rozhlasu Český rozhlas (Čro 7) – Radio Praha.¹²⁴

V rámci působnosti MZV je od roku 1997 každoročně udělována cena ministra zahraničních věcí Gratias agit za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí.

¹²³ Zpráva o zahraniční politice ČR 2010. [online]. 2001, s. 341 -345., [cit. 2014 – 05 - 02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2010.html

¹²⁴ EISENBRUK, Vladimír. „Krajanská komunita ve světě a její podpora ze strany Ministerstva zahraničních věcí ČR“. In: *Krajané a Česká republika: hledání možností k nové otevřené spolupráci*. Praha: Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci se Senátem PČR, 2009, s. 9 - 10.

Mezi 248 oceněnými z let 1997 – 2013 najdeme 3 ženy, jejichž osudy jsou spojené s Argentinou. Scénografku Mayenko Hloušek (2005), kolenioložku Helenu Voldánovou (2006) a organizátorku krajanického života ve městě Oberá Sylvu Berkovou de Arredondo (2012).

6.1 Vzdělávací programy pro krajany

Historie vzdělávacích programů pro krajany sahá do roku 1995 a v jejím rámci je poskytována celá řada významných aktivit. Jedná se o čtyřtýdenní kurz českého jazyka v Dobrušce v Královéhradeckém kraji. Díky této aktivitě je každoročně umožněno 60 zájemcům z řad krajanů z celého světa absolvovat kurz češtiny a českých reálií. Ze strany českého státu je účastníkům dotována strava, ubytování a poskytnut příspěvek na dopravu. Dále je nabízeno 15 dvousemestrálních studijních pobytů na vybraných oborech veřejných vysokých škol v ČR a 20 stipendijních míst na dvoutýdenní kurz metodiky výuky českého jazyka pro vyučující z řad krajanických komunit.

Nejdůležitějším nástrojem pro upevňování povědomí o kulturním dědictví ČR a pro šíření českého jazyka v zahraničí jsou nepochybně lektoráty českého jazyka na zahraničních univerzitách, ale hlavně vysílání učitelů českého jazyka ke krajanickým komunitám od roku 1997. Hlavní náplň práce českých učitelů v krajanických komunitách spočívá nejen ve výuce českého jazyka a šíření české kultury, ale i v osvětové a organizační pomoci při organizaci festivalů, divadelních představení, zájmových kroužků, sportovních aktivit, kurzů vaření, správě knihoven, vedení dětských sborů, atd. Vždy závisí na schopnostech, ochotě a vstřícnosti jednotlivých kantorů.

Pro rok 2013/2014 bylo vysláno 7 učitelů ke krajanickým komunitám v Evropě a 5 do Latinské Ameriky (2 Argentina, 2 Brazílie, 1 Paraguay)¹²⁵. Od roku 2014 nově po 1 učiteli také do USA (Chicago) a Austrálie (Melbourne, Perth).¹²⁶ Vysílání českého učitele do zahraničí není novou praxí. Do Argentiny byli vysíláni oficiální učitelé již v dobách Československa. Po více jak padesátileté pauze se do Argentiny jako první učitel vyslaný českou vládou dostal Dalibor Hoffman v roce 2004. Od té doby se na učitelské pozici v Buenos Aires a v severní provincii Chaco vyměnilo na 10 různých učitelů. Nebývá výjimkou, že někteří učitelé působili v Argentině i více let, či vystřídal

¹²⁵ Ze 13 vyslaných učitelů pro rok 2013/2014 působí 2 vyučující kromě Argentiny a Brazílie také v Chorvatsku a Rumunsku.

¹²⁶ V Austrálii český učitel působil už v letech 1997/1998 a 2000/2002.

tuto pozici i v jiných zemích, kde je možné češtinu krajanů v rámci programu DZS vyučovat.¹²⁷

6.2 Poskytování peněžních darů na kulturní projekty

Česká republika začala krátce po svém vzniku finančně podporovat krajanové komunity v zahraničí, v letech 1996 – 2001 proběhl první pětiletý cyklus rozvojových projektů. Letošním rokem probíhá cyklus třetí takto směřované podpory v rámci Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (2011 – 2015).

Kromě výše popsaných vzdělávacích programů pro krajanů, existuje od roku 1996 v rámci MZV možnost požádat si o finanční příspěvek směřovaný na opravu škol a krajanových kulturních zařízení. Řada krajanových spolků disponuje objekty (školy, besedy, kluby, spolky), které byly vystavěny během konce 19. a 1. poloviny 20. století v plném entuziasmu a díky řadě sbírek mezi svými členy. Dnes tyto objekty často chátrají, jelikož noví majitelé nedisponují dostatečným finančním kapitálem (možná i samotným nadšením svých dědů a pradědů pro kolektivní práci) k potřebným opravám.¹²⁸ Za poslední roky 2013 a 2014 bylo českou vládou poskytnuto v rámci Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí celkem 30 000 000 Kč, z čehož bylo celých 861 000 Kč přiděleno pouze krajanovým spolkům v Argentině.¹²⁹ Takto přidělené finance v minulosti sloužily k realizaci řady projektů, mezi které patřila např. rekonstrukce spolkového domu Český dům v Buenos Aires, oprava spolku Československé sdružení v Saénz Peña či k vybudování Národního domu „Mamienka“ ve městě Oberá na severu Argentiny.¹³⁰

¹²⁷ *Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí* (krajané, lektoři). Dostupné na:

<http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/>

¹²⁸ *Zpráva o zahraniční politice ČR 2001*. [online]. 2001, s. 243 -235., [cit. 2014 – 05 - 02]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2001.html

¹²⁹ *Peněžní dary v roce 2013, 2014*. [online]. [cit. 2014 – 05 - 02]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/financni_podpora/index.html

¹³⁰ *Podpora českého státu krajanům*. [online]. [cit. 2014 – 05 - 02]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/buenosaires/cz/vzajemne_vztahy/krajane_v_argentine_paraguayi_a_uruguayi/podpora_ceskeho_statu_krajanum.html

7 Současné postavení a perspektivy krajaňských spolků

Po několika desetiletích útlumu vzájemných kontaktů mezi krajaný a původní vlasti, ovlivněných nepříznivou politickou situací v obou zemích (nezájem komunistického Československa a politickou situací Argentiny), došlo k opětovnému navázání společných styků relativně nedávno. Velvyslanectví v Buenos Aires začalo znovu formálně navazovat styky s krajaný a krajaňskými spolky teprve po roce 1989.¹³¹ Toto období bývá mnohými autory označováno za jakousi renesanci krajaňské činnosti. Za přičinění druhé a třetí generace krajanů docházelo postupně k zakládání úplně nových krajaňských spolků a obnovování činnosti spolků fungujících již dříve. Důležitou roli zde sehráli jedinci i celé krajaňské rodiny, které se aktivně zapojily do obnovy spolkového života. Nepochybně velkou měrou zde přispěla i podpora ze strany České republiky.

Velmi důležitý impuls k rozvoji krajaňské činnosti a opětovnému navázání vzájemných kontaktů jednak mezi jednotlivými krajaný v Buenos Aires, ale i v dalších významných oblastech české přítomnosti v Argentině, vyšel z aktivit české velvyslankyně pro Argentinu a Paraguay z let 1999 – 2003, Edity Hrdé.¹³²

Co se týká samotné motivace zájmu současných českých krajanů o znovunavázání kontaktů s původní vlasti, nabízí se nám v úvahu hned několik vysvětlení. Mohou tu figurovat jako hlavní důvody nostalgie, vlastenecký cit, touha poznat vlast svých předků, až po praktičtější důvody - získání českého občanství a tím i řady výhod (stipendií, studia na českých vysokých školách, "evropského" cestovního pasu, podnikatelských úlev, atd.).¹³³

7.1 Současné postavení krajaňských spolků v Buenos Aires

V dobách vrcholného období krajaňského života disponovali krajané spolkovými budovami přímo ve městě i v přilehlých oblastech kolem Buenos Aires, kde byla usazena řada krajanů zastávající dělnické a řemeslnické profese. V rámci hlavního města měly své sídla krajaňské spolky T. J. Sokol Buenos Aires a Československý klub Achaval.

¹³¹ ZAJAC, Štěpán. *Čeští krajané v Argentině*. [online].[cit. 2014-04-01]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/buenosaires/cz/vzajemne_vztahy/krajane_v_argentine_paraguayi_a_uruguayi/cesti_krajane_v_argentine_historie_a.html

¹³² Velvyslankyně Edita Hrdá se během svého působení v Argentině v rozepsané publikaci Češi a jejich potomci v Argentině snažila s pomocí krajanů zmapovat historii krajaňské přítomnosti a jednotlivých krajaňských spolků. Rukopis je uložen na zastupitelském úřadu v Buenos Aires.

¹³³ ZAJAC, Štěpán. Op. cit.

První ze jmenovaných budov byla na začátku 70. let během stavebních úprav města zbourána. Druhá budova, byla během několika let své nečinnosti zabrána lidmi bez domova a v současné době se nachází ve velmi neutěšeném stavu. Navíc komplikované dědické řízení znemožňuje její opětovné nabytí ve prospěch krajanské komunity.¹³⁴ Zázemí pro spolkovou činnost je bohužel v současné době pouze mimo rámec města Buenos Aires.

Zásadní otázky, které si nově vznikající a znovuobnovující se krajanské uskupení museli položit, představovaly kromě definování své činnosti a obnovení krajanských sídel, způsoby získání nových či "původních" členů do svých řad. I přes velké množství krajanů žijících v Buenos Aires, je třeba konstatovat, že jich spousta o krajanskou činnost jeví v dnešní době velmi malý zájem. Mezi krajany a jednotlivými uskupeními vládou vzájemné antipatie a nevráživost, které jim brání v možnosti navázání bližší vzájemné spolupráce a tím i větší koordinace společných spolkových aktivit umožňující celkový rozvoj krajanské komunity. Mnohdy se snaží jedni vystupovat lépe než ti ostatní. Tato vzájemná rivalita bohužel neplatí pouze mezi spolky a uskupeními v hlavním městě, ale je aplikovatelná na celou Argentinu. S problémy vzájemné nevráživosti, antipatií a výkyvech v zájmu krajanů o krajanskou činnost se museli potýkat krajané i v předešlých obdobích, nejedná se o žádný výjimečný jev.

Důležitý faktor, který je také třeba brát v potaz je věkové složení většiny členů krajanských spolků, kteří jsou v dnešní době pokročilého věku. Českým spolkům v Argentině všeobecně chybí mladší pokračovatelé. V dnešním multinacionálním světě zájem o hledání vlastních kořenů zastiňuje touha více se přiblížit vyspělejším státům. Etnické složení mnohých argentinských rodin je hodně vzájemně promíchané a není tudíž výjimkou, že prarodiče a rodiče současných krajanů jsou často rozdílných národností a tudíž děti nevedou pouze k odkazu jedné kultury. Mnozí krajané např. své děti a vnuky spíše než na český jazyk, který je mezi nejmladšími generacemi považován za "exotický", posílají na hodiny rozšířenějších světových jazyků, jakými jsou francouzština, italština, angličtina, portugalština, atd.

¹³⁴ Rozhovor s předsedou Českého domu Ricardem Basovníkem, Buenos Aires, listopad 2013. Archiv M. P.

7.1.1 Český dům

V současnosti nejvíce činným krajanickým spolkem v Buenos Aires je Český dům, založený roku 2001 krajanem Arturem Křivánkem. Na začátku své existence nedisponoval vlastními prostory ani silnou členskou základnou, která byla postupem času rozšiřována. Nejdříve se společná setkávání členů Českého domu odehrávala v improvizovaných prostorech, kam zpočátku patřilo i jedno z buenosaireských obchodních center. Problém vlastních prostor byl částečně vyřešen díky angažovanosti některých členů Českého domu pro agenturu na podporu cestovního ruchu Czech Tourism, která poskytla první vlastní zázemí pro činnost spolku a společné schůze.¹³⁵

Na začátku činnost Českého domu byla nejvíce provázána s aktivitami souboru lidových tanců Sokol. Později rozšířena o pěvecký soubor Rozmarýn. Jelikož Český dům dlouho neměl vlastní prostory, odrazil se tento fakt na spektru nabízených aktivit. Pro oslavu významnějších událostí se využívalo dobrých kontaktů s ostatními slovanskými spolky, od kterých byl pronajímán prostor k oslavám významných událostí české komunity. Dlouhou dobu jim vycházelo vstříc vedení Univerzity J. F. Kennedy, kde se mohli krajané při určitých událostech společně scházet i mimo výuku českého jazyka. Více bude o této problematice pojednáváno dále. Ze všech prvotních aktivit bych ráda uvedla jako zajímavost pořádanou Jízdu králů, kterou členové tohoto spolku uspořádali v roce 2003 a pro velký úspěch byla předvedena v krajanických komunitách v Mendoze a provincii Chaco.¹³⁶

Slavnostního otevření již vlastních prostor se Český dům dočkal po 10 letech své existence, kdy svou přítomností v budově původního spolku Československého sdružení Avellaneda na ulici Choele Choele navázal pomyslně na jeho odkaz.¹³⁷ Budova musela projít rozsáhlou rekonstrukcí, jelikož léta nečinnosti a opuštěnosti se na její podobě značně podepsaly. Na rozsáhlou rekonstrukci finančně přispěli jednak český zastupitelský úřad v Buenos Aires a městská část Llanús, ale i samotní krajané. Z řad

¹³⁵ Český dům v čele s Arturem Křivánkem zajišťoval chod této agentury během prvních let její existence v letech 2005 až 2008.

¹³⁶ Rozhovor s předsedou Českého domu Ricardem Basovníkem, Buenos Aires, listopad 2013. Archiv M.P.

¹³⁷ Mezi zakládající členy Českého domu patřili příslušníci první a druhé generace Čechů narozených v Argentině. Kromě již zmíněného Artura Křivánka, Anna Souchop, Vlasta Cmol, Roberto Janoušek, Eduard Letocha, Ricardo Basovník, Mario a Marta Matouškovi a další.

krajanů se nejvíce podílel představitel moderní argentinské architektury českého původu Estanislao Kocourek.¹³⁸

Dnes má spolek k dispozici kromě prostorného sálu s pódiem (s původní oponou a některých divadelních kulis), vybavenou kuchyň, výčep, učebnu pro výuku jazyka, venkovní gril (parilla) a prostorný dvůr, kde je zabudovaný stožár k vyvěšování státních vlajek při slavnostních příležitostech. V hlavním sálu je dokonce možné najít sošku Pražského Jezulátka. Budova Českého domu má k dispozici i prostory v druhém patře, které tvoří prostorná místnost s výčepem, původní kuželkovou dráhou a biliardovým stolem. V budoucnu by členové spolku s pomocí finančních dotací z České republiky tuto místnost rádi vhodně využili pro další užitek krajské komunity.

Mezi hlavní činnost spolku patří dnes kromě pořádání pravidelných hodin českého jazyka na Universidad John F. Kennedy, setkávání tanečního souboru Sokol a členů pěveckého sboru Rozmarýn, i nadále oslavy Svatého Mikuláše, Vinobraní, Máje, vzniku Československa, výročí spolku, Dne dětí, Vepřových hodů a zabijaček (v podobě společných obědů), atd. Minulý rok se dokonce podařilo po mnoha letech vrátit ochotnické divadlo na jeviště spolku, ne však z řad krajanů ale amatérských herců z Buenos Aires a města Mar del Plata.

7.1.1.1 Rozhlasové vysílání a krajské noviny

Mezi první významné pokusy Českého domu o navázání na tradice prvních Čechů v Argentině je třeba nepochybně vyzdvihnout snahu o vydávání vlastního krajského tisku a zavedení pravidelného rozhlasového vysílání pro krajanů nejen v Buenos Aires.¹³⁹ Z práce historika I. Bartečka víme, že až do počátku roku 1998, žádný novodobý krajský spolek v Latinské Americe (s výjimkou Venezuely) nevydával vlastní periodika. V případě vlastního rozhlasového vysílání měli "privilegium" pouze krajané z Československého spolku v Chacu, kteří z místní stanice Rádía Esmeralda vysílali českou sobotní půlhodinku.¹⁴⁰

Vydávání krajských novin mělo v Buenos Aires dlouhou tradici. Vydavatelem novin Nová Doba (Nueva Era), které jsou považovány za nejdéle vycházející české

¹³⁸ Mezi významné stavby Estanislaa Kocourka patří např. podoba hotelu Sheraton, umístěném v Národním parku Iguazú.

¹³⁹ Rozhlasové vysílání pořadu Sintonía Checa bylo možné poslouchat dle slov Ricarda Basovníka nejen v Buenos Aires, ale i ostatních provinciích Argentiny. Na oficiálních internetových stránkách Českého domu je možné najít i odkaz na archiv několika odvysílaných dílů.

¹⁴⁰ BARTEČEK, Ivo. Op. cit., 1998, s. 125.

periodikum v Argentíně, byl dědeček současného předsedy Českého domu Ricarda Basovníka. Snad proto nás nepřekvapí podobnost Českým domem nově vydávaného periodika s názvem Naše doba. Toto periodikum nemělo dlouhého trvání. Po šesti vydaných číslech během své bezmála roční činnosti projekt zcela ztroskotal. V porovnání s publikační tradicí první generace českých vystěhovalců, noviny po informační stránce nedosahovaly takové kvality jako dříve a mezi krajany o ně brzy přestal být zájem. Svými tématy z reálií České republiky, popisu aktivit Českého domu a historií některých původních buenosaireských spolků dostatečně nedokázaly zaujmout nové čtenáře.

V případě rozhlasového vysílání se podařilo dosáhnout o něco lepšího výsledku. Díky podpoře Rádía Praha bylo v roce 2005 umožněno spustit krajanské vysílání pod názvem Sintonía Checa. Česká rozhlasová stanice zprostředkovávala hudební záznamy a části pořadů svých pravidelných cyklů a zaštitila pro vysílání i technickou podporu.¹⁴¹ Po několik let, měli čeští krajané možnost naladit si každý týden v sobotu večer 90 minutové španělské vysílání věnované české muzice (dechovce a folklórním písním) společně s informacemi o aktuálním dění ve vzdálené vlasti, připravovanými Karlem Souchopem, Mariem Matouškem a Mayenkou Hloušek.¹⁴² Jelikož byl tento projekt celkem finančně náročný a Český dům v posledním roce na něj nedisponoval potřebnou finanční částkou, po 4 letech své existence zanikl. Mezi krajany bylo vysílání českého rádia oblíbené, a proto stále doufají, že pomocí finanční pomoci České republiky bude jeho činnost v budoucnu znovu obnovena.

7.1.1.2 Hudba a tanec

Počátky souboru lidových tanců Sokol (dále jen taneční soubor Sokol) sahají do 50. let minulého století, kdy jej vedla krajanská učitelka Hana Valentová v rámci T. J. Sokol Buenos Aires. Komplikovaná politická situace 2. pol. 20. století, která spolkovým činnostem velmi nepřála, měla dopad i na tento taneční soubor. Ten se podařilo z centra města ještě před zánikem T. J. Sokol Buenos Aires přenést do T. J. Sokol Villa Domínico a tím jej i částečně zachránit.¹⁴³ Zde se s lidovým tancem seznámila krajanka Anna Souchop, která se až do dnešních dní stará o šíření povědomí o českém lidovém folkloru

¹⁴¹ CASADO, Roman. *Cultura de Buenos Aires transmite en checo y en español*. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z:

<http://www.radio.cz/es/rubrica/notas/radio-cultura-de-buenos-aires-transmite-en-checo-y-en-espanol>

¹⁴² *Český dům*. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z: http://www.cesky-dum.com.ar/programas_radio.asp

¹⁴³ *Primer encuentro de paisanos 9 de Agosto 2003. Unión Checoslovaca y Český dům*. Archiv spolku Český dům.

prostřednictvím zmíněného tanečního souboru. Anna Souchop se snaží udržet lidové tance v původní podobě, jak jej tancovali krajané dříve a také naučit členy souboru celou řadu tanců, které jsou předváděny při speciálních příležitostech, aby patřičně odpovídaly jednotlivým slavnostem. Hlavní hudební doprovod tanců tvoří reprodukováná česká dechovka.

Největší potenciál tanečního souboru Sokol vidím v oslovení a následnému získání mládeže do řad Českého domu, v rámci kterého soubor působí. Prezentace spolku během konaných regionálních festivalů, a tudíž i jistá nezávislost pouze na krajanských akcích, může být v některých případech jistou motivací svých členů. Navíc zde není nezbytná aktivní znalost českého jazyka a mladším generacím nabízí způsob, jak se alespoň jistou mírou přihlásit k odkazu českého původu. V rámci krajanských tanečních souborů často dochází k zajímavým situacím, kdy se tanečních vystoupení aktivně účastní i partneři českých krajanů, kteří nemají s českým původem pranic společného. V tanečním souboru Sokol jsou mnohdy zapojeny celé rodiny.

Počet členů tanečního souboru Sokol se během let své existence neustále proměňoval. V současné době taneční soubor tvoří početná skupina převážně mladých lidí, kteří se pravidelně účastní krajanských oslav a reprezentují českou kulturu na městských a regionálních festivalech, které jsou přehlídkami všech národností usazených v Argentině. Tanečníci vystupují v původních moravských krojích, představující oblasti Prušánek, Bojanovic, Kyjova, Uherského Hradiště a dalších moravských obcí, z kterých pocházela většina českých emigrantů mířících do Argentiny. Přičiněním velvyslankyně Edity Hrdé dostal soubor i kroje nové reprezentující oblast Jižních Čech. Taneční soubor Sokol se snaží stále udržet tradiční lidové tance, jejichž inspiraci Anna Souchop čerpá ze série DVD mapující český folklór. Teprve na konci roku 2013 měl taneční soubor Sokol poprvé příležitost spolupráce s českou učitelkou tance vyslanou občanským sdružením Chaco Checo Janou Oslzlou. V pravidelném repertoáru souboru v současné době nalezneme tance Huláň, Čupek, Kracipolka, Kryzák, Vrť sa děvče, Starodávná mazurka, Česká Beseda, Jatelinka, Kozulenka, Podsable, Andulka, Latovák, Tancuj, Tancuj, Pantofl a další.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Rozhovor s předsedkyní Souboru lidových tanců České republiky – Sokol Anou Souchop, Buenos Aires, prosinec 2013. Archiv M. P.

7.1.1.3 Český jazyk

Dle vzpomínek mnoha krajanů angažovaných v představenstvech současných krajských spolků v Buenos Aires můžeme za zásadní moment pro obnovení krajské činnosti považovat rok 2003, během kterého velvyslankyně Edita Hrdá uspořádala v prostorách zastupitelského úřadu první hromadné setkání krajů usazených v Argentině. Pro mnohé krajany následná opravdu hojná účast byla příjemným překvapením, jelikož mnohdy ani sami netušili, kolik jich ve skutečnosti je. Pro formující se krajskou komunitu toto setkání přineslo mnoho významných skutečností. Došlo k obnovení či dokonce navázání zcela nových kontaktů mezi krajany samotnými a byli informováni o možnostech, které jim nabízela česká vláda k nastartování krajského života. Zprvu se jednalo o finanční pomoc, která se časem rozšířila i na další oblasti podpory. Ve stejném roce mezi krajany v Argentině vznikl požadavek o přidělení vlastního učitele češtiny, který by v Argentině působil a vyučoval český jazyk.¹⁴⁵

Již dříve se můžeme setkat se zmínkami o spontánně organizovaných hodinách češtiny, které vedli sami krajané mezi sebou. První oficiálnější hodiny českého jazyka proběhly roku 2003 pod vedením zaměstnankyně Velvyslanectví České republiky v Buenos Aires - Bedřišky Aguilarové.¹⁴⁶ Následující rok se do Argentiny dostal po dlouhé odmlce, první učitel vyslaný českou vládou - Dalibor Hoffman. Během svého ročního působení ještě nepůsobil pouze v jedné krajské komunitě, ale jeho pobyt byl rozdělen mezi krajany v Buenos Aires a Sáenz Peña v Chacu. Vlastního učitele na celý školní rok získali krajané v obou místech až o 3 roky později. Během desetiletého období vysílání českých lektorů do Buenos Aires se na této pozici vystřídal kromě Dalibora Hoffmana, ještě Jana Ungrádová, Hana Hanušová, Markéta Pilátová, Šárka Vašíčková, Vendula Hingarová Vlková a Radka Návarová.

Český dům se stal již ve svých počátcích zprostředkovatelem a hlavním partnerem učitele působícího v Buenos Aires, který má roku od roku 2004 pro výuku češtiny k dispozici prostory na Univerzitě John F. Kennedy v Buenos Aires. Tato univerzita byla založena Dr. Herrereou, jehož syn Miguel Herrera Filaš byl jednak později jejím rektorem, ale jak je patrné z příjmení, i mužem s českými kořeny. České komunitě se snažil

¹⁴⁵ CMOL, Vlasta. La Colectividad Checa "Český dům" en Argentina hace realidad ante los paisanos argentinos la enseñanza del idioma checo. *Naše doba. Periódico Nuestro Tiempo*. Numero 2. Abril 2005. Capital federal – República Argentina, 2005, s. 9.

¹⁴⁶ Rozhovor s Bedřiškou Agitarovou vedla Hana Matochová, 8. 8. 2013. Sbírká Čestí krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

během svého působení na univerzitě co nejvíce vyjít vstříc. Než Český dům disponoval vlastní budovou, bylo české komunitě kromě pravidelných hodin češtiny povoleno na univerzitě pořádat pravidelné zkoušky tanečního souboru Sokol, či o sobotách tzv. *tardecitas checas* (české večery). Během českých večerů byla prezentována nejrůznější témata pojednávající o historii, kultuře či literatuře, mnohdy spojených s promítáním tematicky zaměřených filmů. Takováto setkání byla často doprovázena ukázkou lidových tanců souboru Sokol, ale i nabídkou českých pokrmů. Ze závěrečné zprávy krajské učitelky Markéty Pilátové z roku 2010/2011, která mezi krajanů v Buenos Aires strávila 3 roky, se můžeme dozvědět, že se takovýchto setkání účastnilo až na 200 krajanů.¹⁴⁷

Přítomnost a působení českých učitelů v krajské komunitě v Buenos Aires se citelně promítá na současném spolkovém životě krajanů.¹⁴⁸ Podle posledních závěrečných zpráv krajských učitelek působících v Buenos Aires je možné rekonstruovat jistý obraz jejich působení. Jistým faktem zůstává, že s příchodem českých učitelů se stáváme svědky zavádění mnohdy nových tradic a aktivit. Ať se jedná o zmíněné *tardecitas checas*, které jsou úplným opakem lidových veselí a zábav pořádaných v Českém domě či Spartě. Dále se jedná o hodiny české kuchyně, realizovaných divadelních představení na konci školního roku v rámci výuky jazyka (vánoční představení od Markéty Pilátové či nastudování divadelní hry Dlouhý, široký a krátkozraký Šárkou Vašíčkovou), až po lidové dílny, oslav dne dětí či literárních setkávání v prostorách české ambasády pořádaných Vendulou Hingarovou Vlkovou. Během působení posledně zmíněné krajské učitelky v roce 2012 byly nově zavedeny jednou měsíčně hodiny češtiny přímo v krajských spolcích Český dům a Sparta a podařilo se dostat český jazyk a kulturu na akademickou půdu Filozofické fakulty Univerzity Buenos Aires, kde dodnes jednou týdně probíhá kurz s názvem *Aproximaciones a la lengua, la cultura y la historia checa* (Úvod do českého jazyka, kultury a historie). Kurz je otevřen široké veřejnosti, takže kromě studentů univerzity se ho mnohdy účastní i sami krajané.¹⁴⁹ Výuka češtiny přímo v krajských spolcích zase vytváří další příležitost pro vzájemné setkávání, ale také možnost šířit mateřský jazyk mezi lidmi, kteří se z pracovních, zdravotních,

¹⁴⁷ PILÁTOVÁ, Markéta. *Zpráva o vyučování českého jazyka a kultury v Argentině, rok 2010, město Buenos Aires, Santa Fe, Rosario*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

¹⁴⁸ Kromě Buenos Aires působí vyslaný český učitel v krajských spolcích v městech Santa Fé a Rosario, kam za krajanů dojíždí jednou do měsíce.

¹⁴⁹ NÁVAROVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů 2013/2014. Argentina: Buenos Aires, Santa Fé, Rosario*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

rodinných nebo jiných důvodů nemohou během pracovního týdne dostavit na kurzy pořádané v hlavním městě. Otázkou zůstává, jak moc jsou takovéto hodiny co do zvyšování úrovně jazyka efektivní, jelikož na ně dochází nesourodá skupina žáků různých úrovní. Zájmu se těší především ze strany důchodkyň a žen v domácnosti. Hodin češtiny v Českém domě se účastní i mládež, jelikož probíhají před nácvikem tanečního souboru Sokol.

V současné době můžeme pozorovat patrnou tendenci opadajícího zájmu a klesajícího počtu aktivních účastníků kurzů češtiny. Důvody mohou být různé. Jednak pokročilý věk majoritní skupiny žáků, nově zpoplatnění kurzu, velká vzdálenost univerzity od bydliště (pro školní rok 2013/2014 byla výuka přesunuta do jiné budovy Universidad J. F. Kennedy, než tomu bylo v předešlých letech), zdravotní, pracovní, rodinné komplikace, nebo prosté opadnutí euforie po prvních letech zavedené výuky.¹⁵⁰

7.1.2 Sociální a sportovní jednota Sparta

Sociální a sportovní jednota Sparta (dále jen Sparta) je druhým a zároveň posledním fungujícím českým spolkem v Buenos Aires, který má k dispozici vlastní budovu ve Villa Domínico.¹⁵¹ Stejně jako Český dům, se může i Sparta pyšnit dlouhou historií sahající až do roku 1933, kdy spolek vznikl ještě pod názvem Alianza Checoslovaca (Československé sdružení). Mezi hlavní úspěchy spolku patřilo postavení československé doplňovací školy Dr. Eduarda Beneše, kde až do 50. let byly kromě pravidelné výuky češtiny pořádány i dětská divadelní představení. V důsledku nepříznivé doby byla činnost spolku omezena a roku 1959 její členové odsouhlasili změnu názvu a přeorientování činnosti na tělovýchovnou.¹⁵² Následné aktivity se dlouhodobě omezily pouze na schůze spolku probíhajících sporadicky 1 – 2 krát do roku, či jednotlivé akce jakými byl např. pivní festival konající se během listopadu.¹⁵³ Nedaleko od Sparty se ještě nachází T. J. Sokol Villa Domínico. V dnešní době ji většina krajanů nepovažuje za český

¹⁵⁰ V roce 2013 se pravidelně výuky českého jazyka v prostorách univerzity účastnilo pouze 40 studentů, ve spolcích počet účastníků nepřesáhl 15 žáků. NÁVAROVÁ, Radka. Op.cit.

¹⁵¹ V době, kdy představenstvo Českého domu hledalo vhodné prostory, byla spolková budova Sparty zvažována jako jedna z mnoha variant. Nakonec však zvítězila budova Československého sdružení Avellaneda, která má podle předsedy Českého domu Ricarda Basovníka lepší dispozice a výhodu v lepší dostupnosti z hlavního města.

¹⁵² *Club Social y Deportivo Sparta*. Archiv spolku.

¹⁵³ Rozhovor s Vlastou Špalek vedla Hana Matochová, 18. 8. 2013. Sbírká Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

spolek a samo její představenstvo se nijak výrazně neangažuje v rámci českého krajského života.

Spolková budova Sparty je dnes díky financím z České republiky v dobrém stavu. Budova disponuje poměrně rozsáhlými prostory tvořenými kuchyní, prostornou chodbou, společenským sálem s menším jevištěm a kanceláří spolku. V roce 2013 Sparta pod vedením sester Vláškových požádala o příspěvek na renovaci kuchyně, ve které chtějí pořádat pravidelné hodiny vaření a tím přilákat nové zájemce. Ve vrchní části budovy se nachází v zachovalém stavu prostorná tělocvična, která je během roku pronajímána pro sportovní aktivity místní mládeže.¹⁵⁴ Velkým hendikepem spolku je poměrně vysoký věk aktivních členů. Alarmující je zde úplná absence mladé generace. Již druhým rokem do spolku dojíždí jednou měsíčně česká učitelka, která se členy spolku a zájemci z okolí probírá česká konverzační témata. Mnoho členů spolku je přece již pokročilejšího věku a do hlavního města na hodiny češtiny z různých důvodů nemohou dorazit.

Mezi pravidelné aktivity Sparty patří organizace zábav a společných obědů několikrát do roka. Životaschopnost Sparty se v posledních letech do jisté míry snaží podporovat bývalá krajská učitelka a v současnosti taktéž jeho členka Hana Hanušová, která by zde chtěla obnovit ochotnické divadlo. V roce 2012 Sparta po přičinění Hany Hanušové zaštitila např. projekt Deset setkání s muzikantovou písničkou, který proběhl v rámci činnosti České školy v Buenos Aires.¹⁵⁵

Během pobytu v Argentině v červenci 2014 bylo zjištěno, že Sparta oznámila ke konci roku 2014 ukončení své činnosti pro nedostatek aktivních členů.

7.1.3 Česká kulturní centra v Buenos Aires

Krajský život v Buenos Aires není v žádném případě zastoupen pouze činností výše uvedených spolků, ale významnou měrou je formován nejrůznějšími aktivitami pořádanými celou řadou našich krajanů usazených v Buenos Aires, kteří se stále hlásí k odkazu české kultury. Výčet významných osobností s českými kořeny, které se uplatnily na poli kulturního a společenského života nejen v Buenos Aires, ale dosáhli uznání i mimo

¹⁵⁴ Rozhovor s Vlastou Špalek vedla Hana Matochová, 18. 8. 2013. Sbíрка Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

¹⁵⁵ V dnešní době tvoří zajímavou skupiny Čechů v Buenos Aires mladé rodiny, které se do Argentiny dostaly skrz práci, nebo se jedná o Češky, které se sem provdaly. V nedávné době byl realizován projekt České školy v Buenos Aires, který se díky přičinění ambasády zaměřil na výchovu nejmenších dětí. Zprvu byly pro hodiny využívány prostory ambasády, dnes, pro nedostatek dětí, se přesunul do bytu jedné z maminek.

něj, by zajisté stálo za samostatné zpracování. Cílem této práce je zmapování organizovaných krajanských uskupení vedených v evidenci zastupitelského úřadu v Buenos Aires. Speciální postavení v rámci krajanského života v Buenos Aires mají nepochybně předsedkyně dvou samostatně fungujících kulturních center Ana María Janků a Helena Voldánová. Obě krajanky mají hluboký cit k české kultuře, a také jejich život je spjat s prostředím buenosaireských univerzit.

7.1.3.1 České kulturní centrum v Argentině

Ana María Janků je profesorkou angličtiny na Universidad de Salvador. Po několik let připravovala pro Radio Nacional Clásica de Argentina pořad o české klasické hudbě, jenž se vysílal 2 krát měsíčně.¹⁵⁶ Od roku 2003 je předsedkyní Českého kulturního centra v Argentině (Centro Cultural Checo de Argentina), které sama za podnětu velvyslankyně Edity Hrdé založila. Kromě organizování hudebního festivalu vážné hudby pojmenovaného Pražské jaro (Primavera de Praga) se od roku 2012 podílí na organizaci Týdne české kultury v Buenos Aires (Semana de la Cultura Checa en Buenos Aires). Hlavní činnost Českého kulturního centra, které Ana Janků vede, spočívá v šíření povědomí o české klasické hudbě nejvýznamnějších českých skladatelů, mezi které patří Bedřich Smetana, Leoš Janáček, Antonín Dvořák, Zdeněk Fibich, Bohuslav Martinů a další. Jejich díla jsou interpretována v rámci festivalu argentinskými umělci v reprezentativních prostorách po celém městě. Program festivalu je koncipován, aby byl přístupný široké veřejnosti, tudíž je celý ve španělském jazyce a zadarmo. V rámci festivalu Pražské jaro jsou kromě koncertů klasické hudby pořádány taktéž literární setkání a konference pojednávající o různých tématech týkající se reálií České republiky.¹⁵⁷ Roku 2012 Ana M. Janků dosáhla úspěchu v podobě přijetí legislativy městem Buenos Aires, která stanovila, první týden listopadu každého roku jako Týden české kultury v Buenos Aires.¹⁵⁸

¹⁵⁶ CASADO, Roman. Op. cit.

¹⁵⁷ V minulém roce, během 11. ročníku festivalu, uspořádaném mezi 4. - 22. listopadem, byly představeny např. skladby Leoše Janáčka a Antonína Rejchy. V rámci doprovodného programu se konaly přednášky o díle Jaroslava Haška Dobrý voják Švejk, o Pražských legendách, díle malíře Alfonse Muchy nebo pojednání o české sakrální architektuře v Argentině.

¹⁵⁸ ORDÓÑEZ, Daniel. „Hay una necesidad imperiosa de promocionar los valores checos en Argentina”. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/es/rubrica/panorama/hay-una-necesidad-imperiosa-de-promocionar-los-valores-checos-en-argentina>

7.1.3.2 Kulturní centrum J. A. Komenského

Druhou významnou ženou spjatou s českým kulturním životem v Buenos Aires je Helena Voldánová, jenž před svým odchodem z akademické půdy působila jako ředitelka České Volné Katedry na Universidad John F. Kennedy a byla také profesorkou Slovanských Literatur na Universidad Católica, obou umístěných v Buenos Aires. Hlavní náplň Kulturního centra J. A. Komenského, jenž je vedené ve formě vydavatelství, patří vydávání překladů nejdůležitějších děl J. A. Komenského z češtiny a latiny, které v současné době představují 7 svazků po 700 stranách.¹⁵⁹ Kromě překladů tohoto českého velikána se paní Voldánová zasloužila ještě o španělský překlad knih Otakara Březiny, Vladislava Vančury, Jaroslava Seiferta, Josefa Čapka, Vladimíra Holana, libreta oper Rusalka, Jenůfa, Dalibor, knih pro děti Broučci Jana Karafiáta a mnoha dalších.¹⁶⁰

V současné době zaměřuje Helena Voldánová svou hlavní pozornost na díla J. A. Komenského a své nové poznatky prezentuje ve spolupráci s českou ambasádou v Buenos Aires v jejich reprezentativních prostorách.

7.2 *Současné postavení krajanů v Sáenz Peña*

Česká krajanová komunita ve městě Sáenz Peña představuje jednu z největších českých kolonií v Jižní Americe. Jak už bylo vysvětleno v předešlých kapitolách, nejvíce vystěhovalců emigrujících do Argentiny z českých zemí bylo moravského původu. V případě Sáenz Peña můžeme hovořit hlavně o vystěhovalcích pocházejících z jižní Moravy, především z města Velké Bílovice a jeho blízkého okolí. Nezapomeňme, že jeden ze zakladatelů tamní krajanové komunity Petr Šašvata, byl právě velkobílovickým rodákem na jehož podnět se do nově vznikající kolonie přistěhovalo mnoho dalších českých rodin. Dnes se předpokládá, že v provincii Chaco žije na 3 000 lidí s českými kořeny, v Sáenz Peña se odhaduje na 180 lidí s velkobílovickými kořeny.¹⁶¹ Formálním odkazem na vzájemnou propojenost historií obou míst se stalo v roce 2009 uzavření smlouvy o vzájemné spolupráci a podpoře mezi městy Sáenz Peña a Velkými Bílovicemi jejími starosty Marií Vlkovou a Gerardem Cipolinim.¹⁶²

¹⁵⁹ Curriculum pro přátele. Darováno Helenou Voldánovou. Archiv M. P.

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ SCHALLENBERGOVÁ, Veronika. *Velkobílovičtí přivezou jako dar krajanům do Argentiny mák*. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: http://breclavsky.denik.cz/zpravy_region/velkobilovicti-privezou-jako-dar-krajanum-do-argentiny-mak-20130409.html

¹⁶² *100 años de los checoslovacos en Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina*.

7.2.1 Československé sdružení kulturní, sociální a sportovní

Jestliže v Buenos Aires vystupuje jako hlavní představitel společenského a kulturního krajanského života spolek Český dům, na severu Argentiny je tímto představitelem Československé sdružení kulturní, sociální a sportovní, dále jen Unión Checoslovaca¹⁶³ se sídlem v prostorách původní čsl. doplňovací školy T. G. Masaryk v Sáenz Peña. Jedny z prvních současných poznatků ohledně relativně nedávné činnosti spolku přinesl už dokument Československé televize Bratislava z roku 1989.

Jednak podal důkaz o do té doby ještě stále četné přítomnosti českého jazyka a hojně se vyskytujících nápisů místních podnikatelů s československými kořeny v rámci samotného města, ale taktéž přinesl svědectví o vzájemných kontaktech českých a slovenských krajanů probíhajících prostřednictvím zemědělského sdružení Jednota, Československého sdružení a církve. Z vyprávění tehdejšího předsedy Československého sdružení Carlose Janíka získáváme informace o spontánně konaných hodinách českého jazyka, vyučovanými krajanou Juanou Calaba de Schafheutle, kterých se účastnilo na 30 žáků středního věku, kteří takto odpovídali na touhu ovládat mateřský jazyk svých rodičů. Carlos Janík už tehdy naznačoval snahu získat pro spolek mladší generace, ale jak k tomu mělo dojít, už více nespécifikoval. Jako další cíle spolku Carlos Janík zmiňoval touhu po vybudování muzea připomínajícího českou přítomnost v Sáenz Peña, která se opravdu po několika letech naplnila.¹⁶⁴

Další již konkrétnější informace o aktivitách spolku je možné znovu zaznamenat až v roce 1997, kdy se opět setkáváme s postavou Juany Calaba de Schafheutle, která po několika letech nečinnosti začala znovu organizovat krajanský život ve městě. Za pomoci krajanek Irene Horny, Lidia Čech, Flora a Rosa Handl se spolku podařilo získat pozemek od městské správy parku na Av. H. Yrigoyen. Dnes se jedná o dlouhou třídu nacházející se poblíž centra města, která připomíná přítomnost prvních evropských přistěhovalců, podílejících se na osidlování města. Mimo odkaz na Čechy a Slováky zde mají své pomníky taktéž Bulhaři, Poláci, Chorvati, Ukrajinci a další. Našimi krajany získána část byla pojmenována Paseo de las Repúblicas Checa y Eslovaca (Promenáda

¹⁶³ I přes rozdělení České a Slovenské republiky v roce 1993 si krajanské sdružení zachovalo název Československé sdružení a nadále sdružuje potomky prvních emigrantů obou nově vzniklých zemí. Od roku 2003 skupina potomků Slováku založila vlastní uskupení s názvem Círculo de los descendientes Eslovacos del Chaco pod vedením Any Satiny. Slovenská koncentrace oproti té české nemůže počítat s pevným centrem a její příslušníci jsou roztroušeni v: Juan José Castelli, Roque Sáenz Peña, San Bernardo, Tres Isletas, Resistencia, Villa Ángela, Coronel Du Graty, Corzuela y Santa Silvina.

¹⁶⁴ *Svet v dotykoch. Svet v pohybe: V krajine bieleho zlata*. [DVD]. Československá televízia Bratislava. 1988.

České a Slovenské republiky). Roku 2000 zde byla slavnostně odhalena nejprve socha prvního československého prezidenta T. G. Masaryka, kterou o pár let později doplnila ještě postava Milana Rastislava Štefánika, který je společně s Masarykem a Eduardem Benešem považován za zakladatele Československa.¹⁶⁵

Neméně zajímavým faktem je skutečnost, že v Sáenz Peña můžeme najít hrob Štefánikova bratra, Kazimíra, který působil v Buenos Aires jako československý diplomat. V důsledku událostí v roce 1948, ke kterým v Československu došlo, se Kazimír již do vlasti nikdy nevrátil a do konce svého života zůstal v Sáenz Peña, kde působil jako evangelický misionář.¹⁶⁶

Československé sdružení se dnes může díky finančním dotacím z Programu podpory českého kulturního dědictví v zahraničí poskytovaných českou vládou pyšnit opravdu reprezentativním zázemím tvořeným několika budovami. Hlavní budova spolku se nachází v prostorách původního školního penzionátu. Dnes je tento prostor využíván jednak pro účely krajanského muzea Jana Osyčky, ale také jako učebna českého jazyka.

Součástí budovy je taktéž zrcadlový sál tanečního souboru Moravanka a kancelář představenstva spolku. Mimo to spolek disponuje ještě dalšími dvěma budovami. První představuje malý domek, kde byli ubytováváni první českoslovenští učitelé a během svého pobytu v Chacu také zmínění cestovatelé Zikmund a Hanzelka. Krajanka Rosa Handl, jenž má chod muzea na starost, zde chce v budoucnu uspořádat výstavu o jejich pobytu v Argentině. Poslední budova je tvořena prostorným klimatizovaným sálem s jevištěm, který je využívám nejen k oslavám spolku a krajanským divadelním představením, ale také pronajímán jinými spolky a dokonce i představiteli města. Jedná se totiž o jeden z mála prostorných klimatizovaných sálů v celém městě. K této budově patří prostorná vnitřní kuchyň a venkovní posezení s grilem.

Aktivita spolku jsou dnes velmi různorodé. Od pořádání tradičních oslav jakými jsou vznik Československa či výročí spolku, společných zábav a ochotnických divadel se v posledních letech Československé sdružení dokonce aktivně angažuje jako spolupořadatel místních oslav Expo Feria de las Colectividades Extranjeras (Festival zahraničních spolků),¹⁶⁷ kde kromě volby královny krásy z řad dívek krajanských spolků ze Sáenz Peña probíhají také vystoupení folklorních tanečních uskupení a prezentace

¹⁶⁵ 100 años de los checoslovacos en Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina.

¹⁶⁶ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Krajané v Argentině se učili česky na zkouškách Paličovy dcery*. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z:

<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/krajane-v-argentine-se-cesky-ucili-na-zkouskach-palicovy-dcery>

¹⁶⁷ 100 años de los checoslovacos en Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina.

jednotlivých krajanských komunit. Mimo prodej tradičního jídla a pití zde má každá komunita výstavní stánek, ve kterém se ostatním prezentuje. Takovýchto regionálních festivalů se navíc pasivně účastní i mnoho krajanů, kteří využívají možnosti poslechu českých písní a ochutnávek českých specialit, i když se více v rámci krajanského života neúčastní a aktivně ho sami ani více nevyhledávají.

I zde příchod českých učitelů ovlivnil zavádění nových tradic v podobě např. pálení čarodějnic, drakiády, vánočních besídek, filmových klubů, hodin vaření, festivalu české kultury, atd.¹⁶⁸

Díky již citované práci historika I. Bartečka víme, že ještě na začátku 90. let byl Československý spolek jediným krajanským spolkem v Latinské Americe, který měl své vlastní rozhlasové vysílání v podobě sobotní české půlhodinky na stanici Radia Esmeralda.¹⁶⁹ V současné době toto rozhlasové vysílání sice stále pokračuje, ale podstatně změnilo svůj charakter. Vyloženě o české půlhodince se zcela jistě už hovořit nedá. Programová náplň slouží k šíření osobních vzkazů či narozeninových přání. Kromě české hudby zde zní hudba ukrajinská či bulharská. Československý spolek využívá nyní rozhlasový pořad k informování o novinkách spolku a ke zvaní posluchačů na jednotlivé aktivity.¹⁷⁰

Rok 2013 byl pro krajanskou komunitu v Sáenz Peña obzvláště významný. Na konci května krajané z Chaca uspořádali týdenní oslavy 100 let od příchodu prvních Čechoslováků do města, u kterých nechyběli ani zástupci dalších krajanských uskupení nejen z Buenos Aires, Resistencie, Oberá, ale dokonce i z Paraguaye a ze vzdáleného São Paula. U takto významného výročí nechyběla ani početná výprava z Velkých Bílovic, která byla tvořena oficiálními zástupci města, tanečním souborem Hrozen a cimbálovou muzikou Lalia.

7.2.1.1 Český jazyk

Československé sdružení stejně jako Český dům v Buenos Aires vystupuje jako hlavní partner působícího českého učitele, který má pro výuku češtiny ve městě k dispozici učebnu v hlavní budově spolku. Od roku 2004 se na učitelské pozici vystřídali kromě již zmíněného Dalibor Hoffman také Hana Hanušová, Jindřich Krous, Roman

¹⁶⁸ Závěrečné zprávy českých učitelů Chaco 2008 – 2013. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>.

¹⁶⁹ BARTEČEK, I. Op. cit., 1998, str. 125.

¹⁷⁰ Rozhovor s krajanskou učitelkou v Chacu Radkou Alvaréz, Sáenz Peña, říjen 2013. Archiv M. P.

Grossman a od roku 2010 zde působí Radka Alvarez (za svobodna Poláčková). Všichni do jednoho, jak bude možné pozorovat dále, zde zanechali ojedinělou stopu svého působení. Kromě hodin češtiny v Sáenz Peña působí krajanský učitel ještě v hlavním městě provincie Chaco, Resistencii, vzdáleného od Sáenz Peña asi 170 km, v Pampa de Indio a nově i Paraguayi. Výuka v Resistencii probíhá na Departamento de Idiomas Modernos (Středisko moderních jazyků) v rámci Universidad Nacional del Nordeste. Díky smlouvě mezi krajanským spolkem Bratři Všichni (Resistencia) a univerzitou je čtyřletý kurz českého jazyka i zde bezplatný. V roce 2014 byl dokonce na univerzitě otevřen kurz konverzace českého jazyka.

Hodiny češtiny měly na začátku mezi krajany úspěch a těšily se velké oblibě. Během prvních let se výuky účastnilo až na 70 žáků.¹⁷¹ Aktuální stav vypovídá ovšem o jiné skutečnosti. V posledních letech nepřesahuje počet dospělých účastníků kurzu více jak 20 žáků. Minulý rok se hodin českého jazyka účastnilo dokonce pouze 12 osob, většinou představujících první a druhou generaci krajanů narozených v Argentině.¹⁷² Důvodů proč tomu tak je, může být hned několik. Jak bylo vysvětleno, existuje mnoho teorií dokazujících, že zájem o mateřský jazyk v jinonárodním prostředí s každou následující generací výrazně slábne. V případě české komunity v Sáenz Peña to v žádném případě nelze považovat za jediné vysvětlení. Život krajanů v Chacu je v mnoha případech až do dnešních dní spjat převážně s hospodářským stylem života a obhospodařováním čaker. Pravidelné dojíždění do města může být pro některé jedince problém. Mnozí krajané svou neúčast na hodinách odůvodňují například vysokým věkem a podlomeným zdravím. Střední generace zase pracovními či rodinnými povinnostmi. Mnohdy je navíc nezájem ze strany krajanů způsoben vzájemnou nevraživostí, spory, závistí, zlobou, zklamáním, selháním, strachem, atd. V kolika případech se jedná o skutečné problémy či jen výmluvy, není možno posoudit. I když se zájem o český jazyk může zdát slábnoucí, český učitel

¹⁷¹ Počty žáků českého jazyka z dostupných závěrečných zpráv krajanských učitelů v Chacu na stránkách Domu zahraničních služeb jako první začala uvádět až krajanská učitelka Radka Alvaréz (Poláčková), působící na severu Argentiny od roku 2010. Dle vzpomínek Hany Hanušové, která zde působila v roce 2005, disponujeme alespoň přibližným obrázkem o návštěvnosti hodin českého jazyka, díky jejímu románovému zpracování vzpomínek na život v Argentině. „Zací mi přibývají, v Resistencii je zapsano přes 60 lidí (od elektrikáře přes zidovskou fotografku a chorvatskou tanecnici až po učitele filozofie, je dost mladých), v Saenz Peni okolo 70 lidí...“ HANUŠOVÁ, Hana. *Rozárka a prezidenti*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2008, s. 23.

¹⁷² POLÁČKOVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů 2013/2014. Argentina, provincie Chaco: Presidencia Roque Sáenz Peña, Resistencia*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

v krajanských komunitách tolik vzdálených od původní vlasti stále představuje velmi důležitý element. V krajanské komunitě nepředstavuje jenom učitele, ale i přítele, rádce, kulturního organizátora, psychologa, důvěrníka, náhradní dceru/vnučku, a pro mnohé jedno z mála existujících pojittek se vzdálenou vlastí svých předků.

Krajanská učitelka Radka Alvarez, jež působí v krajanské komunitě v Chacu již čtvrtý rok, vidí situaci následně: „..., zdá se mi to logické, vzhledem k postupu času, k novým generacím, které mají k české kultuře stále vzdálenější, protože se narodily, vyrůstaly a byly obklopeny již jen argentinskou kulturou. O české kultuře slýchávají pouze od svých babiček a dědečků. Někdy to v nich vyvolá zájem dozvědět se něco více o svých kořenech, o zvycích, které sem jejich předkové přivezli před mnoha lety z Evropy. Někteří zájem projeví pouze ze soucitu ke svým prarodičům či rodičům, někteří se ke svým kořenům nikdy nevrátí.“¹⁷³ Zároveň však poukazuje na zajímavý fakt, „..., je to strašná škoda, protože Česká republika má zájem o tom, aby se v této oblasti zachovala česká identita. Kdo má možnost v dnešní době chodit na jazykové kurzy zcela zadarmo, mít k dispozici výukové materiály (knihy v češtině, české filmy, učebnice) zdarma a také mít možnost vycestovat do cizí země za studijním účelem zdarma? Domnívám se, že si krajané zcela neuvědomují výhody, které jim Vláda České republiky poskytuje“.¹⁷⁴ S takovýmto názorem nelze jinak než souhlasit. Je hodně pravděpodobné, že mnoho krajanů mladší generace si nedokáže za současných podmínek v argentinské společnosti představit, že se do České republiky někdy vydá a český jazyk prakticky využije. Sáenz Peña je podle mého názoru vůbec jedno z mála míst v celé Argentíně, kde se hodin češtiny účastní v poměrně vysokém zastoupení také děti v rozpětí od předškolního věku až po adolescenty. Český jazyk je jim zde prezentován jako jedna z volnočasových aktivit během víkendu. Nelze totiž zapomínat na současný trend, kdy děti mají během týdne běžně několik zájmových kroužků najednou. Minulý rok se takto pořádaných hodin českého jazyka účastnilo 26 dětí, z nichž bylo 5 adolescentů, 11 dětí ve věku 8 - 11 let a 10 dětí v rozpětí 3 -7 let.¹⁷⁵ Kromě klasických hodin české jazyka, které jsou přizpůsobeny věku dětí, pořádá vyslaná učitelka také dětské dílny a hodiny vaření.

¹⁷³ Rozhovor s krajanskou učitelkou v Chacu Radkou Alvaréz, Sáenz Peña, říjen 2013. Archiv M. P.

¹⁷⁴ Ibid.

¹⁷⁵ Ibid.

7.2.1.2 Festival české kultury

Čeští učitelé jsou do Argentiny vysíláni nejen pro výuku českého jazyka, ale také k šíření české kultury a povědomí o ní. Způsoby, jak se toho zhostit, jsou různé, vždy záleží nepochybně na možnostech a schopnostech jednotlivých učitelů. Mezi nejvyužívanější způsoby šíření českého kulturního dědictví, nemluvíme-li o hodinách češtiny, divadle, lidových tancích či zpěvu, patří nepochybně promítání českých filmů a vedením tematických přednášek zpracovávající historické, literární, sociální a další témata. Z mála materiálů, který je ohledně současného krajanského života dostupný, lze vidět, že se minimálně ve dvou případech podařilo a v jednom ještě stále daří, českou kulturu v Chacu reprezentovat i na regionální úrovni. Ze závěrečných zpráv krajanského učitele Jindřicha Krouse je možné vyčíst, že se v roce 2008 podařilo ve spolupráci s kulturním centrem Universidad Nacional de Nordeste v hlavním městě provincie Chaco zorganizovat Festival českých filmů. V letošním roce se uskuteční již 3. ročník Festivalu české kultury, který poprvé organizovala krajanská učitelka z Paraguaye Jana Amaini (Suchomelová). Dnes se na realizaci festivalu snaží podle momentálních možností podílet obě krajanské učitelky v Argentině. Cíl festivalu je prostý, umožnit krajanům z různých destinací Jižní Ameriky (především Argentiny, Paraguaye a Brazílie), aby se mohli ve větším počtu sejít a sdílet své zkušenosti. Festival české kultury, ač se již dvakrát konal na stejném místě, je zamýšlen jako putovní. Pro rok 2014 se poprvé přesunul ze Sáenz Peña do Resistencie, kde se na jeho realizaci podílelo mladé krajanské sdružení Bratři Všichni. Každý ročník festivalu přináší různá tematická zaměření. První ročník byl věnován především tanci, druhý českým tradicím a třetí ročník sportovnímu zaměření a tanci. Zajímavostí festivalu nepochybně je, že již jeho druhého ročníku se aktivně zúčastnili i krajané ze vzdáleného São Paula v Brazílii. Kromě krajanů se aktivně angažovali taktéž představitelé zastupitelského úřadu v Buenos Aires.¹⁷⁶

7.2.1.3 Ochotnické divadlo

Během bezmála desetiletého působení českých učitelů v Chacu se podařilo dosáhnout mimořádného úspěchu v podobě navázání a následného udržení tradice ochotnického divadla, které se během vrcholných let rozkvětu krajanské komunity těšilo velké oblibě. První impuls z řad krajanských učitelů ohledně obnovení divadelní činnosti pochází pravděpodobně od krajanské učitelky Hany Hanušové, která pro výuku českého

¹⁷⁶ Rozhovor s krajanskou učitelkou v Chacu Radkou Alvaréz, Sáenz Peña, říjen 2013. Archiv M. P.

jazyka zvolila mimo jiné i texty divadelních her. Po několikaleté pauze bylo ochotnické divadlo znovuobnoveno divadelní hrou českého klasika J. K. Tyla - Paličova dcera (La hila del incendiario).¹⁷⁷ Za působení učitele Jindřicha Krouse byly uvedeny divadelní hry Velká doktorská pohádka (Gran cuento de doctores) a Rohovín Čtverrohý (El señor Rohovín Cuatrocuernos). Všechna divadelní představení byla hrána v českém jazyce.

Následující krajanský učitel Roman Grossman přinesl v krajanském představení Popelka (Cenicienta) jisté obměny. Jednak vyžil promítání ukázek některých originálních scén pohádky Tři oříšky pro Popelku, ale i doprovodných titulků ve španělském jazyce během celého představení. V posledních letech měla na starost chod ochotnického divadla krajanka Enriqueta Angiel. Její práce stojí za hrami Potopa světa (Diluvio mundial), Remembranzas del Centenario a dětské představení Payasos. Na dětské divadlo se zaměřila i současná krajanská učitelka, která s dětmi nacvičila hry O dvanácti měsíčkách (Los doce meses), muzikálové vystoupení Kuchtíci (Cocineros) a posledně i loutkové divadlo Spejbla a Hurvínka s názvem Králík.¹⁷⁸

7.2.1.4 Hudba a tanec

Tanec neodmyslitelně patřil a stále patří mezi jednu z nejoblíbenějších aktivit krajanských spolků v Argentině. Se zmínkami o četných tanečních zábavách jsme se mohli setkat již u prvních krajanských spolků v Buenos Aires i v Sáenz Peña. V rámci tanečního souboru, Sokol nebo Moravanka, se podařilo sdružit nejvíce členů, kteří se pravidelně a aktivně schází k tanečním zkouškám a vystoupením. Folklórní tanec dle mého názoru vykazuje největší potencial k přilákání mladších generací, které se alespoň tímto způsobem přihlásí k odkazu a původu svých předků. V rámci četných regionálních festivalů mají taneční soubory možnost prezentovat se na veřejnosti, a tudíž nejsou závislé pouze na činnosti krajanské komunity. V posledních letech jsme navíc svědky narůstající obliby takovýchto festivalům po celé Argentině, které mohou počítat se značnou podporu argentinských úřadů. Shledáváme se s celkem paradoxní situací. Ještě před několika desítkami let byla etnická diverzita potlačována a krajanským komunitám byla zakazována činnost, dnes se Argentina opět k odkazu emigrantů hlasitě hlásí.

Počátky Folklórní soubor československých tanců "Moravanka", dále jen Moravanka (Grupo Folclórico de Danzas Checoslovacas "Moravanka"), který je znám z prvních let své existence spíše pod názvem Radost, sahají do roku 1989. V té době

¹⁷⁷ ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. Op. cit.

¹⁷⁸ *100 años de los checoslovacos eb Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina.*

krajanka Juana Calaba vedla malou skupinku dětí ve věku 3 - 12 let k českému folklórnímu tanci. Kromě Juany Calaby se ve výuce tance přičinily také Myrta Pistek, Mafada Camps a Tamara Carabajal Pavel. Posledně dvě jmenované učitelky měly vzdělání v klasickém tanci. Nyní vede taneční soubor Moravanka Claudia Gómez de Kus a o choreografii se stará Melanie Ayelén Gutiérrez Rath, taktéž vystudovaná učitelka klasického tance. Moravanka má 60 členů, rozdělených do čtyř věkových kategorií, od tříletých dětí až po jejich rodiče.¹⁷⁹

Díky Občanskému sdružení Chaco Checo (dále jen Chaco Checo), repertoár folklórních tanců Moravanky obohatila nepochybně přítomnost vyslaných učitelek folklórních tanců z Velkých Bílovic (Veroniky Mádlové, Pauliny Řeháčkové, Maleny Maškové a Jany Oslzlé), které se zde od roku 2008 vystřídaly ve výuce folklórního tance a hudby.¹⁸⁰ Během působení Veroniky Mádlové se do souboru Moravanka aktivně zapojily první maminky nejmladších tanečnicků. V dnešní době kategorii dospělých tvoří 11 osob z řad rodičů.¹⁸¹ Na růstu počtu mládeže a adolescentů se nepochybně taktéž podepsala přítomnost choreografky dětského folklórního souboru ze Slovenska Klnka. Jak potvrzuje dnešní učitelka tance Melanie, díky přítomnosti Klnky se počet dětí rozrostl z 22 na celkových 45 tanečnicků.¹⁸²

Stejně jako u tanečního souboru Sokol z Buenos Aires, i v případě Moravanky kroje tanečnicků reprezentují oblast Moravy. Původní kroje jsou zde, spíše než pro účely tance, oblékány ke slavnostním příležitostem. Vzhledem k početnému zastoupení souboru, se jeho zástupkyně Claudia Gómez de Kus a Silvia Noemí Kniz de Hopian (obě v souboru samy vystupují) rozhodly pro unifikaci krojů, které v rámci dostupných možností a se snahou zachovat co nejvíce původní podoby, samy šít. Jak potvrzuje Silvia Noemí Kniz de Hopian: „Materiály vybírám podle návrhu, je třeba, aby to bylo pohodlné, pružné a především lehké k tancování, vzhledem k horkům, která jsou typická pro tuto oblast.“¹⁸³. Díky neziskové organizaci Chaco Checo soubor obdržel i několik originálních krojů přímo

¹⁷⁹ Rozhovor s Claudia Gómez de Kus, Silvia Noemí Kniz de Hopian, Melanie Ayelén Gutiérrez Rath, Československý spolek, Sáenz Peña, prosinec 2013. Archiv M. P.

¹⁸⁰ KROUS, Jindřich. *Kroje pro Čako*. [online].[cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.chacochecho.com/cs/aktuality/44/kroje-pro-cako>

¹⁸¹ *100 años de los checoslovacos en Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina*.

¹⁸² Rozhovor s Claudia Gómez de Kus, Silvia Noemí Kniz de Hopian, Melanie Ayelén Gutiérrez Rath, Československý spolek, Sáenz Peña, prosinec 2013. Archiv M. P.

¹⁸³ Los materiales voy adaptando según el diseño, sobre todo se busca comodidad, flexibilidad y que sean livianos a la hora de bailar, dado el calor que caracteriza a nuestra zona.

z Velkých Bílovic, které využívá k slavnostním přehlídkám a oslavě významných událostí krajské komunity.

Počátky Grupo Coral "Melodie" (Pěveckého souboru Melodie, dále jen Melodie) souvisí s působením prvního českého učitele Dalíboru Hoffmana, který v rámci vánočních oslav se svými žáky předvedl české vánoční koledy na náměstí San Martín v Sáenz Peña. Vánočním písním se dále věnoval jeho pozdější nástupce Roman Grossman. V posledních několika letech pěvecký soubor Melodie vede krajan Rodolfo Černík, dnes má kolem 15 stálých členů, tvořenými především starší generací, která se dvakrát do měsíce schází a pravidelně vystupují na akcích spolku.¹⁸⁴ Mezi repertoár zboru patří písně jako Červená sukýnka, Morava krásná zem, Červený šátečku, Na tú svatú Katerinu, Až ráno, Šly panenky silnicí, atd.

Hudbu při mnohých krajských oslavách zajišťovalo v Chacu několik krajských kapel, z kterých byla patrně nejslavnější kapela Vonka-Verbík.¹⁸⁵ V současné době víme pouze o aktivní činnosti hudební skupiny bratří Adámiků s názvem "Orquesta Malá strana", která v Sáenz Peña působí od konce 80. let a i nyní je mezi krajany stále velmi oblíbená. Nejedná se však o orchestr v pravém slova smyslu. Hlavního hudebníka Jorge Adámika doprovází jeho bratři na elektronické klávesy. Hudební zaměření skupiny dále popisuje krajská učitelka Radka Alvarez následně: „Krajané by ti řekli, že hraje českou hudbu, avšak já bych to nazvala spíše směsicí české dechovky a latinské hudby.“¹⁸⁶

7.2.1.5 Krajské muzeum

Málokterá krajská komunita v Jižní Americe disponuje vlastním krajským muzeem. V argentinském městě La Plata sice existuje v rámci Muzea cihel (Museo de Ladrillo) výstava pojednávající o životě významného krajana Francisca Ctíboru, který zde založil továrnu na výrobu cihel, avšak toto muzeum nelze v žádném případě porovnávat s Muzeem Jana Osyčky v Sáenz Peña.

S myšlenkou založení muzea odkazující na československou přítomnost již v 80. letech přišel tehdejší předseda Československého spolku Carlos Janík. K naplnění tohoto snu došlo až o několik let později. Dle vzpomínek krajanů podnítila znovu tuto myšlenku během svého působení v roce 2005 krajská učitelka Hana Hanušová. Pro muzeum byly vyhrazeny prostory přímo ve spolku. Roku 2007 bylo díky finančním darům z řad

¹⁸⁴ *100 años de los checoslovacos en Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina.*

¹⁸⁵ ČESAL, Blanka. Op. cit., 2012, s. 148.

¹⁸⁶ Rozhovor s krajskou učitelkou v Chacu Radkou Alvaréz, Sáenz Peña, prosinec 2013. Archiv M.P.

krajanské obce, ale také za značného přispění České a Slovenské republiky, muzeum slavnostně inaugurováno pod názvem Muzeum Jana Osyčky.¹⁸⁷ Ve stejném roce bylo muzeum navíc zahrnuto mezi chráněné městské památky.

Dnes expozici muzea tvoří knihovna s rozsáhlou sbírkou knih, které si s sebou první krajané přivezli z vlasti (odhaduje se až na 3 000 exemplářů), sbírky fotografií kulturních, tělovýchovných, společenských aktivit a taktéž čsl. doplňovací školy. Výstavky hudebních a pracovních nástrojů, věcí osobního vlastnictví zahrnující cestovní pasy a další pro vystěhovalce tehdy nutné dokumenty, vybavení kuchyní, nábytek, rodinné portréty, atd. Podoba muzea je neustále proměňována a jednotlivé exponáty stále aktualizované. Díky spolupráci s městem Velké Bílovice, jsou zde k vidění taktéž figuríny nesoucí originální bílovické kroje a různé porcelánové panenky.

Spolek nemá mezi svými členy žádného archiváře, jenž by mohl věnovat muzeu značnou pozornost a vytvořit soupis jednotlivých exemplářů a archiválií, který dosud muzeu chybí. Navíc ani samotní krajané ze Sáenz Peña mnohdy neví, co jejich muzeum nabízí. Kromě originálních desek s vážnou klasickou hudbou se jedná taktéž o knihy od 18. století dále, které se dnes nachází ve velmi špatném stavu.

7.2.1.6 Občanské sdružení Chaco Checo

Z iniciativy bývalého krajanského učitele Jindřicha Krouse vzniklo v roce 2007 v Libereckém kraji ve městě Mimoň Občanské sdružení Chaco Checo (české Chaco), které si dalo za cíl „pomoc největší krajanské komunitě žijící mimo Evropu, která se nachází v argentinské provincii Chaco. Jedná se především o pomoc v oblasti udržení české kultury a jazyka, ale také o finanční pomoc talentovaným krajanům, kteří chtějí studovat nebo se jinak vzdělávat v České republice, a nemají na to prostředky“.¹⁸⁸ Rok po samotném vzniku občanského sdružení, Chaco Checo rozšířilo své řady o představenstvo města Velké Bílovice. Toto město bylo osloveno

¹⁸⁷Jan Osyčka byl rodák z Velkých Bílovic, synovec Petra Šašvaty, který stejně jako jeho strýc hledal štěstí nejdříve v USA. Do Argentiny se dostal v předválečném období. V Sáenz Peña patřil mezi zakladatele prvního krajanského spolku Slávie, jehož prezidentem byl po celých 17 let.

ČESAL, Blanka. Op. cit. 2012, s. 137.

100 años de los checoslovacos en Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina.

¹⁸⁸ Vyjádření, že se jedná o největší krajanskou komunitu žijící mimo Evropu, je zavádějící. Jak už bylo vysvětleno dříve, největší krajanská komunita mimo Evropu se nachází ve Spojených státech amerických, o druhé a třetí místo se dělí Kanada a Argentina. Krajanská komunita v Chacu je však nepochybně největší českou komunitou jednak v rámci Argentiny, ale i celé Latinské Ameriky. KROUS, Jindřich. *V Mimoně vzniklo Občanské sdružení CHACO CHECO*. [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z:

<http://www.chacochecho.com/cs/aktuality/7/checoslovaco>

záměrně, jelikož právě z něj a jeho blízkého okolí emigrovalo během 20. a 30. let 20. století nejvíce moravských rodin, které se usadili v provincii Chaco na severu Argentiny, ve městě Saénz Peña. Během několika let své existence se Chaco Checo aktivně podílí na rozvoji kulturních aktivit nejen krajské komunity v Chacu, ale také u krajanů v "nedaleké" Paraguayi, kde zmíněný učitel J. Krous také působil. Od roku 2008 Chaco Checo pravidelně vysílá dobrovolnice, které v krajských komunitách po dobu jednoho měsíce vyučují lidový tanec a zpěv. Dále krajanům zprostředkoval během své existence např. florbalovou výstroj, 40 španělsko-českých slovníků, několik originálních moravských a velkobílovických krojů, českou literaturu, hudební nahrávky, atd.¹⁸⁹

Za největší úspěch sdružení Chaco Checo lze nepochybně považovat podepsání smlouvy o spolupráci mezi Velkými Bílovicemi a Sáenz Peña zastoupenými jejími starosty Marií Vlkovou a Gerardem Cipolinim z 1.10 2009.¹⁹⁰ Tímto, z mého pohledu nepochybně důležitým aktem, jako by se nám uzavíral pomyslný kruh vzájemné historie mezi oběma městy.¹⁹¹

¹⁸⁹ Dostupné na: <http://www.chacochecho.com/cs>

¹⁹⁰ *100 años de los checoslovacos en Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina.*

¹⁹¹ Vše začalo roku 1903, kdy se rodák a neúspěšný kandidát na starostu města z Velkých Bílovic, Petr Šašvata s rodinou, rozhodl hledat štěstí v zámoří. Od prvotního plánu odjed rovnou do Argentiny byl odrazen a osud jej zavedl do Texasu ve Spojených státech amerických, kde se Šašvata naučil důležité činnosti – pěstovat bavlnu. Život v Texasu však velkobílovického krajana nijak nenadchl, navíc jej tam začala sužovat zimnice. Po devíti letech se tedy s rodinou vydal do země, o které již dříve snil, do Argentiny. Počátky nebyly vůbec snadné. Šašvatovi se však podařilo položit pevné základy československé kolonie v Sáenz Peña a podnitit zde bujarý krajský život. Sám si tohoto úspěchu dlouho neužil. Roku 1920 se s podlomeným zdravím rozhodl ještě jednou navštívit svou matku v Československu. Zpátky se již nikdy nevrátil, dne 23. března 1921 podlehl rakovině žaludku ve své rodné obci. Petr Šašvata nikdy nemohl předpokládat, že po necelých 96 let od příchodu prvních Čechoslováků se naděje něčeho podobného, jako je navázání dohody o spolupráci mezi městem, na jehož založení se sám podílel, a svou domovskou obcí.

8 Vnímání českého původu současnými krajaný

V teoretické části práce byl vysvětlen proces akulturace a asimilace emigrantů v novém prostředí (viz. 3.3 Akulturace a asimilace krajanů v novém prostředí). S asimilací souviselo výrazné začleňování českých krajanů do kulturních vzorců a způsobu života Argentiny. Od ostatních obyvatel se čeští krajané snažili po dlouhou dobu jistým způsobem odlišovat. Mezi prvky, které měly zmírnit asimilační tlak nového prostředí a které měly zachovat jejich kulturní a etnickou specifičnost (jazyk, kultura, tradice, způsob života, atd.) patřily nepochybně iniciativy v podobě zakládání prvních krajaných spolků, vlastních škol, kostelů, vydávání periodik, atd. Této problematice se věnovala celá 5. kapitola.

Na základě dotazníkového šetření realizovaného v krajaných spolcích v Buenos Aires (Český dům a Sparta) a Sáenz Peña v Československém sdružení, jsem analyzovala vnímání českého původu současnými krajaný a zároveň hledala odpovědi na následující otázky:

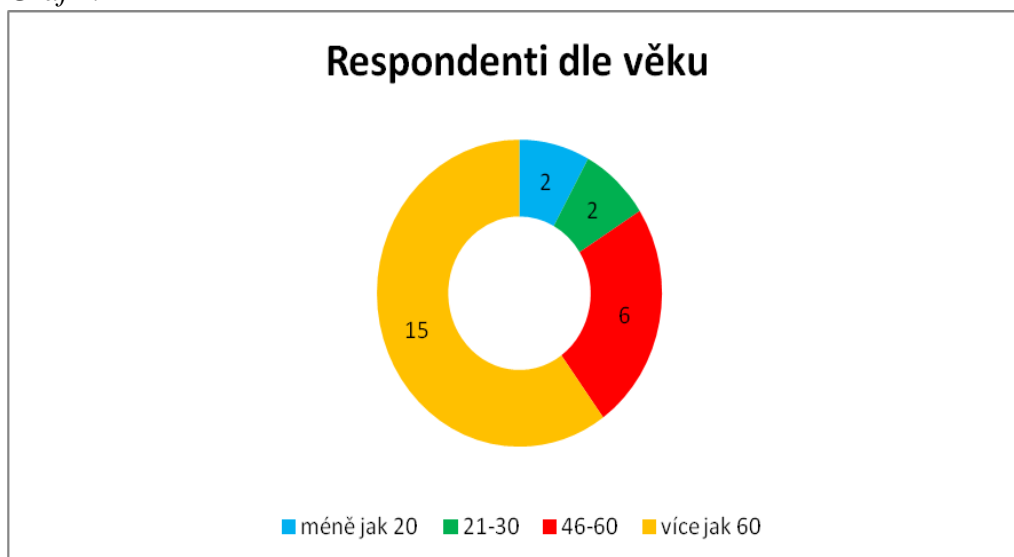
- 1) Jaké české tradice a zvyky se v současné době v krajaných komunitách v Argentině slaví?
- 2) Kdo má největší podíl na udržování českých zvyků a tradic. Krajaný spolek či rodina?
- 3) Jak dochází k předávání českých tradic a zvyků mezi jednotlivými generacemi krajanů?
- 4) Jakou roli hraje česká kuchyně, lidové písně a tanec v současných krajaných komunitách?
- 5) Jaká je úroveň znalosti českého jazyka, způsoby jeho udržování a předávání jeho znalosti mezi jednotlivými generacemi?

Poznatky z dotazníkového šetření jsou doplněny o skutečnosti vyplývající z předešlých kapitol a realizovaných rozhovorů. Za základní prvky identifikace s českým původem krajanů v Argentině byly vybrány český jazyk, zvyky, tradice, strava, folklór a krajané spolky.

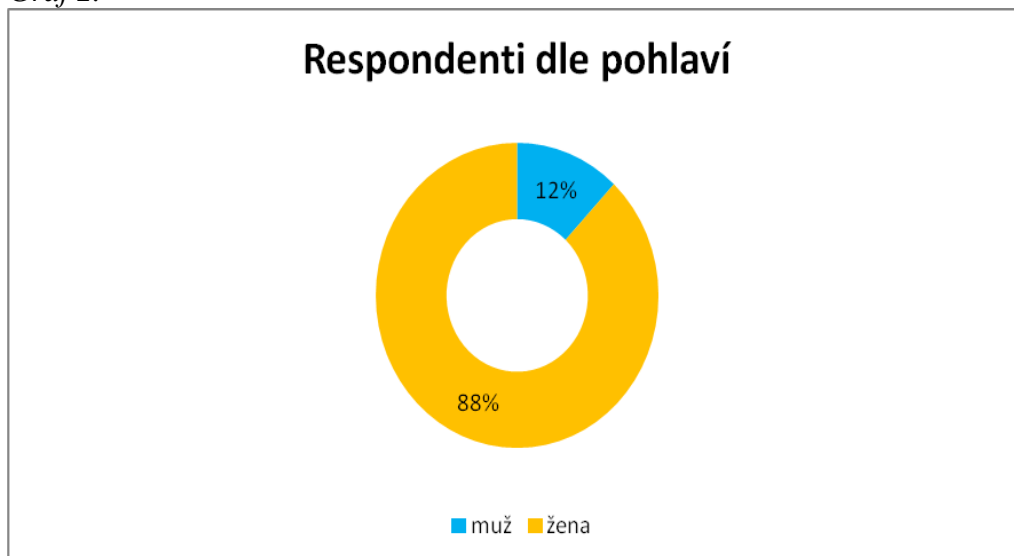
8.1 Výzkumný soubor

V rámci realizovaného dotazníkového šetření během období říjen až listopad 2013 v krajanských spolcích v Buenos Aires a Sáenz Peña bylo pracováno celkově s 25 dotazníky. Největší počet respondentů zastupoval věkovou kategorii 60 a více let, po 6 respondentech bylo ve věkovém rozmezí 46 – 60 let, pro střední generaci 31 – 45 se v žádném spolku nenašel zástupce vůbec. Kategorie méně jak 20 a 21- 30 let byla zastoupena v obou případech po 2 respondentech (*Graf 1*). Více jak 2/3 dotazovaných tvořily ženy (*Graf 2*).

Plné znění otázky: *Do které věkové skupiny patříte?*
Graf 1.

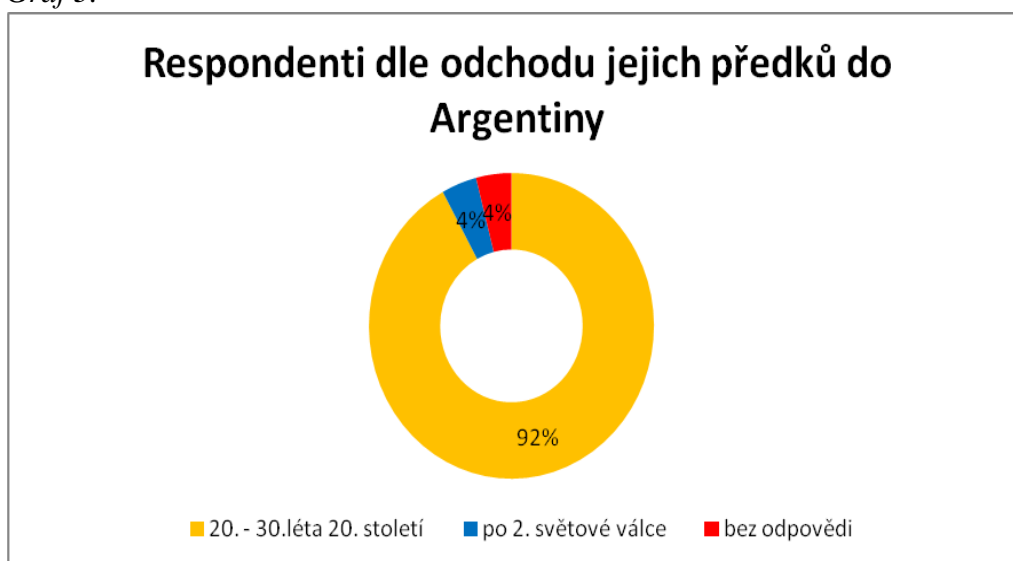

Plné znění otázky: *Jste?*
Graf 2.

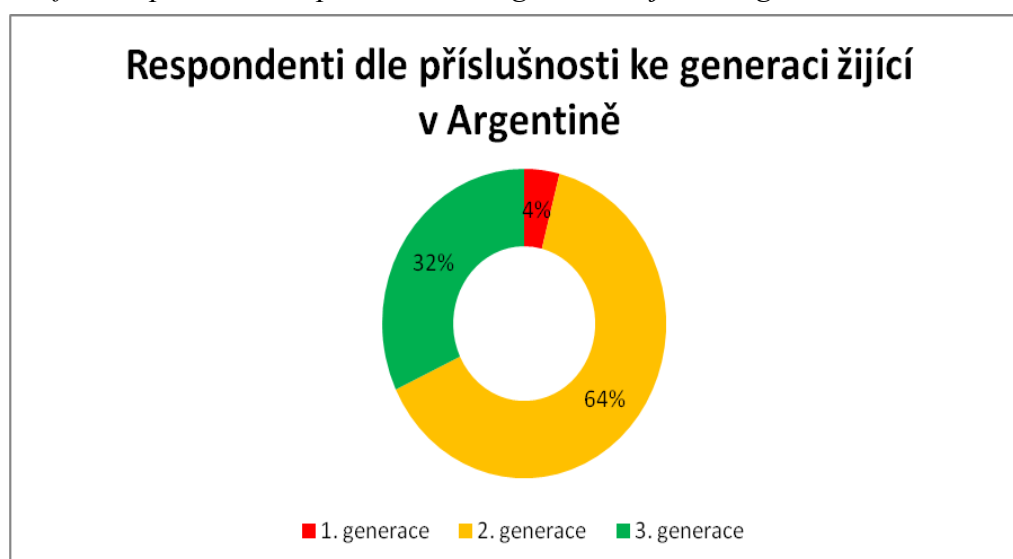

U většiny respondentů odpovídá příchod jejich předků hlavní emigrační vlně meziválečného období 20. a 30. let 20. století. Pouze 1 z dotazovaných uvedl příchod rodičů až po 2. světové válce, 1 dotazník zůstal na tuto otázku pravděpodobně pro neznalost nezodpovězen (Graf 3). Nadpoloviční polovina respondentů přísluší ke druhé generaci krajanů, 32 % dotazovaných k třetí generaci a 1 osoba zastupuje dokonce generaci první. Za první generaci jsem určila respondenty, kteří sami zažili příchod do Argentiny, druhá generace pak představuje první generaci narozenou v Argentině a tak dále (Graf 4).

Plné znění otázky: *Ve kterém roce a kdo z Vašich příbuzných odešel z České republiky?*
Graf 3.

Graf 4. Respondenti dle příslušnosti ke generaci žijící v Argentině

8.2 České tradice a zvyky

Jednotlivé tradice a zvyky podléhají vývojem lidské společnosti mnohým změnám. Při jejich dodržování a slavení dochází k jejich uzpůsobování aktuálním potřebám dané komunity dle místa a času. Pozorovatel vnímá aktuální stav tradice. Tradice může vzniknout i v současnosti a být přitom chápána jako jev dávno existující. V tomto smyslu je považována za důležitou součást představ o skupině (národu, kmeni atd.), které ji zakotvují hluboko v čase, tj. v dávné, byť nejasné minulosti¹⁹².

Z dobového krajanického tisku a na základě realizovaných rozhovorů je možné vysledovat některé tradice a zvyky, které první čeští krajané po příjezdu do Argentiny ještě po jistou dobu udržovali v tradiční podobě, jak byli zvyklí z domova. Jednalo se především o oslavy výročních zvyků, jakými byly např. Vánoce a Velikonoce.

Z rodinných zvyků byla pravděpodobněji nejudržovanější zvyklostí „česká“ svatba, která trvala mnohdy až týden. Někteří pamětníci z Chaca vzpomínali, jak byli oddáni českým knězem a vdaným ženám byl uvázán v den svatby o půlnoci šátek jako znak provdané ženy.¹⁹³

8.2.1 Dodržování českých tradic a zvyků v Argentině

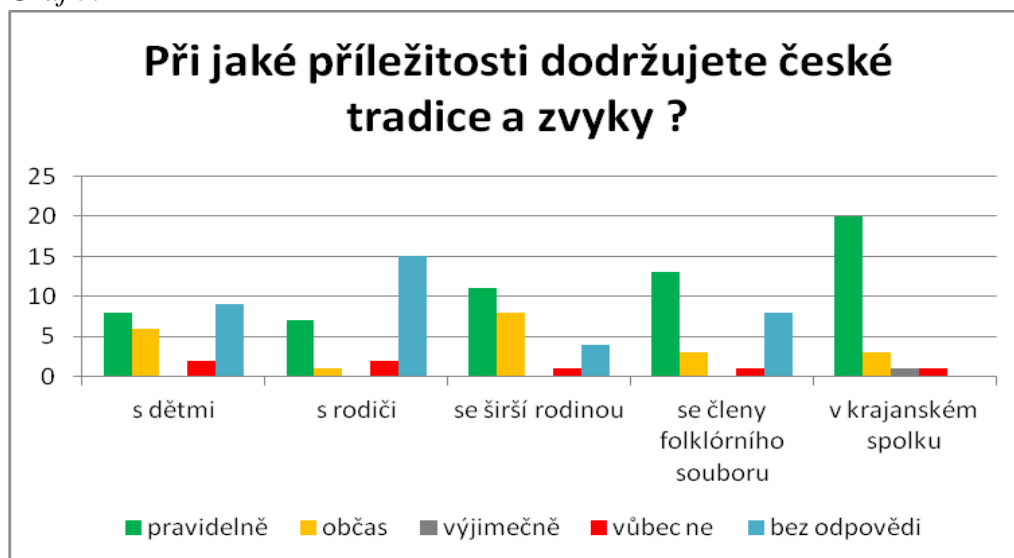
Jak je možné vyčíst z (*Grafu 5*), největší podíl na dodržování českých zvyků a tradic mají krajanické spolky a folklórní soubory (v případě Argentiny taneční a pěvecké). Vzhledem k věkovému složení respondentů není překvapující slabý výsledek u dodržování českých tradic a zvyků s rodiči. Alarmující se může jevit fakt, že pouze 32% dotázaných respondentů uvedlo, že dodržuje české tradice a zvyky v užším rodinném kruhu.

¹⁹² SVOBODA, Michal. „Vynalézání tradic“. *AntropoWEBZIN* [online]. 2005, č. 01,[cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/vynalezani-tradic>

¹⁹³ Rozhovor s Valerio a Elena Bařinovi vedla Markéta Pířová a Marketa Reřov, 19. 10. 2013. Sbirka eřt krajan v Argentině, Digitální sbirky COH SD AV R.

Plné znění otázky: *Dodržujete české tradice a zvyky? Při jaké příležitosti?*

Graf 5.

8.2.1.1 Výroční zvyky

Při dotazu na dodržování jednotlivých výročních zvyků nejvíce respondentů reagovalo pozitivně na výroční zvyky spojené se slavením Vánoc a Velikonoc. Oba výroční zvyky jsou však v obou zkoumaných krajských komunitách spojené spíše s přípravou a konzumací k tomu určených českých pokrmů než dodržováním typických českých zvyklostí. Pouze 2 z oslovených respondentů uvedlo, že o Vánocích drží půst a zpívají české koledy. I když se koledy již nezpívají během vánočních svátků přímo v rodinách, vynahrazují tuto skutečnost alespoň vánoční besídky pořádané českými učiteli při závěrečných hodinách češtiny na konci semestru. Navíc při posuzování zjištěných skutečností je třeba mít na mysli geografickou polohu Argentiny, nacházející se na druhé straně zeměkoule, kde během prosince právě začíná léto, teploty přesahují více jak 30° C a Argentině čekají hlavní letní prázdniny.

I oslava Velikonoc je pro krajany spojená s konzumací českých pokrmů. Nejvíce krajané jmenovali, že o Velikonocích jí vajíčka, postní karbanátky, vánočku a perníky. V krajských spolcích Český dům a Sparta uvedla většina respondentů, že na Velikonoce ještě barví vajíčka a někteří dokonce pletou i pomlázku. Předpokládám však, že malování vajíček probíhá spíše v rámci krajských spolků než jako individuální aktivita v rodinách. Soudím tak dle faktu, že během působnosti krajské učitelky Venduly Hingarové Vlkové proběhla speciální velikonoční dílna v prostorách Českého domu, odkud může pocházet impuls pro znovuoživení této tradice, stejně jako od předchozích krajských učitelů, kteří v Buenos Aires působili dříve.

Několik krajanů uvedlo také, že slaví Tři krále a masopust. Způsob slavení těchto svátků však už více nespecifikovali. Pouze respondentky z krajského spolku Sparta slavení masopustu popsaly, že je slaven taneční zábavou.

V dotazníku byl krajanům ponechán prostor pro doplnění dalších jimi slavených výročních oslav. Zatímco všichni respondenti z Československého sdružení tuto kolonku nechali bez povšimnutí, krajané v Buenos Aires uvedli dále, že pořádají pravidelně Vinobraní, Májku, oslavy sv. Mikuláše, zabijačky a zástěrkové zábavy. Jedná se o slavnosti, které měly svoji tradici již ve vrcholných dobách krajského života a na které se v současné době snaží druhá a třetí generace českých potomků z Českého domu opět navázat.

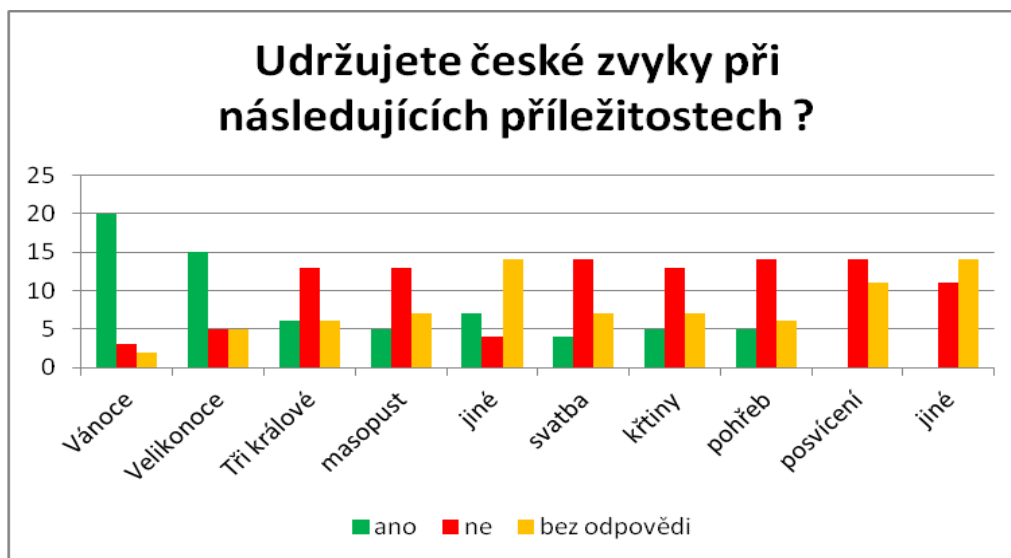
Zajímavé je, že ani v jednom spolku do výročních zvyků neuvedli oslavy vzniku Československa, které se v jisté míře udržovaly i v těžkých dobách poválečných let a čile se slaví až do dnešních dní. V Buenos Aires je oslava vzniku Československa v posledních letech organizována ZÚ v reprezentativních prostorách rezidence českého velvyslance v Buenos Aires. Ve městě Sáenz Peña se naopak slaví společným obědem a vystoupení krajského tanečního souboru v prostorách Československého sdružení. V obou případech je vždy na začátku ceremonie zpívána česká, slovenská a argentinská hymna.

8.2.1.2 Rodinné zvyky

Při zjišťování dodržování rodinných zvyků ve zkoumaných krajských komunitách bylo zjištěno, že se dnes již prakticky nic neslaví a neudrhuje. I přestože je možné z grafu vyčíst reakce respondentů na slavení svatby a křestu, je jejich specifikace dále neupřesněna. Domnívám se, že mnoho krajanů předpokládalo, že se tyto události slaví všude stejně a proto získané odpovědi nepokládám za zcela relevantní. Zatímco první krajané hledali své životní partnery mezi sebou samými, pro další generace jsou již velmi typická manželství smíšená a tím si i vysvětlují ztrátu českých zvyklostí při tomto obřadu.

Zajímavým faktem je skutečnost, že dotazovaní v Československém sdružení uvedli, že se při pohřbech krajanů dodnes zpívá česká hymna. V rámci pobytu v Sáenz Peña jsem měla možnost navštívit i nejstarší místní hřbitov, který založila rodina Petra Šašvaty. Zde mě zajímaly české a španělské nápisy na hrobech krajanů. Při posledním rozloučením s nebožtíky však významně převládaly španělské nápisy nad českými.

Plné znění otázky: *Udržujete české zvyky při následujících příležitostech?*
 Graf 6.

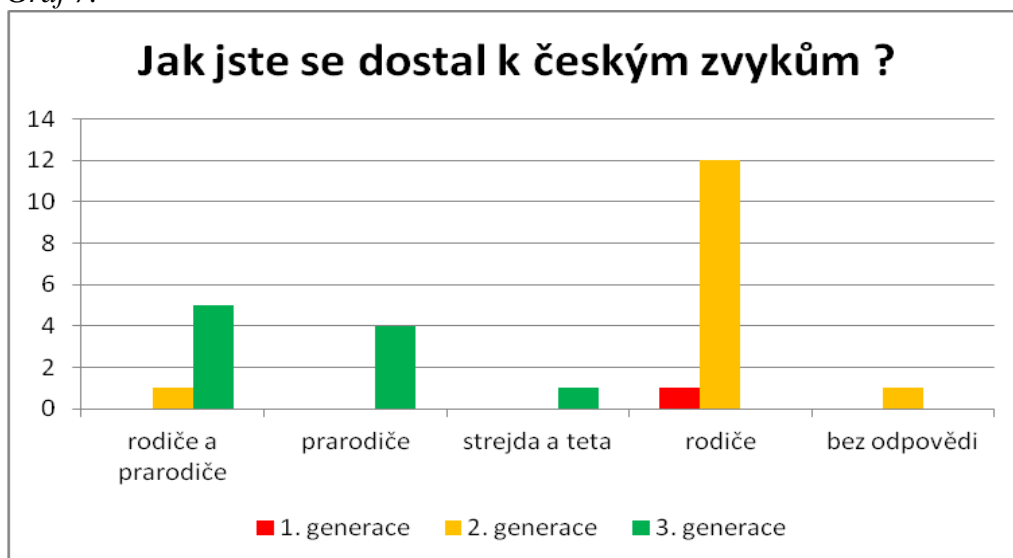

8.2.1.3 Předávání českých tradic a zvyků mezi jednotlivými generacemi

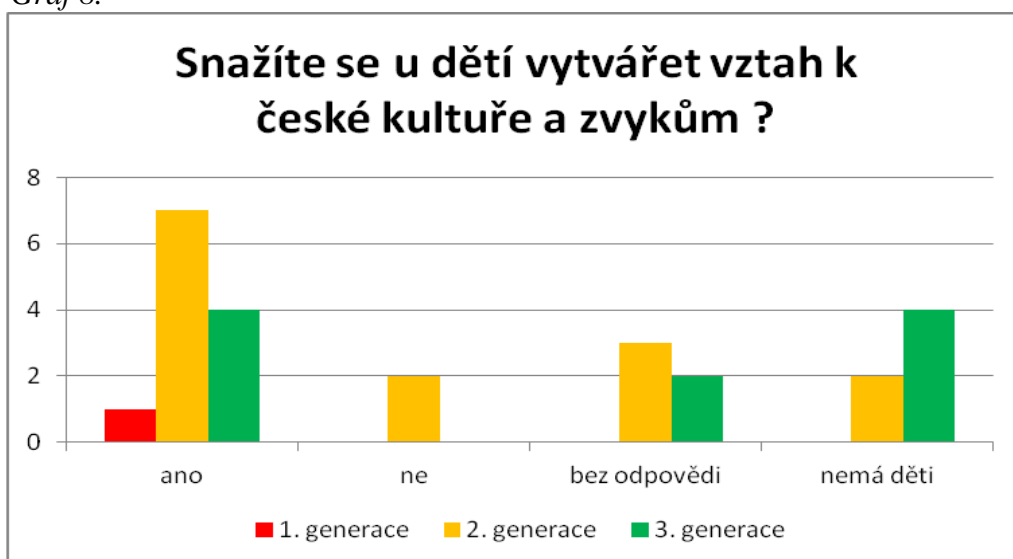
Velmi důležitou roli v předávání zvyků a tradic dané kultury vždy měla a dosud má nepochybně rodina. Jak je možné vyčíst z uvedeného grafu (*Graf 7*) nejvíce respondentů druhé generace (prakticky první generace potomků Čechů narozených v Argentině) uvedla, že vztah k české kultuře u nich budovali právě rodiče. Doplnující otázkou jsem v dotazníku zjišťovala, jakým způsobem je k tomu rodiče vedli. Mezi nejčastějšími odpověďmi patřila především jednoslovná vyjádření typu: doma jsme mluvili česky, tanec, zpěv, hudba, jídlo, divadlo, dějiny České republiky, zvyky, mluvili pěkně o České republice, psaní, čtení, schůzky ve spolku, dopisy, krajanské slavnosti, gymnastika, kamarádky.

Zajímavý je fakt, že pouze polovina respondentů druhé generace dále přenášela tradice a zvyky na své děti (*Graf 8*). Pokud se vyjádřili kladně ohledně utváření vztahů k české kultuře a zvykům u svých dětí, tento proces dále nekomentovali. Výjimku představovalo několik respondentek ze spolku Sparta a 1 respondentka z Českého domu, které tento přenos popsaly opět v heslech: taneční zábavy, mluvím o aktivitách spolku, čtu jim o České republice, zvyky, jídlo, tak jak mí prarodiče. Respondenti třetí generace (prakticky druhé generace potomků Čechů narozených v Argentině) nejvíce uváděli, že je k tradicím přivedli prarodiče.

Plné znění otázky: *Jak jste se dostal k českým zvykům, kdo vás k nim přivedl?*
 Graf 7.

Plné znění otázky: *V případě, že máte děti. Snažíte se u nich vytvářet vztah k české kultuře a zvykům?*
 Graf 8.

8.3 Česká kuchyně

Česká kuchyně a pokrmy hrají v současné době nepochybně stále důležitou roli ve většině krajanských komunit v Argentině. Nenajdeme snad žádnou důležitou krajanskou oslavu, která by se konala bez slavnostního obědu či večeře. Společné jídlo se stává důležitým podmětem pro společné setkávání krajanů a takovéto události mají největší návštěvnost vůbec. Česká jídla mnohdy nechybí ani na žádném festivalu "emigrantů", které mají v současné době v Argentině velkou popularitu. Krajanské spolky získávají prodejem "českých specialit" navíc další finanční zdroje pro svou činnost.

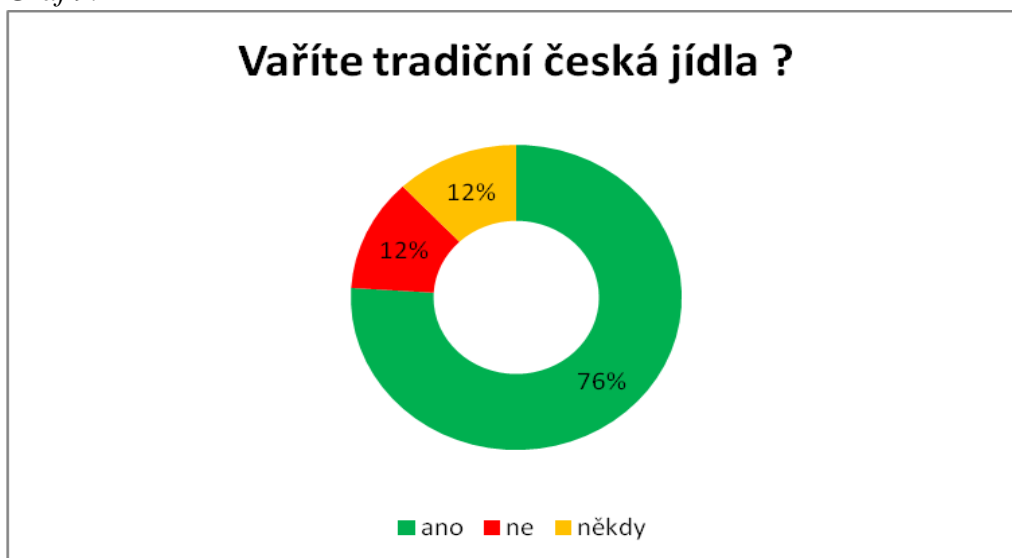
Při pobytu v krajanských komunitách jsem se snad nesetkala s žádným krajanem, jehož první asociace na české kořeny nesouvisela s českým jídlem a pitím. Často je možné pozorovat skutečnost, že znalost českých receptů a kuchyně se jako jedna z mála tradic nejvíce zachovala a dochází k jejímu soustavnému předávání z generace na generaci ve většině rodin, i přestože mnohdy její členové už česky nemluví či se jinak více v krajanské činnosti neangažují.

S přítomností českých učitelů můžeme sledovat zavádění pravidelných hodin vaření, které jsou mezi krajany velmi oblíbené. Je překvapivé, že ani v Buenos Aires ani v Sáenz Peña už nefunguje vyloženě česká restaurace, které v českých komunitách dříve existovaly soudě dle vzpomínek pamětníků, reklam a inzercí v dobovém krajanském tisku.

Ve městě Sáenz Peña dlouhou dobu hrálo důležitou roli již zmíněné Zemědělské sdružení Jednota, ve kterém krajané vyráběli uzeniny a zpracovávali maso dle tradičních českých způsobů. K prodeji zde byly i české koláče a štrúdlý. Uzeniny podle českých receptů se zde dají koupit dodnes. Na venkově se navíc dlouhou dobu udržela tradice zabijaček.

Výsledky dotazníků jen potvrzují tvrzení ohledně znalosti a samotného vaření českých receptů (*Graf 9*). Jak je možné vyčíst, většina dotazovaných sama aktivně česká jídla vaří. Mezi nejvíce zmiňovaná jídla, která krajané dodnes vaří, patřil např. guláš, knedlíky (slané i sladké), paprikáš, vepřo-knedlo-zelo, bramboráky, řízky s bramborovým salátem, šunkofleky, hrášek s mrkví, uzené maso, svíčková, omáčky, čočka, polévky, karbanátky, placky, štrúdl, bábovka, buchty, perníčky, koláčky a další cukroví. Pouze 2 respondenti uvedli, že ještě doma dělají sami klasický chleba.

Plné znění otázky: *Vaříte tradiční česká jídla? Pokud ano, jaká?*
Graf 9.

8.4 Hudba a tanec

8.4.1 Lidové písně, dechovka a pěvecké sbory

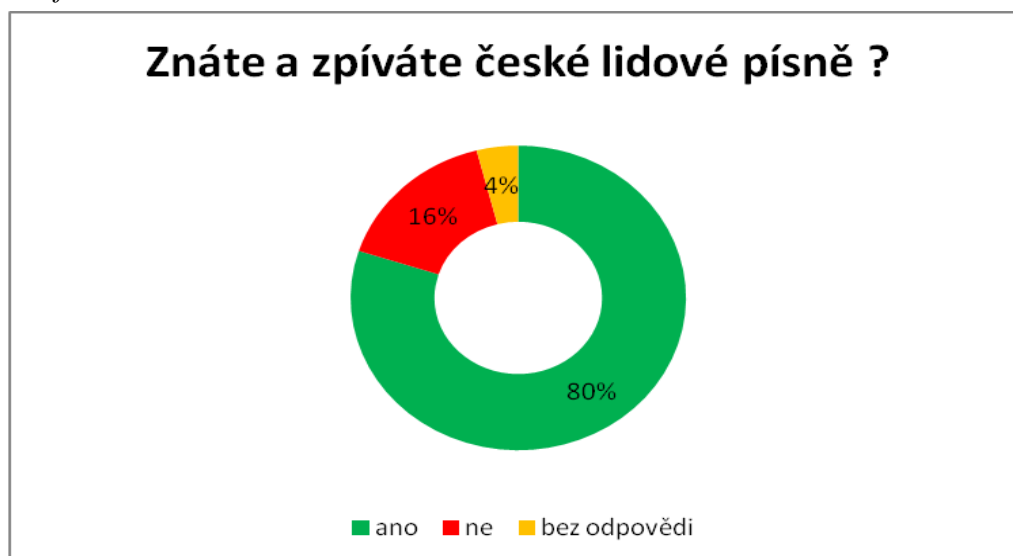
Hudba a tanec byly od nepaměti povinnou součástí většiny krajanských oslav a významných událostí. Ze vzpomínek krajanů, dobového tisku a pozvánek na tyto události víme o existenci mnohých hudebních kapel, které hrávaly na tanečních zábavách po divadelních představeních. V Chacu mezi nejznámější patřila kapela Verbík-Vonka v Buenos Aires zase orchestr Aloise Paducha. V současné době je při většině oslav česká hudba a lidový folklór nahrazován spíše argentinskými a dalšími latinskoamerickými rytmy. I kapel s českým repertoárem výrazně ubylo. V současnosti víme pouze o kapele Malá strana ze Sáenz Peña.

V období po roce 1989, kdy se opět začalo navazovat na vztahy mezi krajany a mateřskou zemí, hrál důležitou roli pro šíření lidovek, dechovky a dalších českých písní krajanský rozhlas, který krajané provozovali již dříve. V novodobé historii se o jeho obnovení pokusili krajané v Chacu i v Buenos Aires. Dnes už funguje pouze vysílání rádia v Chacu, které však není typickým krajanským rádiem, jelikož jeho majitel nemá s Čechy ani Slováky nic společného a ve svém vysílacím čase již pouští repertoár různorodých

žánrů z celého světa. Organizované zpívání českých písní je odkázáno na pěvecké soubory Rozmarýn v Buenos Aires a Melodii v Sáenz Peña.¹⁹⁴

Na otázku ohledně znalosti českých lidových písní většina respondentů reagovala velmi pozitivně (*Graf 10*). Jako nejoblíbenější písně krajané nejvíce zmiňovali Jiřiny; Chaloupky pod horami; Tancuj, tancuj vykrůcaj; Kolíne, Kolíne; Červená sukýnka; Morava, krásná zem; Šly panenky silnicí; Holka modrooká; Červený šátečku; Na tú svatú Katerinu, Až ráno. Dále písně Ta naše písnička česká, Bílé konvalinky, Škoda lásky, Cikánka a Kde potok lučinou. Někteří z respondentů dokonce uvedli mezi lidové písně i českou hymnu.¹⁹⁵

Plné znění otázky: *Znáte a zpíváte české lidové písně? Pokud ano, uveďte 3 nejoblíbenější.*
Graf 10.

¹⁹⁴ Nepochybných úspěchů se podařilo dosáhnout v rámci šíření vážné klasické hudby významných českých umělců, Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů, Antonína Dvořáka, Zdeňka Fibicha a dalších, jejichž díla se podařilo díky práci Anny Janků a dalších krajanů především z Buenos Aires zapsat do povědomí argentinské společnosti. V dnešní době především díky hudebnímu festivalu Pražské Jaro.

¹⁹⁵ V odpovědích se dále objevily písně "Pivo už není" a "Mistrinka" u kterých se mi nepodařilo dohledat jejich oficiální název. V případě Mistrinky měli respondenti spíše na mysli slováckou dechovou hudbu Mistríňanka. Jelikož tato odpověď byla pouze u několika respondentů z Českého domu, je možné, že tento název mají spojený především díky tanečnímu souboru Sokol.

8.4.2 České tance a taneční soubory

Jak to bylo v případě tradiční hudby a jídla, ani tanec nechyběl v programu žádného krajanického spolku a víme o mnohých tanečních zábavách a veselicích, které krajané pořádali. V dnešní době má v krajanických spolcích snad největší potenciál k získání mladých členů, jak se potvrzuje v případě obou tanečních souborů Moravanka ze Sáenz Peña a Sokol z Buenos Aires, kde mládež, adolescenti a děti tvoří největší část souboru. Svou zásluhu zde mají nepochybně argentinské festivaly. Díky pravidelným zkouškám souboru a možnosti prezentovat se v rámci různých festivalů na veřejnosti mají tanečníci příležitost pravidelně se scházet a prezentovat se i mimo krajanickou komunitu. Za lidový tanec v rámci emigrantských festivalů je dokonce možné v Argentině získat i různá ocenění.

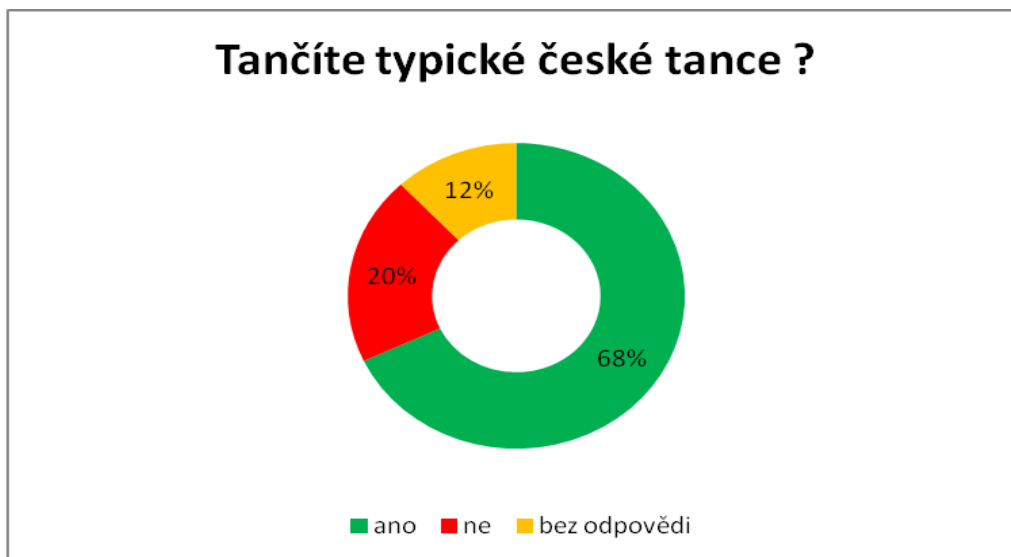
V repertoáru obou zmíněných tanečních souborů je možné pozorovat určité odlišnosti. Taneční soubor Sokol v Buenos Aires, který vede po mnoho let krajanica Anna Souchop, se vyznačuje repertoárem starších tanců předváděných na českou dechovou hudbu. V repertoáru souboru Moravanka je zřejmý vliv vedení odborných učitelek tance a poznamenán přítomností českých učitelek lidových tanců z oblasti Velkých Bílovic. Výrazně vyšší zastoupení zde mají i dospělé páry. V obou tanečních souborech je obvyklé, že je-li zde zastoupen taneční pár z řad manželů, pouze jeden z partnerů má české kořeny.

Taneční vystoupení jsou prezentována v českých krojích, které slouží jako symbol odkazující na původ jeho nositele. Zpočátku byly současnými krajanami využívány kroje původní, jež si s sebou první emigranti do nové vlasti dovezli, nebo jim je rodinní příslušníci z domova poslali. Nyní krajané disponují kroji novými, poskytnutými díky přičinění české ambasády nebo občanského sdružení Chaco Checo. Krajané ze Sáenz Peña si sami podle dostupných možností šijí kroje vlastní.

Kromě tance jsou české kroje využívány, jak tomu bylo i dříve, při slavnostních příležitostech, jakými jsou např. návštěva významných reprezentantů z České a Slovenské republiky, státních svátků, oslav vzniku Československa, slavnostních průvodů a při soutěžích královen krásy.

Plné znění otázky: Tančíte typické české tance? Pokud ano, které?

Graf 11.

V dotazníkovém šetření, celých 68 % respondentů uvedlo, že české tance znají a tančí (Graf 11). Mezi nejoblíbenějšími tanci nejčastěji zmiňovali waltz, valčík a polku. V krajských spolcích v Buenos Aires měl ještě zastoupení tanec "beseda", který členky Sparty tančí společně s členy Českého domu. V Českém domě dále vyjmenovali tance z repertoáru tanečního souboru Sokol, jakými jsou "Andulka", "Kolo", "Mistrinka", "Kracipolka", "Letochova" a "Cupek".

8.5 Český jazyk

V evropském kontextu bývá za hlavní znak identity označován jazyk, kterému je připisována hodnota v podobě „kulturního kapitálu“.¹⁹⁶ Za kulturní kapitál u krajských komunit v Argentině považují za vrcholných dob své činnosti nepochybně pestrou divadelní produkci (kde čeština představovala hlavní nástroj komunikace), krajské periodika a čilou spolkovou činnost a aktivity. Důležitou roli představovalo zakládání doplňovacích škol, které měly zajistit předávání nejen českého jazyka, ale i kultury budoucím generacím.

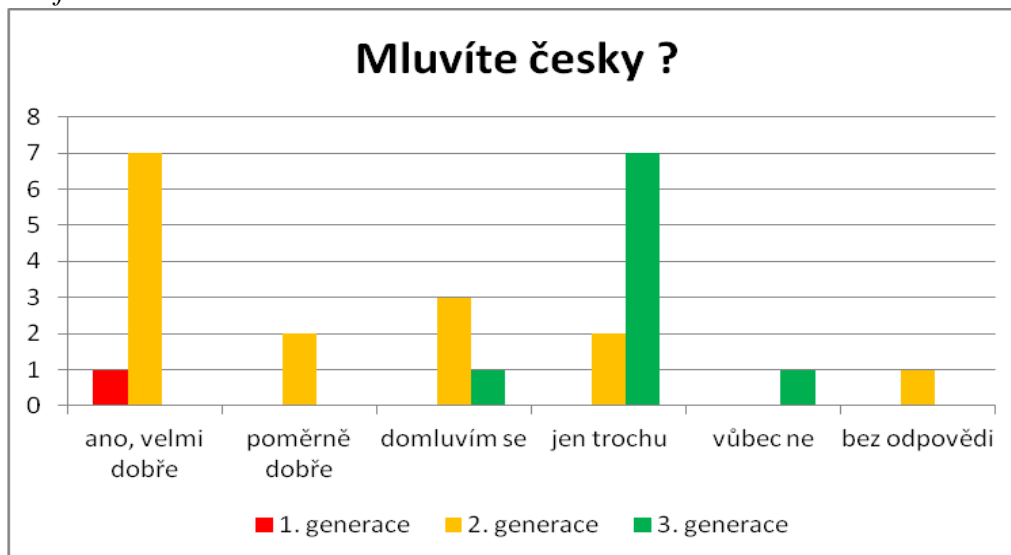
Dnes jsme svědky skutečnosti, kdy česky v krajských komunitách, ale i mimo ně, mluví pouze starší generace potomků prvních Čechů, kteří mnohdy sami pamatují vrcholné doby krajské činnosti a běžně se během jejich dětství a mládí hovořilo doma česky.

¹⁹⁶ ŠATAVA, Leoš. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. Vyd. 2., Ve SLONu 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, s. 30.

U následujících generací znalost češtiny již rapidně klesá. Současná střední generace (45 - 60) česky mluví pouze málo, nejmladší generace nemluví skoro vůbec.

Plné znění otázky: *Mluvíte česky?*

Graf 12.

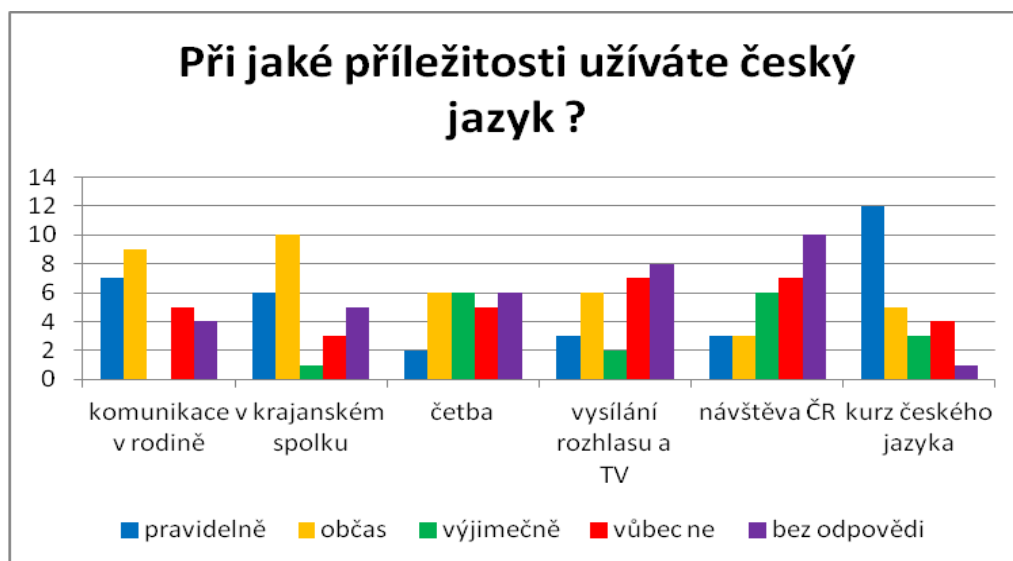
Jak můžeme pozorovat (Graf 12), nejvíce respondentů druhé generace hodnotila svou znalost češtiny pozitivně. Nejvíce odpovídali, že česky mluví velmi dobře, domluví se a poměrně dobře. Je třeba brát v úvahu, že většina respondentů tuto odpověď zakládala na svém subjektivním hodnocení. Mnou získané zkušenosti vypovídají o faktu, že většina reprezentantů druhé generace, kteří se dotazníkového šetření zúčastnili, mluví opravdu dobře a i nyní jsou schopni komunikovat v češtině bez větších problémů. Jejich mluva často zahrnuje mnoho výrazů, které se doma v současné době již běžně neuvádějí. U některých krajanů je dokonce stále zakořeněný moravský dialekt. Běžnou praxí bývá, že pokud se krajané potřebují rychle o něčem vyjádřit nebo neznají již český ekvivalent, uchylují se ke španělštině. Nepochybně by bylo zajímavé věnovat se v budoucnu i této tématice více.

Mladší generace se vyjádřily, že česky mluví jen trochu, což odpovídá zcela skutečnosti. Většinou znají pár základních frází či vět a nejsou schopni delší konverzace.

V dotazníkovém šetření by bylo vhodné zahrnout pro příště i otázky týkající se schopnosti česky číst a psát. Z vlastní zkušenosti mě překvapilo, kolik krajanů starší generace ovládá češtinu, psaní a čtení některým již činí větší potíže.

Plné znění otázky: *Pokud hovoříte česky, při jaké příležitosti češtinu používáte?*

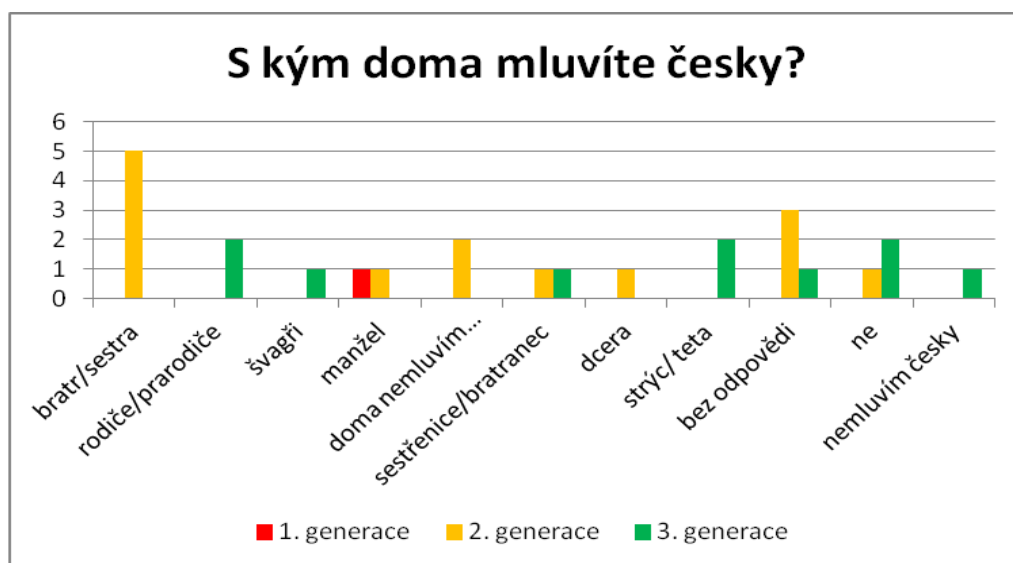
Graf 13.

Češtinu v současné době využívají krajané při hodinách českého jazyka či při dalších aktivitách pořádaných krajským spolkem (Graf 13). V rodinách se udržela hlavně u představitelů druhé generace, kdy respondenti nejčastěji odpovídali, že doma mluví s nejbližší rodinou (sourozenci, manžel) viz. Graf 14. Slabých výsledků bylo zjištěno v případě četby a poslouchání českého rozhlasu. Obě krajské komunity mají jednak k dispozici krajské knihovny, kde je možné najít klasickou českou beletrii a romány, ale i současnou tvorbu. Knihovny jsou průběžně každým rokem krajskými učiteli doplňovány. Zájem je v obou případech velmi slabý. V případě krajské knihovny v Buenos Aires je mezi krajaney největší zájem hlavně o české filmy, hudbu či kuchařky. Kromě českých knih, mají krajané možnost vypůjčení děl některých českých autorů, jejichž díla jsou přeložena do španělštiny. Respondenti třetí generace doma češtinu nevyužívají v dnešní době vůbec.

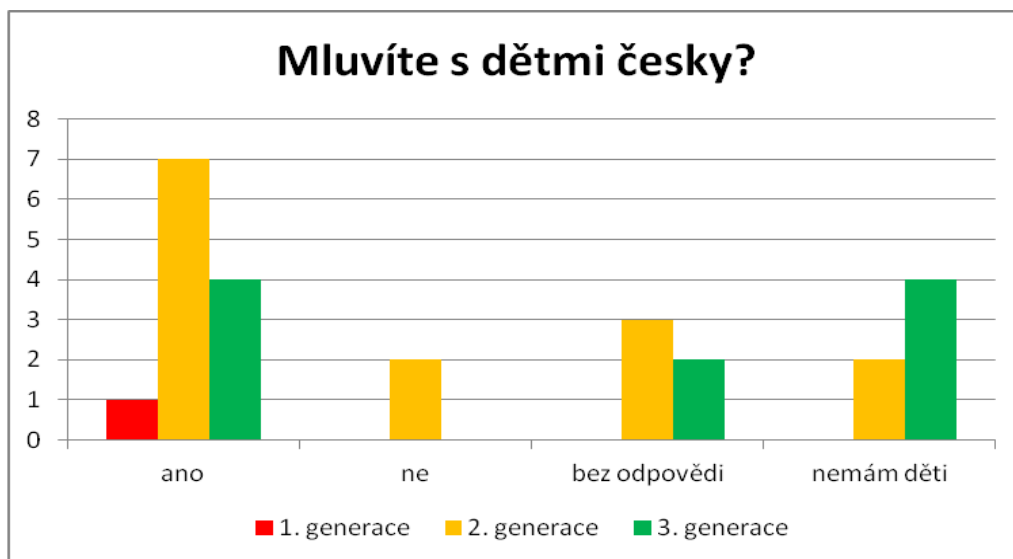
Plné znění otázky: *Pokud mluvíte v rodině česky, s kým?*

Graf 14.

Plné znění otázky: *V případě, že máte děti. Hovoříte s nimi česky?*

Graf 15.

Nadpolovční většina respondentů druhé generace uvedla, že s dětmi doma česky mluví. Zůstává však diskutabilní na jaké úrovni probíhá daná konverzace vzhledem k jazykové vybavenosti třetí generace.

9 Závěr

Hlavním cílem této práce bylo jednak zmapovat podobu současného krajanského života v Buenos Aires a Sáenz Peña a také zachytit vnímání českého původu a krajanských spolkových aktivit současnými krajany napříč jednotlivými generacemi. I když je název práce pojat obecně v duchu československé emigrace, tak prostor byl dán především českým krajanům. V textu je však možné najít četné zmínky i o slovenské přítomnosti. Během psaní této práce bylo zjištěno, že již od počátku příchodu prvních československých krajanů do Argentiny, Češi a Slováci zakládali vlastní uskupení, která měla odlišný vývoj a dynamiku. To však neznamená, že se aktivity těchto dvou skupin různě neovlivňovaly a dodnes neovlivňují. Nezapomeňme, že nejen Československé sdružení v Sáenz Peña stále slouží jako spolek sdružující jak Čechy, tak i Slováky.

V práci jsem ukázala, že počátky krajanského života v Argentině nebyly nikterak lehké. Obecně je možné vysledovat několik základních znaků, které byly pro nově vznikající spolky charakteristické. Nejvíce československých emigrantů do Argentiny přišlo během 20. a 30. let 20. století. Po překonání počátečních ekonomických problémů se mohli více spolkově angažovat. Během meziválečného období docházelo k zakládání mnoha nových spolků a zájmových uskupení s kulturním a tělovýchovným programem, vydávání vlastního krajanského tisku či k stavbě československých doplňovacích škol. Tato činnost, ať již v Buenos Aires nebo Sáenz Peña, vycházela ze společně sdílených hodnot svých členů a snahou o zachování národní identity. Obě krajanské komunity se během své existence potýkaly se zásadními problémy v podobě financování spolkových aktivit či kolísavým počtem členů, kteří měli zájem aktivně se podílet na utváření krajanského života.

Velké změny přinesla 40. léta 20. století, během kterých docházelo k postupnému omezování, v některých případech dokonce k úplnému úpadku, krajanských aktivit, způsobených rozhodnutím Perónovy vlády o zákazu činnosti slovanských spolků, které představovaly potenciální hrozbu přenosu komunistických myšlenek z původní vlasti. Spolková činnost byla výrazně omezena, byly zrušeny československé doplňovací školy a mnoho krajanů se již ze strachu či z jiných důvodů přestalo jakkoliv dále spolkově angažovat. Ještě několik málo let po tomto zásahu do krajanské činnosti se podařilo, již však nepravidelně, pořádat činnosti spojené s ochotnickým divadlem či sportovními

aktivitami v rámci tělovýchovných jednot, které byly mezi krajany velmi oblíbené. I tyto aktivity postupem času odezněly a setkávání krajanů se omezila pouze na vzájemné přátelské návštěvy.

Poněkud mírnější dopad doby můžeme pozorovat v krajanské komunitě v Sáenz Peña, která měla výhodu vzdálenější polohy od hlavního města. Tak jak bylo dokázáno v rámci jedné z kapitol této diplomové práce, významnou úlohu zde sehrálo nepochybně zemědělské družstvo Jednota, církve a tělovýchovné spolky, jenž umožňovaly krajanům i během takto nepříznivé doby být stále mezi sebou v kontaktu. Zde sehrály významnou roli taktéž vzájemné příbuzenské vztahy mezi jednotlivými krajany. Mnohaletá odmlka mezi krajany a mateřskou zemí, ovlivněná nepochybně polickými událostmi 2. pol. 20. století v obou zemích, však výrazně ztížila šíření české kultury a jazyka následným generacím.

Významný okamžik pro obnovení vzájemných vztahů mezi krajany a Českou republikou přinesl rok 1989. Hlavně činnosti velvyslankyně České republiky v Argentině Edity Hrdé je připisován největší podíl na znovunastartování krajanského života v této latinskoamerické zemi. Představitelé druhé a třetí generace krajanů se začali znovu zajímat o spolkový život a dodnes se snaží znovunavázat na tradice původní. K nejoslavovanějším událostem krajanských spolků tak dodnes patří vznik Československa, i když se před více jak 21 lety rozdělilo na Českou republiku a Slovenskou republiku.

V porovnání s předešlým obdobím narážíme v podobě krajanského života na několik zásadních změn. Nejvíce alarmujícím prvkem v krajanských komunitách je postupné vytrácení se českého jazyka. S každou následující generací je znalost češtiny nižší. Dříve byla její výuka koncipována pro děti krajanů, dnes se jí nejvíce účastní nejstarší generace, které mnohdy samy dřívější výuku pamatují. V současnosti ve spolecích a také během vzájemného setkávání španělský jazyk výrazně, neli zcela převládá nad českým. Zcela výjimečně narážíme v krajanských komunitách na česky psaný projev v podobě krajanského tisku, který byl dříve rozšířený, vezmeme-li v úvahu množství rozličných česky psaných periodik vycházejících v krajanských komunitách v Argentině. Možné je taktéž vyzorovat, jak dochází k postupnému vytrácení tělovýchovných aktivit, pořádaných dříve v rámci T.J. Sokol či jiné zájmové skupiny. I přestože spolkové budovy těchto spolků stále v obou lokalitách existují a jejich aktivita pokračuje dodnes, nejedná se již o české spolky, jelikož je za české krajanská komunita již nepovažuje a sami se

v nich ani více neangažují. Dnes tak slouží tyto spolky především široké argentinské veřejnosti.

I podoba společných krajanských zábav a oslav se v dnešních dnech poněkud přizpůsobuje svému publiku. Spolková činnost dnes již nepředstavuje pro krajany morální závazek k příslušnosti ke skupině, ale spíše místo kolektivní zábavy, čímž se potvrzují slova etnologů Stanislava Broučka a Tomáše Grulichy, kteří upozorňovali na rozdílné vnímání krajanských spolků napříč jednotlivými generacemi.

Mluvíme-li o současné podobě krajanských spolků, je nepochybně nutné brát na zřetel i vliv České republiky, který se mnohdy odráží na životaschopnosti krajanských spolků a jejich aktivit. České velvyslankyni Editě Hrdé se na začátku 21. století nejen povedlo dát důležitý impuls k obnovení krajanského spolkového života. Jen např. v Buenos Aires během daného období vznikly tři nové významné spolky, jakými je České kulturní centrum v Argentině, Kulturní centrum J.A. Komenského či Český dům. Velvyslankyně Hrdá krajany taktéž seznámila s možnostmi finanční pomoci, které mohou na českém státu žádat, ať se jedná o podporu krajanských aktivit, prostředky na opravy spolkových budov, stipendií či uznání občanství, čehož krajané každoročně hojně využívají.

Významnou mírou se na podobě současných krajanských aktivit podílí také vysílání čeští učitelé, kteří působí jak v Buenos Aires tak i Sáenz Peña. S příchodem českých učitelů došlo nejen k opětovnému navázání na kvalitní výuku českého jazyka. V mnoha případech jsou učitelé aktivními organizátory dalšího kulturního vyžití krajanů. Během desetiletého období, kdy opět v Argentině čeští učitelé působí, bylo v mnohých místech navázáno na předešlou činnost prvních spolků (např. obnovení ochotnického divadla) či některých původních českých tradic, ale i zavedení tradic nových (pálení čarodějnic, drakiády, kurzy české kuchyně, české večery, literární setkávání na velvysanectví, lidové dílny, oslavy dne dětí atd.). V Sáenz Peña to byla činnost českých učitelů, kteří pomohli krajanům k znovuoobnovení ochotnického divadla, založení krajanského muzea či pořádání Festivalu české kultury.

Na základě provedené studie této diplomové práce vyvozují následující závěry a odpovědi na předložené výzkumné otázky v úvodu práce. V souvislosti s vnímáním českého původu jednotlivými generacemi bylo zjištěno, že v současné době se mezi krajany uchovaly více oslavy výročních zvyků nežli rodinných. Původní rodinné zvyklosti již ve většině případů plně odpovídají argentinské realitě. Z výročních zvyků se nejvíce dodržují Vánoce a Velikonoce, ale i např. oslavy založení Československa. Více nežli

samotné činy a tradice je zde důležitý akt setkávání se u příležitosti společných obědů či večeří spojených s poslechem hudby, tancem a tombolou. To vše pod taktovkou krajaňských spolků jako pořadatelů akce. Přítomnost krajaňských učitelů či zástupců z českého velvyslanectví je při těchto slavnostech vždy vyžadována.

Překvapující bylo zjištění, že ve spolku Český dům v Buenos Aires je repertoár krajaňských oslav o něco širší (vepřové hody, májka, zástěrkové zábavy, vinobraní atd.) nežli u krajaňského spolku Československé sdružení v Sáenz Peña, které svou menší rozlohou a tím pádem hustší koncentrací krajaňů s československými kořeny může vykazovat větší potenciál pro pořádání spolkových akcí než Buenos Aires.

Evidentní je taktéž tendence slábnoucího předávání zvyků a tradic mezi jednotlivými generacemi. Mezi nejaktivnější aktéry patří nejstarší krajaňé, kteří se snaží ovlivňovat mladší generace. V dotazníkovém šetření vyšel najevo fakt, že příslušníci mladší generace jsou ovlivňováni ve vnímání českých tradic a zvyklostí spíše prarodiči nežli vlastními rodiči.

Díky značné popularitě a četnosti regionálních emigrantských festivalů v Argentině můžeme pozorovat četné oslavy nejen evropského folklóru, ale i národností, které si vybraly Argentinu za nový domov. Mluvíme-li o folklóru, je třeba počítat s jeho uzpůsobením době, ve které je prezentován. Významnou úlohu zde nepochybně představuje tanec, který není závislý pouze na krajaňské činnosti a umožňuje tanečnickům prezentovat se na veřejnosti i jinak. V případě krajaňské komunity v Chacu byl zájem o tanec značnou mírou ovlivněn přítomností českých učitelek tance z Velkých Bílovic. Během jejich působení narostl v souboru počet dětí a k tanci se přidali i jejich rodiče. Navíc zvolená hudba a choreografie přidali na jeho celkové atraktivitě. Podle mého názoru je v současné době v Argentině moderní hlásit se k odkazu svých předků. Pro mladé dívky může být výzvou k poznání vlastních tradic možnost účasti v soutěži královny krásy z řad krajaňských komunit a tím i možné výhody s tím spojené.

Znalost a aktivní používání češtiny prochází dnes těžkým obdobím, kdy je velice pravděpodobné, že s poslední žijící generací aktivních mluvčích českého jazyka se tento jazyk vytratí úplně. Alarmující je neznalost českého jazyka střední generace krajaňů. Z pohledu mezigeneračního předávání můžeme sledovat čím dál tím více klesající tendence. Český jazyk je dnes doménou pouze krajaňských spolků a hodin českého jazyka.

Podstatou práce bylo představení současného krajaňského života zasazeného do širší reality. V práci jsem také upozornila na několik témat, které by stály za bližší

zpracování. Budoucí podoba krajanského života závisí na několika aspektech. Velmi důležitou roli bude mít nadále oficiální podpora ze strany České republiky, ať již finanční nebo v podobě vysílání českých učitelů ke krajanským komunitám. Pro krajanské spolky v Buenos Aires a Sáenz Peña nastalo důležité období postupného předávání zodpovědnosti za spolkový život na mladší generace. Zůstává však otázkou, jak jejich příslušníci naloží s břemenem uchování tradice a odkazu svých předků.

10 Seznam literatury

PRAMENY:

100 años de los checoslovacos en Pcia. Roque Sáenz Peña – Chaco – Argentina
Club Social y Deportivo Sparta
Curriculum pro přátelé – Helena Voldan
Primer encuentro de paisanos 9 de Agosto 2003. Unión Checoslovaca y Český dům
Programa de la Semana de la cultura checa en Buenos Aires
Programy divadelních her a operet T.J. Sokol Buenos Aires a Československého klubu
Buenos Aires 1953 – 1969
Výkaz o docházce a prospěchu žactva čsl. doplňovací školy T. G. Masaryka 1948

PERIODIKA:

Naše doba. Periódico Nuestro Tiempo. Numero 2. Abril 2005. Capital federal – República Argentina, 2005.
Naše doba. Periódico Nuestro Tiempo. Numero 5. Abril 2005. Capital federal – República Argentina, 2005.
Ročenka Československé Kolonie v Jižní Americe 1943. Buenos Aires. Leden 1943.
Ročenka Československé Kolonie v Jižní Americe 1944. Buenos Aires. Junio 1944.
Venkov Čakenský. Único periódico de la colectividad Checoslovaca del Chaco. No. 40, 10. ledna 1936, Pcia- Roque Saenz Peña, 1936.

ROZHOVORY:

Radka Alvaréz, Československý spolek, Sáenz Peña, říjen 2013. Archiv M. P.
Ricardo Basovník, Český dům, Buenos Aires, listopad 2013. Archiv M. P.
Claudia Gómez de Kus, Silvia Noemí Kniz de Hopian, Melanie Ayelén Gutiérrez Rath, Československý spolek, Sáenz Peña, prosinec 2013. Archiv M. P.
Marta Matoušek, Český dům, Buenos Aires, listopad 2013. Archiv M. P.
Anna Souchop, Český dům, Buenos Aires, prosinec 2013. Archiv M. P.

Rozhovor s Bedříškou Agitarovou vedla Hana Matochová, 8. 8. 2013. Sbíрка Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

Rozhovor s Valeriem a Elenou Bařinovi vedla Markéta Pířová a Markéta Režová, 19. 10. 2013. Sbíрка Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

Rozhovor s Patřicií Březina vedla Markéta Pířová, 19. 7. 2014. Sbíрка Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

Rozhovor s Karlem Černíkem vedla Markéta Pířová a Markéta Režová, 23. 10. 2013. Sbíрка Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

Rozhovor s Lídií Soldánovou a Karlem Damborským vedla Markéta Pířová a Markéta Režová, 22. 10. 2013. Sbíрка Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

Rozhovor s Vlastou Špalek vedla Hana Matochová, 18. 8. 2013. Sbíрка Čeští krajané v Argentině, Digitální sbírky COH ÚSD AV ČR.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

BOTÍK, Ján. *Slováci v Argentínském Chacu. Historický a etnokulturný vývin pestovateľov bavlny*. Bratislava: Historické muzeum v Bratislavě, 2002.

BROUČEK, Stanislav a GRULICH, Tomáš. *Domáci postoje k zahraničním Čechům v novodobých dějinách (1918-2008)*. Praha: Public History ve spolupráci s Etnologickým ústavem AV ČR, 2009.

BROUČEK, Stanislav et al. *Krajané a Česká republika: hledání možností k nové otevřené spolupráci*. Praha: Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci se Senátem PČR, 2009.

CESAL, Blanka. *Chaco tierra de esperanzas*, Buenos Aires: Elemento, 2012.

ČVANČAROVÁ, Boža. *Na tvrdém úhoru*. Praha: [s.n.], 1931.

DEVOTO, Fernando. *Historia de la inmigración en la Argentina*. Buenos Aires: Sudoamericana, 2003.

DRULÁK, Petr a kol. *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Praha: Portál, 2008.

FORMANOVÁ, Lucie, GRUNTORÁD, Jiří a PŘIBÁŇ, Michal. *Exilová periodika: katalog periodik českého a slovenského exilu a krajaňských tisků vydávaných po roce 1945*. Praha: Ježek, 1999.

GAÑA, Alicia. *Pequeña Historia Ilustrada de la Gran Familia Saenzpeñense. Tomo 1. (1912 – 1929)*. Presidencia Roque Sáenz Peña, 2002.

GAÑA, Alicia. *Pequeña Historia Ilustrada de la Gran Familia Saenzpeñense. Tomo 2. (1928 – 1939)*. Presidencia Roque Sáenz Peña, 2003.

GARRIDO, Patricia. *Sbohem...Adiós...Zbohom*. Mar del Plata: Suaréz, 2007.

HANUŠOVÁ, Hana. *Rozárka a prezidenti*. Praha: Olympia, 2008.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008.

CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*. Praha: Lidové noviny, 2012.

KAZIMOUR, Karel (ed.). *Památník československé kolonie v argentinském Čaku 1912-1937*. Presidencia Roque Sáenz Peña, 1937.

KLINDERA, Ferdinand. *Český rolník napříč Argentinou: příběhy rakouské výpravy do Patagonie*. Praha: Svépomoc, 1912.

KODÝTKOVÁ, Anna. *21 let v Argentině*. Praha: Práce, 1951.

KYBAL, Vlastimil. *Po československých stopách v Latinské Americe*. Olomouc: Univerzita Palackého, Katedra historie Filozofické fakulty, 2003.

NÁLEVKA, Vladimír. *Československo a Latinská Amerika v letech druhé světové války*. Praha: Universita Karlova, 1972.

NEŠPOR, Zdeněk. *Reemigranti a sociálně sdílené hodnoty: prolegomena k sociologickému studiu českých emigračních procesů 20. století se zvláštním zřetelem k západní reemigraci 90. let*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2002.

Nové universum: všeobecná encyklopedie A-Ž. Praha: Knížní klub, 2003.

ONDO MISI de NÉKOLA, Ángela. *Vinieron y se quedaron*. Córdoba: Ediciones de Boulevard, 2011.

ONDO MISI de NÉKOLA, Ángela. *Miško y Zúzka: Retrato de una historia: novela autobiográfica*. Chaco: el autor, 2004.

PERČÍK, Simon. *Inmigración Checoslovaca en Argentina. Ciudad de Santa Fé y localidades vecinas 1900-1950. Kde domov můj? ¿Dónde está mi hogar?* Santa Fé: el autor, 2011.

POLIŠENSKÝ, Josef. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky. I., Obecné problémy dějin českého vystěhovalectví do Ameriky 1848-1914*. Praha: Karolinum, 1992.

POLIŠENSKÝ, Josef. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky. Češi a Amerika*. Praha: Karolinum, 1996.

RAPOPORT, Mario. *Historia económica, política y social de la Argentina (1880-2003)*. Buenos Aires: Emecé, 2008.

SUCHAN, M. *Suchanův kalendář argentinských Čechoslováků na rok 1927*. Buenos Aires: M. Suchan, 1926.

ŠATAVA, Leoš. *Migrační procesy a české vystěhovalectví 19. století do USA*. Praha: Univerzita Karlova, 1989.

ŠTĚDRONSKÝ, František a MOUCHOVÁ, Stanislava, ed. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*. Praha: Národní knihovna, 1958.

ŠTĚPKOVÁ, Miloslava. *Emigranti: sociální román ze života vystěhovalců*. Praha: M. Štěpková, 1930.

UHEREK, Zdeněk a kol. *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008.

VACULÍK, Jaroslav. *České menšiny v Evropě a ve světě*. Praha: Libri, 2009.

VACULÍK, Jaroslav. *Češi v cizině - emigrace a návrat do vlasti*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 2002.

VACULÍK, Jaroslav. *Češi v cizině 1850-1938*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.

VACULÍK, Jaroslav. *Nástin českých a slovenských přeshraničních migrací v meziválečném období*. Brno: Masarykova univerzita, 2010.

VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel a PELIKÁNOVÁ, Hana. *Naslouchat hlasům paměti: teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 2007.

VOLDAN, Helena. *Centro cultural Johannes Amos Comenius. Buenos Aires 2002 – 2012*. Buenos Aires: Ekumene-Comenius Center, 2012.

ZAIDA LOBATO, Mirta. *La vida en las fábricas: trabajo, protesta y política en una comunidad obrera, Berisso 1904 – 1970*. Buenos Aires: Prometeo Libros, 2001.

ČLÁNKY A STUDIE

BAĎURA, Bohumil. „K historii prvních spolků českých a slovenských vystěhovalců v Argentině“. In: *Sborník k problematice dějin imperialismu. Sv. 11*. Praha, 1981, s. 279 – 332.

BAĎURA, Bohumil. „Los Checoslovacos en Argentina durante la primera guerra mundial“. In: *Ibero-Americana Pragensia, XXIII*, Praha: Klementinum, 1989, s. 213 – 237.

BAĎUROVÁ, Anežka. „Comienzos de la historia de las revistas de compatriotas Checoslovacas en América Latina, 1902 – 1923“. In: *Ibero Americana Pragensia, XVII*, Praha: Karolinum, 1983, s. 279 – 289.

BARTEČEK, Ivo. „Vystěhovalectví do Latinské Ameriky“. In: *Češi v cizině 9*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1996, s. 172 – 197.

BOTÍK, Ján. „Adaptácia českej komunity“. In: *Češi za hranicemi na prelomu 20. a 21. století: symposium o českém vystěhovalectví, exulantství a vztazích zahraničních Čechů k domovu, 29. - 30. června 1998*. Praha: Karolinum, 2000, s. 124 – 129.

DEVOTO, Fernando. „La llave de cristal: El estado argentino y la inmigración centroeuropea entre dos posguerras (1919 – 1949)“. In: *Ibero-Americana Pragensia, Supplementum 8/2000*, Praha: Klementinum, 2000, s. 9 – 35.

DUBOVICKÝ, Ivan. „Formování českého a slovenského etnika v Argentině.“ In: *Češi v cizině 4*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1989, s. 130 – 141.

DUBOVICKÝ, Ivan. „Krajanská kolonie Presidencia Roque Sáenz Peña.(Příspěvek k počátkům vystěhovalectví do Argentiny)“. In: *Češi v cizině 2*, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1987, s. 139 – 177.

DUBOVICKÝ, Ivan. „La política emigratoria de Bohemia en relación con Argentina, 1848-1938“. In: *Ibero-Americana Pragensia*, XXII, Praha: Klementinum, 1989, s. 111 – 128.

DUBOVICKÝ, Ivan. „Právo a vystěhovalectví.(Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva)“. In: *Češi v cizině 7*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993, s. 67 – 92.

EISENBRUK, Vladimír. „Krajanská komunita ve světě a její podpora ze strany Ministerstva zahraničních věcí ČR“. In: *Krajané a Česká republika: hledání možností k nové otevřené spolupráci*. Praha: Etnologický ústav AV ČR ve spolupráci se Senátem PČR, 2009, s. 9 – 14.

KABELA, Mirek. „Psychické problémy migrantů“. In: *Češi za hranicemi na přelomu 20. a 21. století: symposium o českém vystěhovalectví, exulantství a vztazích zahraničních Čechů k domovu, 29. - 30. června 1998*. Praha: Karolinum, 2000, s. 112 – 123.

KOŘALKA, Jiří a KOŘALKOVÁ, Květa. „Základní tendence českého vystěhovalectví a české reemigrace do počátku dvacátých let 20. století“. In: *Češi v cizině 7*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1993, s. 30 – 47.

NÁLEVKA, Vladimír. „Krajanské hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války“. In: *Češi v cizině 8*, Praha: Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1995, s. 36 – 43.

OPATRŇÝ, Josef. „Ferdinand Missler y la propaganda pro-emigratoria“. In: *Ibero-Americana Pragensia. Supplementum 10/2002*, Praha: Karolinum, 2002, s. 179 – 192.

OPATRŇÝ, Josef. „La emigración checa a America Latina“. In: *Ibero-Americana Pragensia. Supplementum 8/2000*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2000, s. 57 – 65.

PARGAČ, Jan. „Lidové slavnosti jako faktor etnické, regionální a lokální identity a integrity“. In: *Kulturní symboly a etnické vědomí*. Praha: Bohemia, 1995.

POLIŠENSKÝ, Josef. „K otázkám dějin českého vystěhovalectví do Ameriky“. In: *Češi v cizině 1*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1986, s. 17 – 22.

ŠATAVA, Leoš. „České etnikum v jinonárodním prostředí“. In: *Češi v cizině 4*, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1989, s. 63 – 76.

UHHEREK, Zdeněk. „Migrace, postmigrační procesy a jejich teoretická tematizace“. In: *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*, Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008, s. 75 – 76.

VAŠÍČKOVÁ, Šárka. *Historie Československého sdružení v Avellanedě*.

DOKUMENTY V ELEKTRONICKÉ PODOBĚ

BARTEČEK, Ivo., „Vystěhovalectví a studium vystěhovalectví – občanský či národnostní princip? (Příklad vystěhovalectví do Latinské Ameriky z Československa v letech 1918 – 1938)”. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. [online]. 1996, č. 27, s. 206. [cit. 2014 – 02 - 02]. Dostupné z: publib.upol.cz/~obd/fulltext/HIST27/Historica27_22.pdf

BARTEČEK, Ivo a PAVLÍČEK, Jaromír. „Česká krajanská komunita v Latinské Americe“. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*. [online]. 1998, č. 28, s. 122, [cit. 2013 – 02 – 02]. Dostupné z: publib.upol.cz/~obd/fulltext/histor28/histor28-14.pdf

GROSSMAN, Roman. *Zpráva o působení v provincii Chaco Argentina v rámci programu pomoci českým menšinám ve světě v roce 2009 – 2010*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

KROUS, Jindřich. *Zpráva z pobytu u krajanských komunit v argentinském Chacu a paraguayské Itapua (1. 3. – 31. 12. 2008)*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

NÁVAROVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů 2013/2014. Argentina: Buenos Aires, Santa Fé, Rosario*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

PILÁTOVÁ, Markéta. *Zpráva o vyučování českého jazyka a kultury v Argentině, rok 2010, město Buenos Aires, Santa Fe, Rosario*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

POLÁČKOVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů 2013/2014. Argentina, provincie Chaco: Presidencia Roque Sáenz Peña, Resistencia*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

POLÁČKOVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva za rok 2012*. [online]. [cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

POLÁČKOVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva, 2011/2012*. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

POLÁČKOVÁ, Radka. *Závěrečná zpráva*. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

RIEGER, František Ladislav, ed. a MALÝ, Jakub, ed. *Slovník naučný. Díl devátý, Š-Vzývání svatých. [Část I, Š-Turopolje]*. V Praze: I. L. Kober, 1872, s. 1333. [cit. 2014 – 01 - 25]. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=5127855&mcp=&idpi=25747561&author=>

VÁŠÍČKOVÁ, Šárka. *Závěrečná zpráva 2011/12*. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/dokumenty-a-formulare-ucitele/>

ZAJAC, Štěpán. *Čeští krajané v Argentině*. [online].[cit. 2014-04-01]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/buenosaires/cz/vzajemne_vztahy/krajane_v_argentine_paraguayi_a_uruguayi/cesti_krajane_v_argentine_historie_a.html

Zpráva o zahraniční politice ČR 2001. [online]. 2001, s. 243 -235, [cit. 2014 – 05 - 02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2001.html

Zpráva o zahraniční politice ČR 2010. [online]. 2001, s. 341 -345, [cit. 2014 – 05 - 02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/vyrocní_zpravy_a_dokumenty/zprava2010.html

INTERNETOVÉ ZDROJE

Alemanes de Wolga en Argentina. [online].[cit. 2014 – 02 - 05]. Dostupné z: <http://www.alemanesdelwolga.com.ar/index.php>

Área Metropolitana de Buenos Aires. [online].[cit. 2014 – 10 - 02]. Dostupné z: <http://www.buenosaires.gob.ar/gobierno/area-metropolitana-de-buenos-aires>

CASADO, Roman. *Cultura de Buenos Aires transmite en checo y en español*. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/es/rubrica/notas/radio-cultura-de-buenos-aires-transmite-en-checo-y-en-espanol>)

CASADO, Roman. *Descendientes checos en Argentina con el corazón partido en dos*. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/es/rubrica/panorama/descendientes-checos-en-argentina-con-el-corazon-partido-en-dos>

CEMLA.[online].[cit. 2014 – 01 - 24]. Dostupné z: <http://www.cemla.com/home.php>

Constitución de 1853. [online].[cit. 2014 – 02 - 03]. Dostupné z: <http://www.oni.escuelas.edu.ar/olimpi98/Histon@utaS/Constitución%20Nacional/53/con53%201%20.htm>

Český dům. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z: http://www.cesky-dum.com.ar/programas_radio.asp

FAJKUSOVÁ, Andrea. *Casa Checa en Buenos Aires resurge tras 40 años*. [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z: <http://www.radio.cz/es/rubrica/panorama/casa-checa-en-buenos-aires-resurge-tras-40-anos>

KROUS, Jindřich. *Kroje pro Čako*. [online].[cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.chacocheco.com/cs/aktuality/44/kroje-pro-cako>

KROUS, Jindřich. *V Mimoni vzniklo Občanské sdružení CHACO CHECO*. [online].[cit. 2014-03-21]. Dostupné z:<http://www.chacocheco.com/cs/aktuality/7/checoslovaco>

Ley de fomento de la inmigración europea de 1876. [online].[cit. 2014 – 02 - 05]. Dostupné z:<http://archivohistorico.educ.ar/content/ley-de-fomento-inmigración-europea>

Mapa Provincia de Chaco, Argentina. [online].[cit. 2014 – 28 - 02]. Dostupné z: <http://www.taringa.net/posts/turismo/12196370/Ciudad-de-Resistencia.html>

ORDÓÑEZ, Daniel. *“Hay una necesidad imperiosa de promocionar los valores checos en Argentina”*. [online].[cit. 2014-03-21].Dostupné z: <http://www.radio.cz/es/rubrica/panorama/hay-una-necesidad-imperiosa-de-promocionar-los-valores-checos-en-argentina>

Peněžní dary v roce 2013, 2014. [online].[cit. 2014 – 05 - 02]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/financni_podpora/index.html

Podpora českého státu krajanům. [online].[cit. 2014 – 05 - 02]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/buenosaires/cz/vzajemne_vztahy/krajane_v_argentine_paraguayi_a_uruguayi/podpora_ceskeho_statu_krajanum.html

Program podpory českého kulturního dědictví v zahraničí (krajané, lektoři). Dostupné na:
<http://www.dzs.cz/cz/program-podpory-ceskeho-kulturniho-dedictvi-v-zahranici/>

SANTOS VESELÁ, Anežka. *Festival české kultury v Latinské Americe.* [online]. [cit. 2014-03-19]. Dostupné z:
http://www.rozhlas.cz/krajane/clanky/_zprava/festival-ceske-kultury-v-latinske-americe--1305822

Seznam laureátů Ceny Gratias agit 1997 – 2013. [online].[cit. 2014 – 04 - 15]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/verejna_diplomacie/ceny_gratias_agit/seznam_laureatu_gratias_agit_1997_2013.html

SCHALLENBERGOVÁ, Veronika. *Velkobilovičtí přivezou jako dar krajanům do Argentiny mák.* [online].[cit. 2014-03-21]. Dostupné z:
http://breclavsky.denik.cz/zpravy_region/velkobilovicti-privezou-jako-dar-krajanum-do-argentiny-mak-20130409.html

SVOBODA, Michal. „Vynalézání tradic“. *AntropoWEBZIN* [online]. 2005, č. 01,[cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://antropologie.zcu.cz/vynalezani-tradic>

ŠTRÁFELDOVÁ, Milena. *Krajané v Argentině se učili česky na zkouškách Paličovy dcery.* [online].[cit. 2014-03-21]. Dostupné z:
<http://www.radio.cz/cz/rubrika/krajane/krajane-v-argentine-se-cesky-ucili-na-zkouskach-palicovy-dcery>

TEUBALOVÁ, Jitka a HANUŠOVÁ, Hana. *Česká škola v Buenos Aires.* [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z:
http://www.mzv.cz/buenosaires/cz/uzitecne_a_zajimave_odkazy/ceska_skola_v_buenos_aires.html

Transgenerační přenos české lidové kultury v krajanových souborech v zahraničí - dotazník: [online].[cit. 2014-01-02]. Dostupné z:
http://is.muni.cz/th/104756/pedf_m/5552659/03_-_Dotaznik_nacisto.txt

VAŠÍČKOVÁ, ŠÁRKA. *Český dům v Buenos Aires začal žít vlastním životem.* [online].[cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://krajane.net/articleDetail.view?id=2354>

Vzdělávací programy a výuka českého jazyka v ČR (Dobruška 2014). [online].[cit. 2014 – 02 - 05]. Dostupné:
http://www.mzv.cz/tunis/cz/kultura_vzdelavani_krajane/vzdelavani/vzdelavaci_kurzy_pro_krajany_v_roce_2010.html

FILMOVÉ DOKUMENTY

Svet v dotykoch. Svet v pohybe: V krajine bieleho zlata.[DVD]. Československá televízia Bratislava. 1988.

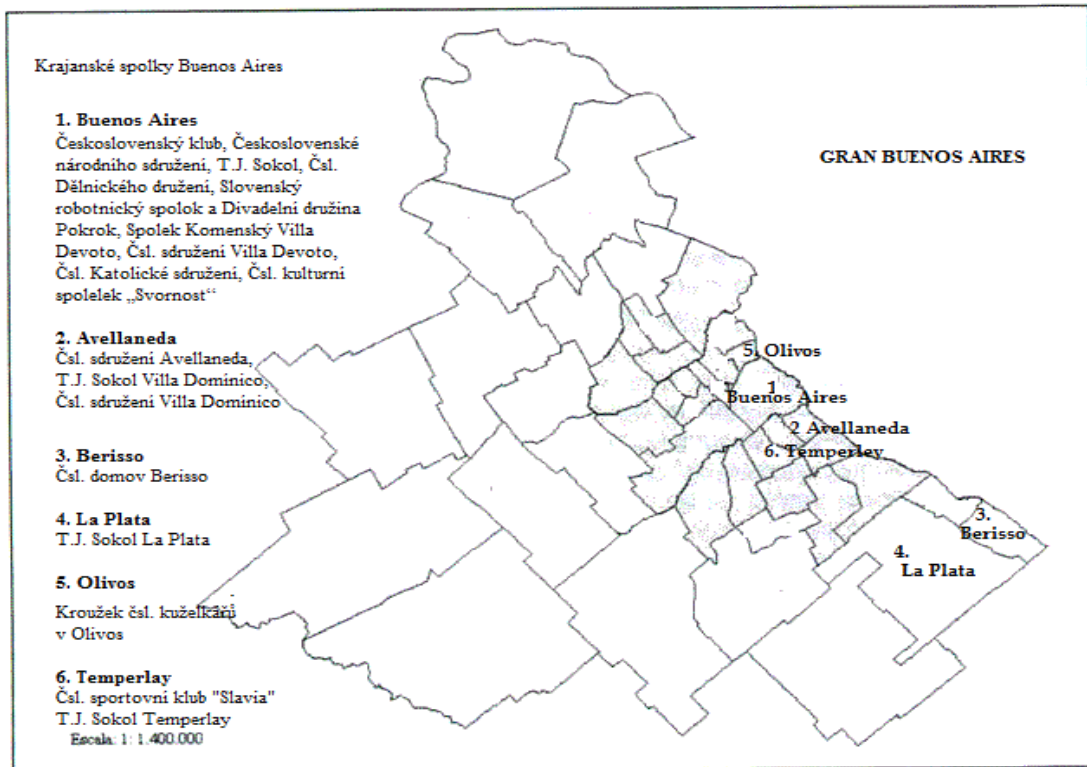
11 Seznam příloh

- Příloha 1. Přehled učitelů češtiny v Jižní Americe 2004 – 2015
- Příloha 2. Mapa historických krajanských spolků v Buenos Aires do 2. světové války
- Příloha 3. Mapa nejznámějších míst obydlených českými a slovenskými krajany v Chacu
- Příloha 4. Dotazník pro krajany
- Příloha 5. Fotografie Českého domu – pohled z venku, Avellaneda 2013
- Příloha 6. Fotografie Českého domu – pohled ze vnitř, Avellaneda 2013
- Příloha 7. Fotografie Souboru lidových tanců ČR – Sokol, Resistencia 2014
- Příloha 8. Fotografie pěveckého souboru Rozmarýn, Avellaneda 2013
- Příloha 9. Fotografie Sociální a sportovní jednoty Sparta – pohled z venku,
Villa Domínico 2013
- Příloha 10. Fotografie T.J. Sokol Villa Domínico, Villa Domínico 2013
- Příloha 11. Fotografie z předávání diplomů z českého jazyka, Buenos Aires 2013
- Příloha 12. Fotografie z předávání diplomů z českého jazyka, Buenos Aires 2013
- Příloha 13. Fotografie Československého sdružení, Sáenz Peña 2013
- Příloha 14. Fotografie Československého sdružení, Sáenz Peña 2013
- Příloha 15. Fotografie Muzea Jana Osyčky, Sáenz Peña 2013
- Příloha 16. Fotografie prezentace ČR a Slovenska na festivalu v Sáenz Peña 2013
- Příloha 17. Fotografie tanečního souboru Moravanka, Sáenz Peña 2013
- Příloha 18. Fotografie pěveckého souboru Melodie, Sáenz Peña 2012
- Příloha 19. Fotografie z volby královny krásy, Sáenz Peña 2013
- Příloha 20. Fotografie Paseo de las repúblicas Checa Eslovaca, Sáenz Peña 2013
- Příloha 21. Fotografie soch T.G. Masaryk a R. Štefánik, Sáenz Peña 2014
- Příloha 22. Fotografie Club Deportivo Morava, Sáenz Peña 2014
- Příloha 23. Fotografie T.J. Sokol Sáenz Peña, Sáenz Peña 2014
- Příloha 24. Fotografie luteránského kostela, Sáenz Peña 2014
- Příloha 25. Fotografie katedrály sv. Roque, Sáenz Peña 2014
- Příloha 26. Fotografie Pražského Jezulátka a soch Cyrila a Metoděje, Sáenz Peña 2014
- Příloha 27. Fotografie evangelického kostela založeného českými krajany, Sáenz Peña 2014
- Příloha 28. Fotografie zemědělského sdružení La UNIÓN, Sáenz Peña 2014

Příloha 1. Přehled učitelů češtiny v Jižní Americe 2004 – 2015

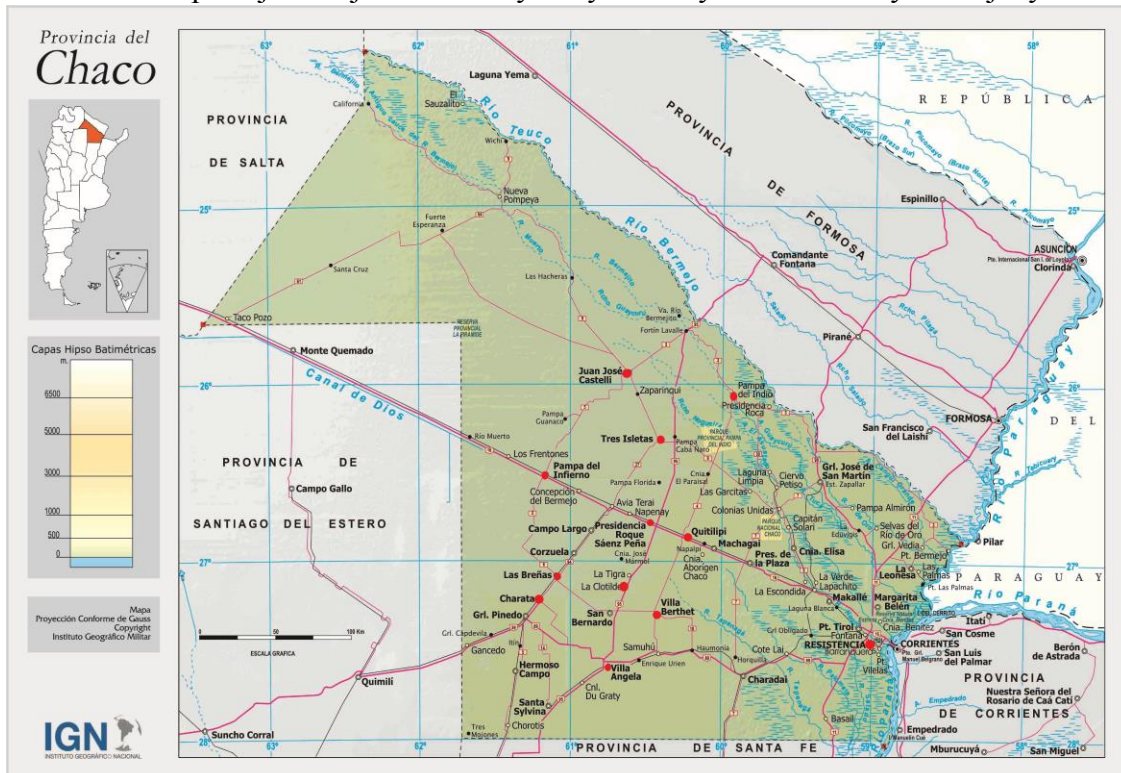
Přehled učitelů češtiny v Jižní Americe (2004 – 2015)					
<i>Argentina</i>					
Chaco	Dalibor Hoffman	23.3.04 - 22.3.05	Buenos Aires	Dalibor Hoffman	23.3. 04-22.3.05
	Hana Hanušová	11.4.05 - 31.12.05		Jana Ungrádová	2.12.04 -5.12.05
	Jindřich Krous	1. 4. 06 -10.12.06		Hana Hanušová	9.3.06 -10.12.06
	Jindřich Krous	1.4.07 - 31.12.07		Hana Hanušová	1.4.07 -31.12.07
	Jindřich Krous	1.3.08 - 1.12.08		Pilátová Markéta	1.4.08 -31.12.08
	Grossman Roman	1.3. 09 - 28.2.10		Pilátová Markéta	1.3.09 - 28.2.10
	Radka Poláčková	1.3.10 - 28.2.11		Pilátová Markéta	1.3.10 -31.12.10
	Radka Poláčková	1.3.11 - 29.2. 12		Šárka Vašíčková	1.3.11 - 29.2.12
	Radka Poláčková	1.3.12 - 29.2. 13		Vendula Hingarová	22.2.12 -29.2.13
	Radka Poláčková	1.3.13 - 28.2.14		Radka Návarová	1.7.13 - 28.2.15
	Radka Poláčková	* pro rok 2014			
<i>Brazílie</i>					
Sao Paulo	Markéta Pilátová	29.10.05- 31.7.06	Mato Grosso, Rio Grande		
	Markéta Pilátová	29.10.05 - 31.7.06		Anežka Santosová	15.5.06 - 29.12.06
	Markéta Pilátová	1.10.06 - 30.7.07		Anežka Santosová	4.3.07 - 10.12.07
	Marek Belza	1.10. 07 - 3.1.08		Anežka Santosová	1.4.08 - 15.12.08
	Mocová Petra	1.3.08 - 31.12.08			
	Mocová Petra	1.3. 09 - 28.2.10		Martina Čermáková	1.3.09 - 28.2.10
	Mocová Petra	1.3. 10 - 31.12.10		Martina Čermáková	1.3.10 - 28.2.11
	Klára Bachůrková	1.3.11 - 29.2.12		Martina Čermáková	1.3.11 - 29.2.12
	Klára Bachůrková	1.3.12 - 29.2.13		Martina Čermáková	1.3.12 - 29.2.13
	Klára Bachůrková	1.3.13 - 28.2.14		Markéta Pilátová	1.3.13 - 28.2.14
<i>Paraguay</i>					
	Jindřich Krous	1.3.09 - 28.2.10			
	Jana Suhomelová	1.3.10 - 28.2.11			
	Jana Suhomelová	1.3.11 - 28.2.12			
	Anežka V. Santosová	1.3.12 - 29.2.13			
	Lenka Rašková	1.3.13 - 28.2.14			

Příloha 2. Mapa historických krajských spolků v Buenos Aires do 2. světové války

Vlastní vypracování.

Příloha 3. Mapa nejznámějších míst obydlených českými a slovenskými krajanů v Chacu

Zdroj: <http://www.taringa.net/posts/turismo/12196370/Ciudad-de-Resistencia.html>

Příloha 4. Dotazník pro krajany

1. Do které věkové skupiny patříte? ¿A qué categoría pertenece Ud.?

- a) do 20 let / menos que 20 años
- b) 21 – 30 let / 21 – 30 años
- c) 31 – 45 let / 31- 45 años
- d) 46 – 60 let / 46 – 60 años
- e) nad 60 let / más de 60 años

2. Jste: Es Ud.:

- a) muž / hombre
- b) žena / mujer

3. Ve kterém roce a kdo z Vašich příbuzných odešel z České / Československé republiky? ¿En qué año y quién de su parientes se fue de la República Checa/Checoslovaquia?

.....

4. Dodržujete české tradice a zvyky? Při jaké příležitosti? ¿Sigue Ud. con las tradiciones checas y en qué ocasión?¹⁹⁷

Ano / Sí – Ne / No

(Můžete označit více odpovědí/ Puede marcar más respuestas)

a) s dětmi / con sus hijos:

pravidelně/seguido – občas/de vez en cuando– výjimečně/excepcionalmente – vůbec ne/no en absoluto

b) s rodiči / con los padres:

pravidelně/seguido –občas/de vez en cuando– výjimečně/excepcionalmente – vůbec ne/ no en absoluto

c) se širší rodinou / con la familia amplia:

pravidelně/seguido – občas/de vez en cuando – výjimečně / excepcionalmente – vůbec ne/en absoluto

d) se členy folklorního souboru / con los miembros de conjuntos folclóricos:

pravidelně/seguido –občas/de vez en cuando –výjimečně/excepcionalmente – vůbec ne/ no en absoluto

e) v krajanském spolku / en la colectividad checa:

pravidelně/seguido – občas/de vez en cuando –výjimečně/excepcionalmente – vůbec ne/no en absoluto

5. Udržujete české zvyky při následujících příležitostech? ¿Sigue Ud. con las tradiciones checas durante estas ocasiones?

z výročního zvyků / festivales anuales:

a) Vánoce / Navidad ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?.....

b) Velikonoce / Pascuas ano /sí – ne /no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?.....

c) Tři králové / los Reyes Magos ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?.....

d) masopust / carnaval ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?.....

e) jiné / otros ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?.....

¹⁹⁷ Vysvětlivky / Noticia explicativa: pravidelně – prolíná se každodenním životem, minimálně 1x týdně (frecuentemente – se entrelanza con la vida diaria, por lo mínimo 1 vez por semana), občas – nepravidelně, ale např. každý měsíc, několikrát do roka (de vez en cuando – no seguido pero por ejemplo cada mes, varias veces al año), výjimečně – párkrát do roka (excepcionalmente – varias veces al año)

z rodinných zvyků / fiestas familiares

f) svatba / casamiento ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?

g) křtiny / bautizo ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?

h) pohřeb / funeral ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?

ch) posvícení ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké? ¿Cuál?

i) jině / otro ano / sí – ne / no

Pokud ano, jaké?

6. Vaříte tradiční česká jídla? ¿Cocina Ud. comida tradicional checa?

Ano / Sí – Ne / No – Někdy / De vez en cuando

Pokud ano, jaká? ¿Si cocina la comida checa, qué platos?

.....

7. Znáte a zpíváte české lidové písně? ¿Conoce y canta Ud. las canciones de folclóre checo?

Ano / Sí – Ne / No

Pokud ano, vypište 3 nejoblíbenější. Escriba Ud. las tres favoritas:

.....

8. Tančíte typické české tance? ¿Baila Ud. los bailes tradicionales checos?

Ano / Sí – Ne / No

Pokud ano, které? ¿Qué bailes bailan?

.....

9. Mluvíte česky? ¿Habla Ud. checo?

ano, velmi dobře / sí, hablo muy bien – poměrně dobře / hablo bien – domluvím se / soy capaz de comunicarme – jen trochu / hablo sólo un poco – vůbec ne / no hablo checo

10. Pokud hovoříte česky, při jaké příležitosti češtinu používáte? Si habla checo, ¿en qué ocasión utiliza el idioma?

a) komunikace v rodině / comunicación en familia

pravidelně / seguido – občas / a veces – výjimečně / excepcionalmente – vůbec ne / en absoluto

b) v krajském spolku / en la colectividad

pravidelně / seguido – občas / a veces – výjimečně / excepcionalmente – vůbec ne / en absoluto

c) četba české literatury, časopisů / lectura de literatura y revistas checas

pravidelně / seguido – občas / a veces – výjimečně / excepcionalmente – vůbec ne / en absoluto

d) vysílání rozhlasu, televize v češtině / emisión de la radio y televisión en checo

pravidelně / seguido – občas / a veces – výjimečně / excepcionalmente – vůbec ne / en absoluto

e) návštěva České republiky / visita de la República Checa

pravidelně / seguido – občas / a veces – výjimečně / excepcionalmente – vůbec ne / en absoluto

f) kurz českého jazyka / curso del idioma checa

pravidelně / seguido – občas / a veces – výjimečně / excepcionalmente – vůbec ne / en absoluto

g) jiné příležitosti / otra ocasión

pravidelně / seguido – občas / a veces – výjimečně / excepcionalmente – vůbec ne / en absoluto

11. Pokud mluvíte v rodině česky, s kým? ¿Si habla checo en la familia, con quién lo habla?

.....

12. Jak jste se dostal k českým zvykům, kdo vás k nim přivedl? ¿Quién le hizo conocer las tradiciones checas?

.....

13. Utvářeli Vaši rodiče Váš vztah k české kultuře a zvykům? ¿Le motivaron los padres para las tradiciones y costumbres checas?

Ano / Sí – Ne / No

Pokud ano, jak? Si le motivaron pues ¿cómo?

.....

14. V případě, že máte děti. En el caso de tener hijos: Hovoříte s nimi česky? ¿Habla con ellos en checo?

Ano / Sí – Ne / No

Snažíte se u nich vytvářet vztah k české kultuře a zvykům? Les motiva para mantener la cultura y tradiciones checas?

Ano / Sí – Ne / No

Pokud ano, jak? Cómo?.....

Příloha 5. Český dům – pohled z venku

Foto: Markéta Pišová, Avellaneda 2013

Příloha 6. Český dům – pohled ze vnitř

Foto: Markéta Pišová, Avellaneda 2013

Příloha 7. Soubor lidových tanců ČR – Sokol

Foto: Markéta Píšová, Resistencia 2014.

Příloha 8. Pěvecký soubor Rozmarýn, Český dům

Foto: Markéta Píšová, Avellaneda 2013

Příloha 9. Sociální a sportovní jednota Sparta – pohled z venku

Foto: Markéta Pišová, Villa Domínico 2013

Příloha 10. T.J. Sokol Villa Domínico

Foto: Markéta Pišová, Villa Domínico 2013

Příloha 11. Krajané v Buenos Aires při předávání diplomů z českého jazyka

Foto: Markéta Píšová, Buenos Aires 2013

Příloha 12. Krajané v Buenos Aires při předávání diplomů z českého jazyka

Foto: Markéta Píšová, Buenos Aires 2013

Příloha 13. Československé sdružení v Sáenz Peña

Foto: Markéta Píšová, Sáenz Peña 2013

Příloha 14. Československé sdružení v Sáenz Peña

Foto: Markéta Píšová, Sáenz Peña 2013

Příloha 15. Muzeum Jana Osyčky

Foto: Markéta Pišová, Sáenz Peña 2013

Příloha 16. Prezentace České a Slovenské republiky na festival ve městě Sáenz Peña

Foto: Markéta Pišová, Sáenz Peña 2013

Příloha 17. Taneční soubor Moravanka

Foto: Archiv Uni3n Checoslovaca, S3enz Pe3a 2013

Příloha 18. Pěvecký soubor Melodie

Foto: Archiv Uni3n Checoslovaca, S3enz Pe3a 2012

Příloha 19. Volba královny krásy ve městě Sáenz Peña

Foto: Markéta Píšová, Sáenz Peña 2013

Příloha 20. Paseo de las repúblicas Checa Eslovaca

Foto: Markéta Píšová, Sáenz Peña 2013

Příloha 21. Sochy T.G. Masaryk a R. Štefánik

Foto: Markéta Pišová, Sáenz Peña 2014

Příloha 22. Club Deportivo Morava

Foto: Markéta Pišová, Sáenz Peña 2014

Příloha 23. T.J. Sokol v Sáenz Peña

Foto: Markéta Píšová, Sáenz Peña 2014

Příloha 24. Luteránský kostel v Sáenz Peña založený slovenskými krajany

Foto: Markéta Píšová, Sáenz Peña 2014

Příloha 25. Katedrála sv. Roche v Sáenz Peña

Foto: Markéta Pišová, Sáenz Peña 2014

Příloha 26. Socha Pražského Jezulátka a Cyrila a Metoděje

Foto: Markéta Pišová, Sáenz Peña 2014

Příloha 27. Evangelický kostel v Sáenz Peña

Foto: Markéta Pišová, Sáenz Peña 2014

Příloha 28. Unión agrícola La UNIÓN

Foto: Markéta Pišová, Sáenz Peña 2014

12 Seznam zkratk

AV	Akademie věd
CEMLA	Centro de Estudios Migratorios Latinoamericanos
COH ÚSD AV ČR	Centrum orální historie Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd České republiky
ČSAV	Československá akademie věd
DZS	Dům zahraniční spolupráce
MSMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
OKNS	Odbor krajanských a nevládních styků
SMN	Sekce ministra